

İSTANBUL — 1966

İKİNCİ BASKI

Düzeltilmiş ve yeniden gözden geçirilmiş

Bekir TOPALOĞLU
İst. Yüksek İslâm Enstitüsü
Kelâm ve Tevhid Asistanı

Hayreddin KARAMAN
İst. Yüksek İslâm Enstitüsü
Fıkıh Usûlü Asistanı

Yazanlar :

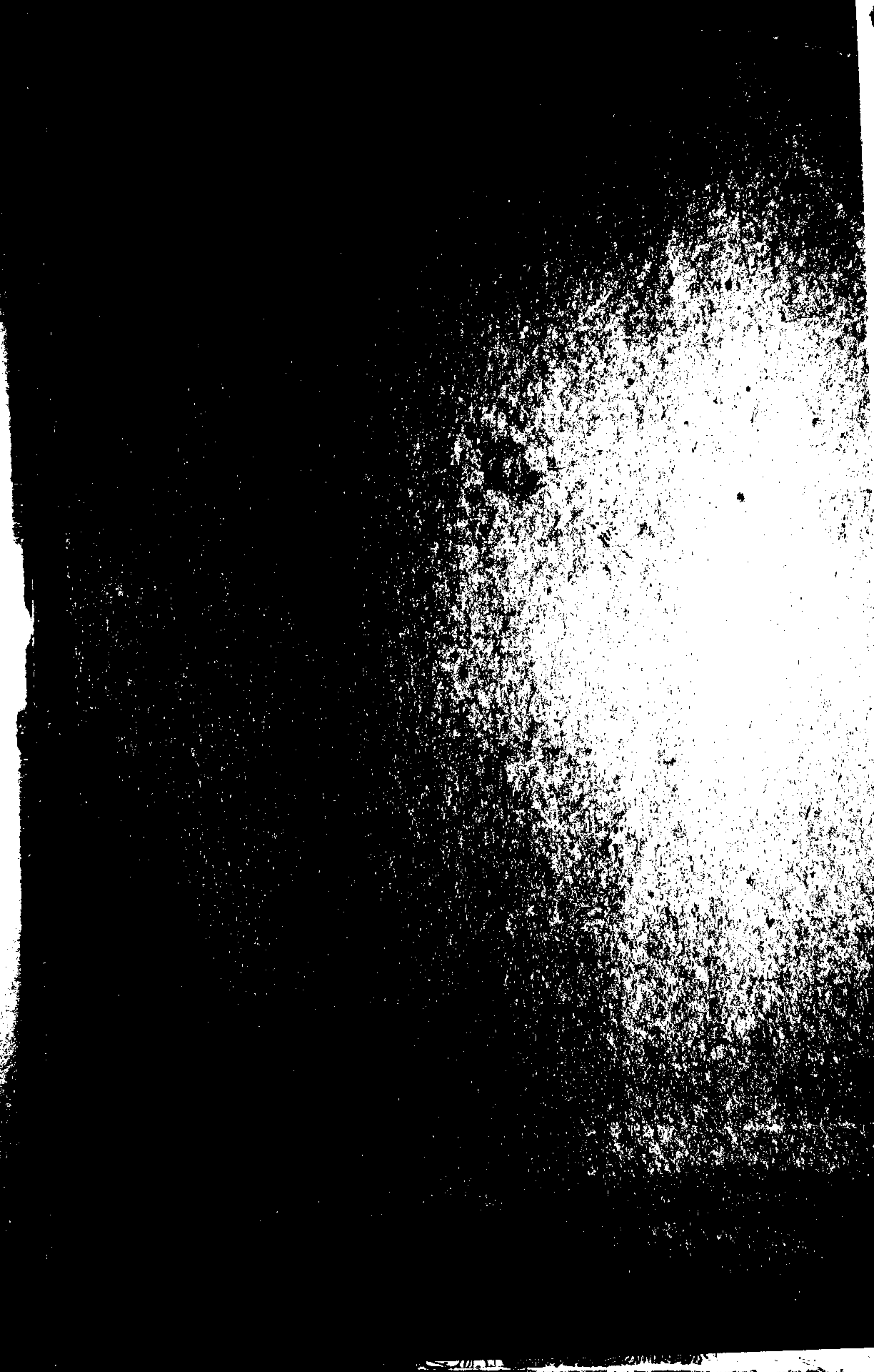
سارف ناهیه

ARAPÇA
SARF-NAHİV

2088

187 3.3

İSTANBUL — 1966

İKİNCİ BASKI

Düzeltilmiş ve yeniden gözden geçirilmiştir

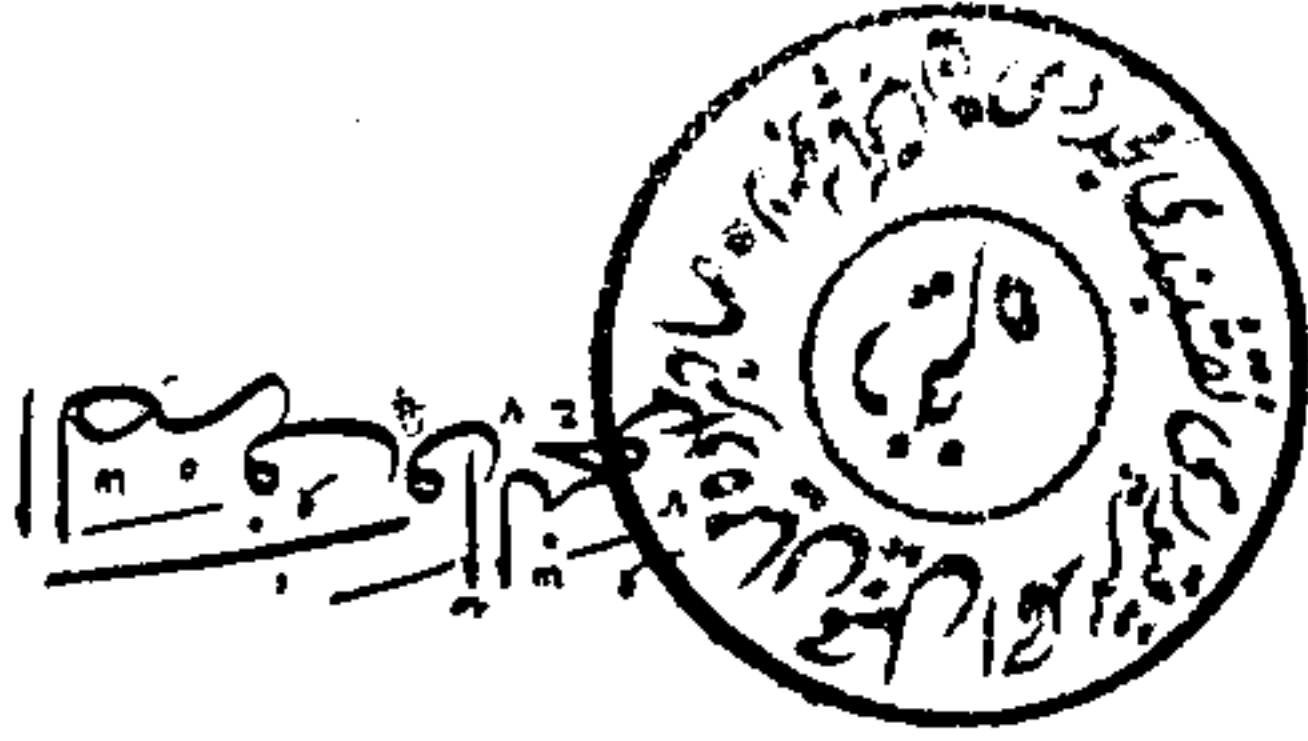
Bekir TOPALOĞLU
İst. Yüksek İslam Enstitüsü
Kelam ve Tevhid Asistanı

Hayreddin KARAMAN
İst. Yüksek İslam Enstitüsü
Fıkıh Usulü Asistanı

Yazarlar :

SARF (السرف)

BİRİNCİ KISIM

SARF-NAHİV

ARAPÇA

60/145

Bu kitabın her hakkı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince, müellifine aittir.

Geniş ve zengin İslam kültürünün tabii netice ve meyvesi olan ölümler eserler, bütün dünya kütüphanelerine değer vermektedir. Kanımızla istemesine bağdaştığımız bu kültür hazinesinin anahtarı Arapçadır. Özellikle din hayatımızda bu dilin bambaşka bir yeri vardır. Bu sebeple atalarımız bu lisanı, sahipleri kadar benimsemiş ve incelemiştir.

Dünyanın hemen her dilinde arap dilbilgisine dair kitaplar bulmak mümkündür. Biz yazı inkılabı geçirdiğimiz için, daha önce verilmiş Türkçe eserlerden genç nesil faydalanamıyor. İşte bu sebeple, Arapçayı öğrenmek isteyen bir Türk genci, kendisine rehber olacak kitaplardan habrum sayılabilir. İmam-Hatip Okullarına Arapçanın ders olarak konması, bu konuya dair eserlere olan ihtiyacı daha da arttırmış bulunmaktadır. Son günlerde böyle bir kağıt eserın kalime alınması memnunkla kayda değer. Ancak bunların ya akademik veya -ummiyetle- eksik bulunmaları bizi bu kitaplara yazmaya sevketti.

Kitabın özellikleri :

Dil öğreniminin bol metin tabikatına olan ihtiyacı; bu ihtiyacı sadece alıştırmalarla giderilemediğini göz önüne alarak grammer ve okuma kitaplarını birbirinden ayırdık. Grammer için başta M. Zihni Efendi'nin kitapları, (الدرة السرية) ve (الدرر السنية) olmak üzere belli başlı kitaplardan faydalandık. Dil bakımından konunun anlaşılmasını ön plana aldık. Hangi kelime ve terim buna elverişli ise onu kullandık. Bununla beraber Arapçanın kendi terimlerini daima gösterdik. Örnekler ve açıklamaları sağdan sola yazdık. Çünkü bu, öğrenilen dilin en başlı özelliğidir. Edatları alfabetik sıra ile kitabın sonuna koyduk.

Okuma ve metinler kitabında en kolay cümlelerden başlayıp [1] tipli ve seviyeyi takib ederek yürüdük. Bu sebeple, dördüncü kısmın sonunda kadar harekeyi tedricen azaltarak, seçilmiş metinler (الدرر السنية) kitabında tamamen kaldırdık. Edebi metinler zaruri olarak hareketlenmiş. Eski ve yeni metinler seçilirken İmam-Hatip Okullarının ders müfredatı göz önüne alınmış, en gerekli ve faydalı parçaların seçilmesine gayret edilmiştir. Edebi metinler kısmında da aynı yol takib edilmiştir.

[1] İlk dersler önemli değişikliklerle «Berling»in kitabından alın-

- I — Direkt metodu gerektiren kitaplar için, önceki kitaplar okunmuş ve öğrenilmiş olmalıdır. Bu kitaplar okunmadan önce, hangi kitap takibinde bulunulmuş ise, önceki kitaplar okunmuş ve öğrenilmiş olmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)
- II — İlk başlangıçta, III ve ismi kullanılarak, önceki kitaplar okunmuş ve öğrenilmiş olmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)
- III — Bu kitaplar takibinde bulunulmuş, önceki kitaplar okunmuş ve öğrenilmiş olmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)
- IV — Okunan kitaplar yine metinler üzerinde olmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)

- V — Önce sarı, sonra sarı yerine, metinlerin gereklerini öğrenmiş olmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)
- VI — Üçüncü sınıftan itibaren metinler, sondeki kısımlara kadar okunmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)
- VII — Metinler okunurken; ancak öğrenimin, pratik öğrenimle birlikte yapılmalıdır. (Önce öğrenilmiş kitaplar, önce öğrenilmiş kitaplar okunmalıdır.)

Memleketimizde harekeli Arapça hat ve yazı sanatları, bu yolda büyük başarılar elde etmiştir. Bu başarılar, memleketimizin kültürel ve sosyal hayatına büyük katkı sağlamıştır. Bu başarılar, memleketimizin kültürel ve sosyal hayatına büyük katkı sağlamıştır. Bu başarılar, memleketimizin kültürel ve sosyal hayatına büyük katkı sağlamıştır.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KİTAP

(Sarf)

Sahife

Sahife

Onsöz
Birinci Bölüm

(Genel bilgiler ve imla kaide-leri)

Sarf ve Nahvin ta'rifleri ... 1

Harfler ve yazılışları 2

Şemsiyye ve kameriyye harf-leri 3

Vasl ve kat' hemzeleri 3

Hemzenin yazılışı 5

Bazı harflerin yazılış ve oku-ruşları 5

Bazı terimler 7

بعض الأقسام (iki sâkinin birleşmesi) 8

Kelime ve geçitleri 9

Yedi kısım (الأقسام السبعة) ... 9

Zaid harfler 11

İsmi geçitleri 12

Sulastî masdarlar 13

Mimlî masdarlar 14

Ziyadeli masdarlar 15

Babların özellikleri (binâsî) 15

İkinci Bölüm

(المرادف)

Sulastî masdarlar 13

Mimlî masdarlar 14

Ziyadeli masdarlar 15

Babların özellikleri (binâsî) 15

Nicelik ve nasıllık bildiren masdarlar

(بناء الموصولة و بناء الموصولة) 19

Yapma masdarlar

(المصادر المصنوعة) 19

Üçüncü Bölüm

İsm-i fail (اسم الفاعل) 20

Dördüncü Bölüm

İsm-i mef'ûl (اسم المفعول) 22

Beşinci Bölüm

Sıfat-ı mübğgehe

(الصفات المبهمة) 24

Altıncı Bölüm

Mübalağa sıygaları

(مبالغاة الألفاظ) 25

Yedinci Bölüm

İsm-i tafidîl (اسم التفضيل) 27

Sekizinci Bölüm

İsm-i tasgîr (اسم التصغير) 28

Ma'lam ve meclhi (Etken ve edilgen) (المعلم والمعلمة) 48

(Fili gekimi)

Onbesinci Bölüm

Bazı isimlerin gekimi 47

benzeyenler (اسماء و اسماء) 46

Cemi' ismi ve cema' Mukesser cemi' (جمع الكسرة) 43

Salim müennes cemi' (جمع البواقي) 41

Cemi' (fogul = جمع) 39

Ondördüncü Bölüm

Tesniye (التثنية) 37

Onüçüncü Bölüm

Müzekker ve müennes (المذكر والمؤنث) 35

Onikinci Bölüm

İsm-i âlet (اسم الألة) 34

Onbirinci Bölüm

İsm-i zaman ve ism-i mekân (اسم الزمان والمكان) 32

Onuncu Bölüm

İsm-i mensûb (اسم المنسوب) 30

Dokuzuncu Bölüm

İKİNCİ KİTAP
(Nahiv)

Sahife

Sahife

MERFÖTLAR (المرئيات)

Beşinci Bölüm

(Fail) (الفاعل)

Fail (özne) 143
Tamm ve nakis fail 143
Şibh-i failerin faili 144
Failin yeri 145
Fail-fail uygunluğu 146

Altıncı Bölüm

Nahb-i fail (الفعل الفاعل) 149

Yedinci Bölüm

Mubtedâ ve haber

(الابتداء والخبار) 151
Marife ve nekre 151
Mubtedâ ve haberin yeri ... 152
Cümle olan haberler 153
Mubtedânın hazfi 156
Övme ve yerme filleri 157
Haberin hazfi 158
Mubtedâ-haber uygunluğu 158
Bazı şibh-i fillerin haberleri 159

Sekizinci Bölüm

(البراهنج Nevâsih)

(ان) ve benzerleri 161
(ان) ve (ان) okunan yerler 162
Bu iki edatın tahfifi 164
Nâkis filler (الغاي الناقصة) 166
(ن) ve (ن)ye benzeyen (ن) ve (ن) 169

Birinci Bölüm

Mebûliler

117

İkinci Bölüm

(Lazım mebûliler)

I — Zamîrler (الضامرات) 119
II — İşâret isimleri (الاشارة) 122
III — İsm-i mevsûl (الاسم الموصول) 124
Sıla cümlesi (صلة الموصول) ... 125
IV — Şart isimleri (اسماء الشرط) 126
V, VI, VII — Soru isimleri, kinâyeler, zarflar 127
VIII, IX — Fîl isimleri, mâzî ve emir 128

Üçüncü Bölüm

Arız mebûliler

129

Dördüncü Bölüm

(Mürab) (المربوب)

Amil ve irâb (الاميل والارباب) 132
İsimlerde irâb 133
Fillerde irâb 134
Gayr-i munsarif (غير المنصرف) 135
Lâzî ve takdîrî irâb 138
(الاسماء المنصرفية) 138
Mahallî irâb (الاسماء المحللية) 139
İrâbdan mahallî olan ve olmayan cümleler 140

Mustesna (مستعصبا) 202
 Onvedinci Bölüm
 Sayı isimleri 200
 Temyiz (التيميز) 197
 Onaltıncı Bölüm
 Hal olan cümleler 196
 Hal (الحال) 195
 Onbeşinci Bölüm
 Mef'ûlun maah (المفعول ما) 194
 Ondördüncü Bölüm
 Mef'ûlun leh (المفعول له) 193
 Onüçüncü Bölüm
 Mef'ûlun fih (المفعول فيه) 191
 Onikinci Bölüm
 Tahzir ve igrâ (التحذير والىغراء) 190
 İhtisâs (الاحتصاص) 189
 Nûbde (النوبة) 188
 İstigâse (الاستغارة) 187
 Münâda (المنادى) 185
 İstigâl (الاستغناء) 184
 Onbirinci Bölüm
 Mef'ûlun bihin yeri ve hazî 182
 Şibh-i fillerin mef'ûli 180
 Harf-i cer ve filler 179
 Mef'ûlun bih alan filler 178
 Mef'ûlun bih (المفعول به) 178
 Onuncu Bölüm
 Mef'ûl-i mutlak (المفعول المطلق) 175
 Dokuzuncu Bölüm
 MANSÜBİAR (المنسوبة)
 Bilgi ve zan filleri (المفعول به) 172
 Mükarabe filleri (المقاربات) 170

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER VE İMLA KALDELERİ

Sarf ve nahvin tarifleri:

Arap dilbilgisi (gramer) "sarf" ve "nahiv", olmak üzere iki kısma ayrılır:

1 — Sarf (السَّرْف) : İstenilen manayı elde etmek için kelimenin aldığı şekillerden bahseden bilgi dalıdır (şekil bilgisi).

Sarf ilmi, kelimenin isim ve fiil geçitleriyle meşgul olur. Bir kelimenin bir şeklinden diğer şekle konmasına tasrif (التَصْرِيفُ = gekim) denir. Fillerin tasrifi ya maziiden muzâria, ondan emre... nakille olur:

sevin sevinir sevinir sevinir sevinir sevinir

Veya bir şahıstan diğer şahsa geçmekle olur: ...

İsimlerin tasrifi ise, tesniye ve cem'e (çoğula), ism-i tasgir (küçültme ismi) ve ism-i mensûba nakille olur:

مَكِيلٌ يَرَى مَكَاكِيكَ يَرَى مَكَاكِيكَ يَرَى مَكَاكِيكَ يَرَى مَكَاكِيكَ يَرَى مَكَاكِيكَ

2 — Nahiv (النَّهْيُ) : Kelimelerin cümle içindeki vazifelerini ve vazifelere göre sonlarının aldığı durumu ('rab (الرَّابِعُ) öğreten) i dahildir.

Cümle içinde bulunan söz parçaları mebnî (sonu değişmeyen) ve 'rab (sonu değişen) olmak üzere ikiye ayrılır. Nahivcilerin ortaya çıkardığı kaideler bize mu'rab olan kelimelerin sonlarının durumunu verir.

Sonda
c e g. l. n. o. b. h. g. q. q. q. y. y. z. z. n. n. n. n. i. i. i. i.

Ortada
r. n. a. d. b. h. b. h. i. c. u. v. w. x. y. z.

Başta
i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

Yalnız başına
a. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

İsmi
Za. Na. Zai. Bai. Ha. Ha. Sin. Sa. Ta.

3 - Arapça kelimeleri meydana getiren harfler (2-) İsmi Asağıda bu harflerin yerine göre gesiili yazılışları görülmektedir.

4 — Sondan ikinci harf Lam-elif adını alır. Bu ayrı bir harf olmaya yip ortada ve sonda bulunan elif (ا) tir :

Sonda	Ortada	Başda	Yalnız başına	İsmi
س	:	س	س	Ya'
ك	ك	ك	ك	Lam-elif
و	و	و	و	Vav
هـ	هـ	هـ	هـ	Ha'
ن	:	ن	ن	Nun
م	م	م	م	Mim

Şemsiye ve Kameriye harfleri :

5 — Harfler "şemsiye," ve "kameriye," olmak üzere iki kısma ayrılır. Kameriye harfleri şu cümlede toplanmıştır :

أَبِي خَالِدٍ وَجَبَّ عَيْتِهِ

Geri kalan 14 harf şemsiye harfleridir.

a) Şemsiye harflerinden biri ile başlayan kelimenin başına (ا) gelince bunun lâmi okunmayıp şemsiye harfi şeddelli okunur :

أَبِي خَالِدٍ وَجَبَّ عَيْتِهِ

b) Kameriye harflerinden biri ile başlayan kelimenin evveline (ا) geldiğinde bunun lâmi okunur :

أَبِي خَالِدٍ وَجَبَّ عَيْتِهِ

Vasil ve kat'i hemzeleri :

6 — Başta bulunan hemzeler, şu kelimelerden önce bulunurlarsa Vasil (bağlama) hemzesi (مِيمَةٌ أَوْ حَالٌ) adını alır ve üst taraflarındaki harf kendilerine ulandığında okunmazlar :

Hemzenin yazılışı

9 — a) Başta bulunduğu: Daima elif (ا) şeklinde yazılır:

isimler: أسماء، أكابر

b) Ortada bulunduğu: 1) Sakin (hareksiz) olursa üst tarafının

harekesine uygun (1) destek üzerine yazılır:

fena oldu فناء، fakirlik فقر، bas باس

II) Harekeli olursa kendi harekesine uygun destek üzerine yazılır.

Bu durumda üst tarafının harekeli veya sakın olması esittir:

usandı، sordur، sordur، acidi، اوسد

III) Hemzenin kendisi meftuh, üst tarafı zammeli veya kesreli olursa

yine üst tarafının harekesine uygun destek üzerine yazılır:

disi، deve kusn، gavnusu، sorn، اوس، اوس، اوس

IV) Hemze elif ile -ya'dan başka-zamir arasında bulunursa hareke-

sine bakılır. Kesreli veya zammeli olduğunda kendi harekesine uygun

destek üzerine, fethali olduğunda desteksiz-hemze (ه) şeklinde yazılır:

kalmasi، كالم، كالم، كالم

şeklinde yazılır:

c) Sonda bulunduğu: Üst tarafı sakın ise desteksiz hemze

sey، parca، جزى، جزى

Üst tarafı harekeli ise ona uygun destek üzerine yazılır:

susadı، okudu، güzellesti، اوسد، اوسد، اوسد

Yazılıp da okunmayan harfler:

10 — Cemi' vâvından sonra ve yüz'ün ortasında bulunun elif:

100، دودا، دودا، دودا، دودا

(ج) lar. (ج) in sonundaki (و) ile (و) ve (و) de ikinci harf olan

(1) Felha (uslun) ya destek elif, zamme (stre) ye destek vav, ye (kesre) ye destek ya ve ya dişidir.

Okunduğu halde yazılmayan harfler (1):

11 — *Handwritten Arabic script*

Sonda yazılan elif ve ta şekilleri:

12 — a) Üçten fazla harfli kelimelerin sonundaki elifler (ع)

şeklinde yazılır:

Handwritten Arabic script examples for question 12a

b) Üç harfli kelimelerde asli (ة) olan elif (ع) şeklinde, asli

(و) olan elif ise (ا) şeklinde yazılır:

Handwritten Arabic script examples for question 12b

Evelinde (ة), yahut alt tarafında zamir olanlar yukarıki kaide

nin müstesnası olarak (ا) şeklinde yazılır:

Handwritten Arabic script examples for question 12c

ikisinin manası

13 — Ta' harfinin sonda alacağı şekil durak (vakıf) haline bağlı

dir. Durunca (ء) olan ta'lar (ة) şeklinde, okunarak durulan ta'

ise (ع) şeklinde yazılır:

Handwritten Arabic script examples for question 13

iyazan

Handwritten Arabic script for iyazan

namaz

Handwritten Arabic script for namaz

üzerine yazılır:

Handwritten Arabic script examples for question 14

b) Bu kaideler öğrenildikten sonra arapça yazma (ت) koyularak

Çünkü geri kalanlar söylendiği gibi yazılır.

(1) İki özel isim arasında sıfat olarak bulunmuş ise (ت) koyularak

yazılır, ne okunur:

Alıştırma 3 — a) Aşağıdaki kelimelerin sonuna zamir (ـ) getirerek yazınız:

مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ

b) Aşağıdaki kelimeleri doğru olarak yazınız:

مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ

c) Aşağıdaki kelimeleri zamirlerinden ayırarak yazınız:

مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ مَوِيَّاتٍ

Bazı terimler (istihlalar):

14 — Vasil (الواصل) okurken arada durmayıp kelimeleri birbirine uylamaktır.

15 — Vakif (الواقف) : Durmak, yani kelimeleri birbirine uylamayıp ayırmaktır.

16 — İbdal (الإبدال) : Bir harfin yerine başka bir harf getirmekdir:

töhmət = ذمٌّ و ذمٌّ = ذمٌّ
varis olmak = وارثه = وارثه

17 — İdgām (الإغماء) : Bir cinsten olan ve yanyana bulunan iki harfin birini diğesine katıp bir gibi yazmak ve okumaktır (bk. s. 82):

uzatır من ذمٌّ dis الذمُّ bağlamak اللام

18 — İzhar (الإظهار) : İdgāmın ziddidir:

السنين اليزير اليزير اليزير

19 — İlai (1) (الإلإ) : İlet harfleri denilen elif, vāv, yā' (أول) harflerini kaldırmak (حذف) , yahut harekesini atmak (إسكان) , veya bir başka harfe çevirmek (قلب) suretiyle değıştirmek demektir.

(1) Sarfın sonunda İlal kaidelerini ve bunların 7 kısmı (akşam-ı) (a) tatbikini topluca göreceksiniz.

a) Haste misal: **دَمَكٌ** demek **بَغِيضَاتٌ** bagışlar

b) İskana misal: **بَغِيرٌ** bagir **بَغِيرٌ** bagir **بَغِيرٌ** bagir

c) Kalb'e misal: **لَرَاذِيٌّ** lerazi, olgu **بَغِيرٌ** dedik **بَغِيرٌ** dedik

20 - **اَلْاِسْمُ السَّكِينُ** (اِسْمٌ) İki harekesiz harfin yan yana gelmesidir

Buna **اَلْاِسْمُ السَّكِينُ** (اِسْمٌ) de denir.

21 - Bu igtima lisanı uygun olan **اِسْمٌ** ve uygun olmayan

(**اِسْمٌ**) diye ikiye ayrılır.

Birincisi a) Vakıftan hasil olan sükun ve med harfi; b) Jeddin

edilmiş harf ve med harfi arasında meydana gelen birleşmedir:

sapıtanlar **اَلْاِسْمُ السَّكِينُ** canlı **اَلْاِسْمُ السَّكِينُ** gok sabırlı **اَلْاِسْمُ السَّكِينُ** kuvvetli

İkincisi ise bu iki durumun harcinde iki sakinin yan yana gelmesi

sidir ki bu takdirde ekseriya birisi hazfedilir:

usul üzere **اِسْمٌ** = **اِسْمٌ** demedi

22 - Sakin harflerin biri bir kelimenin sonunda, diğeri ikinci kelimenin başında bulunur ve her ikisi de illet harfi olmazsa, birleşme harfe hareke verilir:

a) Sakin harfi harekelenmek gerekince gok defa okunur. Meselâ:

اِسْمٌ araplar dedi **اِسْمٌ** elemelerden **اِسْمٌ** öğreten kimdir?

b) Cemi 'emim' leri ve üst tarafı meftuh cemi ile harekelenir:

اِسْمٌ lasları altılar. **اِسْمٌ** onlardır mu? **اِسْمٌ** c) (**اِسْمٌ**) harfi feha ile harekelenir

23 - Tashih (التشحيح) : illet harfini ilal etmeyip olduğu gibi bırakaktır:

من الناسي halktan

24 - Sahih harf: (أ، و، هـ، ي) dan başka bütün harflerdir.

uzunluk بوال

25 - Lin (لین) harfi: Ust tarafi meftuh, kendisi sakin (وار) ile (ـی) dir :

korku الخوف

26 - Med (uzatma) harfi: Sakin olup da üst tarafının harekesi kendine uygun olan illet harflerdir :

uzunluk الطول

Kelime (الكلمة) :

27 - Manasi olan en küçük söz parçasına "kelime", denir. Arap- gada kelime üç kısma ayrılmıştır: isim, fiil ve harf. (1)

28 - Zamana bağlı olmadan kendi başına bir manası olan kelimeye "isim", denir :

الشيء الشيء

29 - Manasının zamanla ilgisi bulunmān kelimelere "fiil", denir :

yazacak يكتب

30 - Ancak isim veya fiille beraber bulunduğu bir manaya ifade eden kelimeye "harf", denir :

الكتاب الكتاب

Yedi kısım (السبعة) :

(1) a) Harf bāhsi nahiv kısmının (ikincikıtap) sonunda "edatlar", başlığı altındadır.

b) Diğer kelime çeşitleri bu üçün içine sokulmuştur.

31 - Cerek fiil ve gerekse isim, asil harflerinin cesidine göre kisma ayrilir:

- 1) Sahih (الصحيح), 2) Mehmoz (المعوز), 3) Muzaa (المزاع), 4) Misal (المسال)

- 5) Ecef (العف), 6) Nakis (النكس), 7) Istira (الاسترا)

(الاجبة)

32 - Sahih (yahut salim) : illet harfli olmayan isim ve fiildir. *sildi yazdi silmek yazmak*

33 - Mehmoz : hemzeli isim ve fiillerdir. *baslamak sormak istira*

Hemze basta olursa «mehmöz ul-fa», ortada olursa «mehmöz ul-ayn», sonda olursa «mehmöz ul-lam» denir.

34 - Muzaa: iki harfi aynı olan fiil ve isimlerdir: *zarar yazı*

35 - Evvelinde vav yahut ya' bulunanlar misaldir: *va'zelmek uyamak*

36 - vav yahut ya' ortada olursa ecef denir: *egilmek*

37 - Sonunda vav yahut ya' bulunanlar nakisdir: *gayret etmek anılmak*

38 - Basta ve sonda yahut ortada ve sonda illet harfi taşıyanlar: Birincisi mefrok (ayrı), ikincisi makron (birlik) aynı eylem için.

Not: Vav bulunan mu'tellere (illetli keimlere) bulunanlara da yai (yali) denir.

Vezin (Ölçü ve kalıp):

39 — Fıll ve ismin asıl harflerini ve kalıbını ifade etmek için,

birinci harf yerine (•b), ikinci harf yerine (•c), üçüncü harf ye-

rine (•d), dördüncü harf yerine ikinci (•e), beşinci harf yerine

üçüncü (•f) konarak bir kalıp yapılır ki buna vezin (الوزن) denir:

•b = ahir •c = hardal •d = جردل •e = مسح •f = مسح

Not: Kelimede asıl harflerinden olmayan bir harf bulunursa,

vezi gösterilirken bu harfler aynen kalır:

•b = مسح •c = مسح •d = مسح •e = مسح •f = مسح

Zaid Harfler:

40 — Kelimeyi meydana getiren asıl harflerden başka, geçilli se-

deplerle getirilen harflere "zaid - fazladan", harfler denir. Bu harfler:

(•g) dir. (•h) dir. (•i) dir. (•j) dir. (•k) dir. (•l) dir. (•m) dir. (•n) dir. (•o) dir. (•p) dir. (•q) dir. (•r) dir. (•s) dir. (•t) dir. (•u) dir. (•v) dir. (•w) dir. (•x) dir. (•y) dir. (•z) dir.

bu harfleri toplar.

Not: a) Zaid harfi anlamak için onu kaldırırsınız. Onuz kelimenin

asıl manası bozulmazsa harf zaiddir, bozulursa zaid değil, kelimenin

kendi harfidir:

•b = مسح •c = مسح •d = مسح

b) Bir kelimenin mutell sayılabilmesi için vâv, yahut yâ'nın asıl

harflerinden olması lazımdır.

İlletli:

gürümek

•b = مسح •c = مسح •d = مسح

Değil:

•b = مسح •c = مسح •d = مسح

Asıl ve ziyadeli

(•g) dir. (•h) dir. (•i) dir. (•j) dir. (•k) dir. (•l) dir. (•m) dir. (•n) dir. (•o) dir. (•p) dir. (•q) dir. (•r) dir. (•s) dir. (•t) dir. (•u) dir. (•v) dir. (•w) dir. (•x) dir. (•y) dir. (•z) dir.

41 — Bütün harfleri kendini meydana getiren isim "asıl", fiil de "mücerred" adını alır.

İKİNCİ BÖLÜM

I — MASDAR

- 45 — Masdar fi'ilin ve fiilden yapılan bir gök sıfatın (1) köküdür.
46 — Masdar, kendinden çıkan (türeyen) ve en basit kelime olan maziye göre bir kaç kısma ayrılır:

1. Üç harfli mazi çıkaran sülâsi masdarlar.
2. Her harfi asli olan dört harfli mazi çıkaran rubâi masdarlar.
3. Dört harfli mazi çıkaran rubâi masdarlar
4. Beş harfli mazi çıkaran humâsi masdarlar.
5. Altı harfli mazi çıkaran südâsi masdarlar.
6. Asli rubâi (dört harfli) ye bir veya iki harf katarak elde edilen mezidünlüh humâsi ve südâsi mazi çıkaran masdarlar.

A — Sülâsi (üçlü) masdarlar:

47 — Üç harfli mazi doğuran masdar kalıpları göktür. Bunlar zamanla kullanılarak öğrenilir. Burada örnek olarak en çok kullanılan bir kaç tanesini yazacağız:

görmek	الظن	görmek	الظن	görmek	الظن
temiz olmak	الظن	üstün olmak	الظن	amaşmak	الظن
acıkmak	الظن	sevilmek	الظن	asğırlık	الظن
örülük	الظن	susamak	الظن	agrımak	الظن
gün almak	الظن	hasnutluk	الظن	sasılık	الظن
birlik	الظن	kiskançlık	الظن	acımak	الظن

(1) İsm-i fail, ism-i me'ul ih. gibi hem varlığa (zâta), hem de onun sıfatına delâlet eden kelimeler.

temiz etmek **التَّيْمِيزُ** temiz etmek olmak **التَّيْمِيزُ** temiz etmek olmak
 oksürmek **التَّيْمِيزُ** oksürmek görmek **التَّيْمِيزُ** oksürmek görmek
 utanmak **التَّيْمِيزُ** dolasmak **التَّيْمِيزُ** durmak **التَّيْمِيزُ** gitmek **التَّيْمِيزُ**
 kasmak **التَّيْمِيزُ** dayatmak **التَّيْمِيزُ** oruç tutmak **التَّيْمِيزُ**
 dua etmek **التَّيْمِيزُ** ağılamak **التَّيْمِيزُ**
 tasamak **التَّيْمِيزُ** akmak **التَّيْمِيزُ** garpinti **التَّيْمِيزُ**
 kalmak **التَّيْمِيزُ** dasmek **التَّيْمِيزُ** girmek **التَّيْمِيزُ**

Not: Süläsi masdar kalıplarının birden ezberlenmesi şart değildir. Kullanılarak öğrenilir.

48 — (سَلَا) veznindeki masdarlar mübalağa (asiri çokluk) ifadesi ederler:

التَّيْمِيزُ çok dolasmak **التَّيْمِيزُ** çok anmak **التَّيْمِيزُ**

Mimli masdarlar:

49 — Süläsi masdarların bir kısmı, başlarında zâid **سَلَا** bulunur.

دوڭۇندان "مimli" masdar "سَلَا" adını alirlار. كالپلار:

سَلَا — **سَلَا** — **سَلَا** — **سَلَا** — **سَلَا** — **سَلَا**

a) İkinci kalıp "misal" fiillere mahsusdur (1):

سَلَا söz vermek **سَلَا** dogmak **سَلَا**

b) Birinci kalıp "misal" olmiyan fiillerde kıyasî (her fiile göre) edilebilir) dir:

سَلَا yasmak **سَلَا** giymek **سَلَا** yemek **سَلَا** oturmak **سَلَا**

(1) Bir kaç cevap masdar da bu vezinde gelmiştir.

dedeçgiz.

(1) Boyle, bir vezne nakletmenin (her veznin kendisine ait özellik-
leri bakımından) muhtelif sebepleri vardır. Biz en önemlilerini kay-

c) Sayrâret (dönüşmek, halden hale geçmek (سَوَّرَ) :

aksamlamak, akşama girmek (سَامَلَ) sabahlamak (سَاهَلَ)

b) Duhol (giriş (دَوَّلَ) :

ikram etmek (كَرَّمَ) -cömert olmak (كَرَّمَ)

usandırmaq (سَوَّاهَ) usanmaq (سَوَّاهَ) ayıklamak (سَوَّاهَ) açık olmak (سَوَّاهَ)

a) Ta'diye (geçişli (تَدْيِيَّةُ) yapmak :

52 — Mazisi üç harfli bir masdara, bir harf katarak if'al veznine
nakletmenin bir takım sebepleri vardır. (1)

(أفعال) Babı

أفعال

51 — Bu masdarların üç kalıbı vardır :

C — Bir harf katılmış dörtlü masdarlar (sülasinin mezidi rubâi) :

Not: Bu sülasî ve rubâi masdarların mâzilerinde zâid harf olma-
dığından bunlara mücerred (soyulmuş) denir.

أفعال

50 — Bu masdarların bir kalıbı vardır: (فعل) :

B — Rubâi (dörtlü) masdarlar :

أفعال

d) Dördüncü kalıba misâl :

أفعال

c) Üçüncü kalıp daha çok "muzâat" fiillerde kullanılır :

(باب) بابی

(mutava'at fi'ilii) kapı kırıldı

(gecişli fiil) kapıyı kırdım

mutava'at (مُتَوَاعَاتٌ) dönüşlülük): gecişli bir fiilin tesirinin meydana gelmesidir. Bu durumda gecişli fiil artık gecissiz olan fiilin mef'ûlü (nesne), bu fiilin faili (özne) yerine geçer.

56 — Bu baba, hareket bildiren gecişli sülasi fiiller, mutava'at manası elde etmek için nakledilir: kırılmak كِرِيَ، kırılmak كِرِيَ، kırılmak كِرِيَ

(باب) بابی

(باب) بابی

55 — Bu masdarların beş vezni (babı) vardır:

D. İki harf katılmış beşli masdarlar (sülâsinin mezidi huması)

b) Ta'diye: sifa vermek التَّادِيَةُ

atışmak التَّادِيَةُ، güzleşmek التَّادِيَةُ

a) Müşâreket (Bir işte ortaklık): التَّشَارِكُ

54 — Bu babın özellikleri:

(باب) بابی

b) Teksir (gokluğa delâlet): التَّكْسِيرُ (birçok parçalara ayırmak)

a) Ta'diye: üstün tutmak التَّادِيَةُ sevindirmek

53 — Bu baba naklin en çok kullanılan sebeptir:

(باب) بابی

d) Hayânet (zamani gelmek): التَّحَاوُّنُ (hasret zamanı)

fakir dâsmek التَّحَاوُّنُ

- a) Mutâa: *toplamak* → *الآجلا*
b) İsmiden fiil yapmak: *ekmeklenmek* → *الآجلا* *ekmek*
c) Mübâlağa: *gok kazanmak* → *الآجلا* *kazanmak*

(آجلا) Babı

58 — Özellikleri:

- a) Bir sifata bürünmek: *kızarmak* → *الآجلا* *kırmızılık*
b) Mübâlağa: *gok kararmak* → *الآجلا* *karalık*

(آجلا) Babı

59 — Özellikleri:

- a) (آجلا) babinde mutâaata yapmak için: *kırmak* → *الآجلا* *kırmak*
b) Tekellüf (zoraki olmak ve elde etmek): *zorla kahtaman olmak* → *الآجلا*
c) Azar azar olmak: *azar azar öğrenmek* → *الآجلا* *yudum yudum öğrenmek*
d) İsmiden fiil yapmak: *yastik edinmek* → *الآجلا* *yastik edinmek*

(آجلا) Babı

- 60 — a) Müsâreket: *karşılıklı sulh yapmak* → *الآجلا*

- b) *uzaklaşmak* → *الآجلا* *uzaklaşmak*

- c) Olmayanı var göstermek: *hasla görünmek* → *الآجلا*

E. Üç harf katılmış altılı masdarlar (sülâsinin mezidi sudsâsi):
61 — Bu masdarların dört vezni vardır:

harflidir.

(1) Bunların asli dört harflî geçen beşli masdarlar harflidir.

Not : yukardan beri sayılan ziyadell bablara her ilimke fiili nakledemeyiz. Hangi fiillerin hangi vezinlerde kullanıldığını fiili nakledemeyiz.

tuğlerin diken diken olması

(küme halinde) deoeler toplannmak

67 -- Bu iki vezin de mübalağa için kullanılır :

66 -- Bunun da iki vezni vardır :

G -- İki harf katılmış altılı masdarlar (rubâinün mezidi südası)

guvarlanmak جوارلاناك

65 -- () şeklinde bir bâbı vardır. mutâvaat ifade eder :

F. Bir harf katılmış beşli masdarlar (rubâinün mezidi humâsi) (1)

64 -- Bu da mübalağa ifade eder : çok kanzurlanmak كزورلاناك

() Babı

çok kızarmak كوزارلاناك

63 -- Bu iki bab mübalağa ifade eder :

() ve () babları

c) Tahavvül (değişikliğe uğramak) : taslaşmak تاشلاناك

(bir şeyi) büyük bulmak كوزولاناك

b) Mer'ûlü bir sıfat üzere bulmak :

a) Taleb (istemek) : mağfiret (yarış), dileme

62 -- Bu babın kullanıldığı manalar (özellikler)

() Babı

كوزولاناك كوزولاناك كوزولاناك

lanarak öğrenilir. Bizim için önemli olan babların özel mana ve yerlerini öğrenmektir (1).

68 — Sülasıdan başka mimli masdarlar her veznin ism-i mef'ûlü gibidir. Yerde görülecektir.

Nicelik ve nasıllık bildiren masdarlar : (Binâ'i merre, binâ'i nevi):

69 — Umumi olarak masdarlar oturmak (قَامَ), kalkmak (قَامَ) gibi nasıllık ve nicelikle alakasız bir manaya delalet ederler.

a) Niceliğe (kemmiyete) delalet eden masdara (بِنَاءِ النِّعَةِ) denir.

Vezni (فِعْلِيَّة) dür :
bir gok kalkış قَامَ قَامَ
iki kalkış قَامَ قَامَ
bir kalkış قَامَ قَامَ

b) Nasıllığa (keyfiyete) delalet eden masdara (بِنَاءِ النِّسْبَةِ) denir,

vezni (فِعْلِيَّة) dür : bir nevi oturuş قَامَ قَامَ
bir nevi secde قَامَ قَامَ

Ziyâdelilerin kerre ve nevi masdarları:

70 — Sülasıdan başka masdarların sonu tâ' ile bitiyorsa bir sıfat ilavesi ile bu masdarlar yapılır:

cabuk cevap vermek أَجَابَ أَجَابَ
bir kere tekrûbe أَجَابَ أَجَابَ

Sonu tâ' ile bitmiyorsa önce tâ' sonra sıfat ilâve edilir:

doğrucu emzirîş أَجَابَ أَجَابَ
bir emzirîş أَجَابَ أَجَابَ

Yapma masdarlar (الْمَصْدُورُ الْإِسْمِيَّةُ):

71 — Sıfat ve sıfat manasını içine alan isimlerin sonuna, üst ta-âri meksûr ve şeddeli ya' ve bir de tâ' getirilerek yapılır:

üstünlük أَجَابَ أَجَابَ
anılmıs olmak أَجَابَ أَجَابَ
anıcı olmak أَجَابَ أَجَابَ
insanlık أَجَابَ أَجَابَ

(1) Şu vezinler, başka bir özellik göstermeden, bazan (mana bakı-ndan) sülası gibi de kullanılırlar:

güçeldi أَجَابَ أَجَابَ
yola çıktı أَجَابَ أَجَابَ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

II - ISM-I FAIL

72 - Masdarın ifade ettiği iş veya durumu yapan, yahut taşıyan şahsı bildiren kelimeye «ism-i fail» denir (1) : *doven* (دَوِّنْ) Bu kelime (*dövmek* (الدَوِّنْ)) masdarının ifade ettiği işi yapan şahsı göstermektedir.

73 - Vezinleri:

- a) Sülasiden (سُلاَسِيْدِن) : *yazan* (يَاْزِنُ) *emreden* (اِمْرَانُ) *isteyen* (اِسْتَاْنِيْدِن) *besmele* (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ) *güvarlıyan* (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ)
- b) Rubai mücerreden (رُبَاعِيْ مُجَرَّرِدِن) : *özelliğın* (اِلْتِصَافِيْ) *besmele* (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ) *güvarlıyan* (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ)
- c) Sülasinin mezidi rubaiden : *iyilik eden* (اَلْحَسَنُ) *iman eden* (اَلْاِيْمَانُ) *ikram eden* (اَلْاِكْرَامُ)
- 2 - (مَبْنِيْ) *Babi* (بَابِي) *cogaltan* (اَلْحَاكِمُ) *birleyen* (اَلْمُوْتَمِيعُ) *tertipleyen* (اَلْمُنْتَظِمُ)
- 3 - (مَبْنِيْ) *Babi* (بَابِي) *cihad eden* (اَلْمُجَاهِدُ) *satış yapan* (اَلْمُبَايِعُ)

- (1) Arapçada ism-i fail ile ism-i meful cümlere iynkennün «ortak» vazifesini görürler.
- (2) Sülasiden başka muzarilerin müzarreratından (مُزَارِعَاتُ) (1)
- (3) Konunca ism-i fail elde edilir (بِكْرًا) (2)

- f) Rubâinîn mezidi humâsi ve sudsâsi :
- 1 - (باب) بابی (مبتدأ) : gerilerek yürüyen
الخبير المتجرب
deprenen
- 2 - (باب) بابی (مبتدأ) : toplanan
الخبير المتجرب
- 3 - (باب) بابی (مبتدأ) : ürpere
الخبير المتجرب
sakin olan

- e) Sulasî mezidi sudsâsiler :
- 1 - (باب) بابی (مبتدأ) : izin isteyen
الخبير المتجرب
güzel bulan
- 2 - (باب) بابی (مبتدأ) : tatlaşan
الخبير المتجرب
kamburlaşmış olan
- 3 - (باب) بابی (مبتدأ) : çok kızaran
الخبير المتجرب
- 4 - (باب) بابی (مبتدأ) : kesilip kalan
الخبير المتجرب
ayrılmayan

- d) Sulasînin mezidi humâsiden :
- 1 - (باب) بابی (مبتدأ) : kırılan
الخبير المتجرب
kalbi rahat olan
- 2 - (باب) بابی (مبتدأ) : toplanan
الخبير المتجرب
başlayan
- 3 - (باب) بابی (مبتدأ) : kızaran
الخبير المتجرب
sarıyan
- 4 - (باب) بابی (مبتدأ) : abdest alan
الخبير المتجرب
düşünen
- 5 - (باب) بابی (مبتدأ) : kibirlenen
الخبير المتجرب

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

III — İSM-İ MEF'UL (جاء)

74 — Masdar manası (iş) kendisine yapılan veya edilmeden önceki gösteren kelimelere "ism-i mef'ul", denir.

75 — Vezinleri (1) :

1. Sulâsiden : (جاء) :

işlenen جاء امر olunan جاءل gazlan جاءل

Not: Bazı ism-i mef'uller cer harfleri ile kullanılır:

izin verilmiş olan جاءل umit kesilen جاءل

2. Sulâsiden başka masdarların ism-i mef'ulü yapmak için failinin son harfinden bir önceki harfin kesresi fethaya çevrilir:

ikram olunan كراما te dib olunan كراما

hitap olunan خطابا secilen جعلا

adet olunan عادتا elden ele geçirilen جعلا

tiksinilen تيكسنا begenilen جعلا tali bulunan جعلا

76 — Şu babların ism-i mef'ulü yoktur:

Sulâsiden geçişsiz masdarlarından da ism-i mef'ulü gelmez.
Not: (68) maddede geçtiği üzere sulâsiden başka ism-i mef'ulü aynı zamanda o babların qumlı masdar kâbilidir.

(1) İsm-i fail bahsinde babların adlarını da saydık. Bundan ism-i mef'ulleri sıralayacağız.

Alıştırma: 5 — a) Ziyâdeli masdar, ism-i fâil ve ism-i mef'ûller için birer şema yapınız.

b) Aşağıdaki masdarların ism-i fâil ve ism-i mef'ûllerini bulunuz:

bağlanmak اِتِّصَلَ اِتِّصَالًا اِتِّصَالِيًّا اِتِّصَالِيَّةً اِتِّصَالِيَّةً

merhamet dilemek اِنْتَهَى اِنْتِهَاءً اِنْتِهَائِيًّا اِنْتِهَائِيَّةً اِنْتِهَائِيَّةً

ymek اَتَمَّ اِتْمَاعًا اِتْمَاعِيًّا اِتْمَاعِيَّةً اِتْمَاعِيَّةً

c) Aşağıda geçen kelimelerin çeşitlerini söyleyiniz:

çıkartılmış altın اُخْرِجَ اِخْرَاجًا اِخْرَاجِيًّا اِخْرَاجِيَّةً اِخْرَاجِيَّةً

üzerine oturulmuş kanepeler اَجْلَسَ اِجْلَاسًا اِجْلَاسِيًّا اِجْلَاسِيَّةً اِجْلَاسِيَّةً

öfkeye uğramış suçlu اِخْرَجَ اِخْرَاجًا اِخْرَاجِيًّا اِخْرَاجِيَّةً اِخْرَاجِيَّةً

kendisinden uzaklaşmış şehir اِنْتَهَى اِنْتِهَاءً اِنْتِهَائِيًّا اِنْتِهَائِيَّةً اِنْتِهَائِيَّةً

BEŞİNCİ BÖLÜM

IV — SIFAT-I MÜŞEBBEHE (صفات المشبهة)

77 — İsm-i fail nevinden olup "güzellik, çirkinlik, kırmızılık, sarılık" gibi vasıflara; sakatlık ve kusur çeşitlerine ve bazı duygulara delâlet eder.

a) Sakatlık, kusur ve renk gibi vasıfların sahiplerine delâlet eden

ler (الصفات) veznindedir :

sarı sarı kırmızı kırmızı beyaz beyaz siyah siyah

bugday renkli yeşil yeşil kumral kumral

kızıl gözlü kızıl gözlü topal topal tüysüz tüysüz bentli bentli

sarı sarı bir gözlü bir gözlü dilsiz dilsiz sağır sağır

kambur kambur çolak çolak peltek peltek

b) İç duygulara delâlet edenler (صفات) veznindedir :

tok tok ac ac suya kamus suya kamus susuz susuz
esef eden esef eden susuz susuz

c) Diğer vasıflara delâlet edenler çeşitli veznindedir ve kelimeler milmakla öğrenilir (Semâi). Bir kaçısı :

sert sert güzel güzel güç güç
geşek geşek korkak korkak çirkin çirkin
sarı sarı çiplak çiplak

ALTINCI BÖLÜM

V - MÜBÂLAĞA SİYGALARI (kipleri = صيغ المبالغة)

78 - Bazı sıfat sıygaları vardır ki aşırılık ifade ederler. Bunlara mübâlağa vezin veya sıygaları" denir. Meshur vezinleri:

yalancı الكتاب *gok teube eden* الوهاب *gok yarlıgayan* الكتاب = *قال*
gok âlim الملاحة *gok anlayışlı* الفحامة *soy bilgini* النساء = *قاله*

atılan الملام *gok vergili* الملام *gok akan* الأبرار = *قاله*

pek yumuşak kalbli الوؤف *gok sabırlı* الصبور = *قاله*

gok sükkreden السكرور

pek serir السري *sacmacı* الميت *gok doğru* الصديق = *قاله*

gok uykuca الوؤوه *gok gülen* الفحكة *gok alay eden* الوؤوه = *قاله*

gok merhametli الرحيم *gok âlim* الملم *cömert* الكرم = *قاله*

Not: a) (قال) vezni sanat sahiplerini ifade etmek için nisbet
ygasi olarak da kullanilir:

satici الساع *kapıcı* الواب *ekmekçi* الخبز *sucu* السقاء

b) (قال) vezni, sıfat-ı müğbebehe ve ism-i me'âl manaları için de
kullanilir: *hasta* الرض *maktul* القتيل *yaralanmış* الجريح

Alıştırma : 6 - a) Sıfat-ı müğbebehelele mübâlağa vezinlerini
tediniz:

(mir) (mir) (parladı) (parladı) (parladı) (parladı)
 (mir) (mir) (parladı) (parladı) (parladı) (parladı)
 Yapınız :

b) Aşağıdaki kelimelerden sıfat-ı müşebbehe ve mübalağa sıyralar

çok kazanan tacir çok kazanan tacir
 almız topaldır almız topaldır
 Halid atılgandı Halid atılgandı
 mü'min şerefli, zarif ve incedir. mü'min şerefli, zarif ve incedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

VI - İSM-I TAFDİL (أسم التافديل)

79 - Renge, şekil ve uzuv noksanlığına delâlet etmemek üzere

(الجل) vezninde olan ve mutlak veya mukayeseli üstünlük ifade eden

sıfatlardır (1) : *daha büyük, en büyük* *daha küçük, en küçük*

daha câhil, en câhil

80 - İsm-i tafdil bu şekliyle sülâsiye mahsusdur. Sülâsiden başka-

larının veya renge, şekil ve uzuv noksanlığına ait olanların ism-i tafdil-

ini yapmak için, yerine göre (*أشد* *أخبر* *أصعب*) gibi ism-i tafdillerden

biri alınıp, ondan sonra istediğimiz kelimenin masdarı, (üstünlü olarak)

getirilir :

daha kıramlı *أخبر* *أخبر* *أخبر* *daha geri bırakan* *أشد* *أشد* *أشد*

daha kırmızı *أخبر* *أخبر* *أخبر*

81 - İsm-i tafdiller ya (ال) ile olur, ya muzâf (tamlayan)

olur, ya da (من) ile kullanılır :

en zor *أصعب*

senin işinden daha zor *أصعب من* *أصعب من* *أصعب من* *işlerin en zor* *أصعب من*

82 - Böyle ism-i fail manasını ifade edenler olduğu gibi ism-i

me'âlî manalı olanlar da vardır : *pek meşgul* *أشغال* *pek meşhur* *أشهر*

Alıştırma : 7 - Şu kelimelerden ism-i tafdil yapınız :

أشغال (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ) *أشغال* (بشغ)

(1) İsm-i tafdil, türküdeki "üstünlük ve karşılaştırma sıfatları" ye- rini tutar.

- (1) Türkçedeki «küçültme isimleri» demektir;
 (2) Sadece cum'a dan ism-i tasgîr yapılır.
 (3) Hazfedilmiş harfler de geri getirilir.

الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ

ninde iseler elifleri vâ'va gevrilir:

- 87 — (فَيْتِل) vezninde tasgîr edilecek isimler, (فَيْتِل) vez-

الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ

müennesler) tasgîr edilince sonlarına ta' getirilir:

- 86 — Nahiv bakımından müennes sayılan ta' siz kelimeler, (semâi

الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ

sonra tasgîr edilirler:

- 85 — Ecvel ve nakıs kelimeler! 'aldan önceki hallerine gevrilip (3)

Tasgîr kaideleri

الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ

gok harfli kelimelere aittir:

- 84 — (فَيْتِل) vezni sulasilere, (فَيْتِل) rubailere, (فَيْتِل) daha

الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ
 الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ → الْجَوْبِيَّةُ

Not: Ay ve gün (2) isimleri ile su kelimelerden ism-i tasgîr yapılmaz:

vardır:

- 83 — Küçüklük ve azlığa delalet eden isimlerdir ki (1) üç kalibri

VII — ISM-I TASCİR (اسم التّصغير)

SEKİZİNCİ BÖLÜM

88 — Med harfi sondan bir evvel ise ya' harfine gevrilir ve tasğir ya'sı ile bir yazılarak şedde verilir:

الرَّسَالَةُ → الرَّسَائِلُ
الْكَاتِبُ → الْكَاتِبَاتُ

89 — (فَسِيلٌ) vezinde tasğir edilgen kelimelerin ortadaki harfi medleri ya' olur:

الْمَسِيرُ → الْمَسَائِرُ
الْمَسِيرُ → الْمَسَائِرُ

Bu med harfleri baştan ikinci olursa vav olur:

الْمَوْتِيُّ → الْمَوْتَى
الْمَوْتِيُّ → الْمَوْتَى

Not: Müstesnâ olanlar kullanılarak öğrenilir. En çok kullanılanlar, sülâsiden olanlardır.

Sonunda (ان) bulunan sıfatların tasğirinde bu harfler değişmez.

Alıştırma: 8 — a) Şu kelimelerin ism-i tasğirlerini yapınız:

مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ مِنْهُنَّ

b) Şu ism-i tasğirleri aslına çeviriniz:

عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي عَطَائِي

DOKUZUNCU BÖLÜM

VIII - İSM-İ MENSÜB (الاسم المنسوب)

90 - Bir yerli, veya bir şeye mensûb oluş ifade eden, sonu **ی** ya'li kelimelere "ism-i mensûb" denir (1):

sehri الشہری *köylü* الکوئی *Ankaralı* الأنقرالی

91 - İsm-i mensûbda ya'nın üst tarafı meksûr olur. Kelimelerin sonundaki hareke ise son ya' harfine verilir.

Nisbet kaideleri:

92 - Sonunda "zâid ta", bulunan kelimeye nisbet ya'sını getirince

ta' düşer: *Mekkelî* المککلی *adet üzere* الأديء üzere

93 -

vezninde bulunan kelimelerden ya'

da düşer (2):

Medineli المديني *Cüheyneli* الجاهلي *Kureysli* الكوريسي

Sakıyflî السكيفلي *Kureysli* الكوريسي *Cüheyneli* الجاهلي

94 -

ta'lamama halinde) isimlerin nisbeti ikinci kelimede yapılır:

Ancak birinci kelime terkbîn asıl maksadını teşkil ederse o zaman nisbet birinci kelimede yapılır: *bu'ralî* البورالي *bu'ralî* البورالي *bu'ralî* البورالي

95 - Sondaki elif vâ'va gevriilir (3):

(1) Türkçedeki ilgi sıfat ve isimleri yerindedir.

(2) Bunnun bazı müstesnalari vardır: a) Muzâafalar: *temimî* التميمي

b) Bir de şu kelimeler

(3) Elif dördüncüden sonra ise hazfedilir:

el-hıvâli الحياطي *el-hıvâli* الحياطي

ب) Şu ism-i mensûbları ashna çeviriniz:

سَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ بَرَجَوِيَّيْنِ صَبَوِيَّيْنِ بَرَوِيَّيْنِ سَبِيَّيْنِ رَهَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ

Alıştırma: 9 — a) Aşağıdaki kelimelerden ism-i mensûb yapınız:

سَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ بَرَجَوِيَّيْنِ صَبَوِيَّيْنِ بَرَوِيَّيْنِ سَبِيَّيْنِ رَهَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ

operator العَرَج العَرَج العَرَج pamuk atıcı العَرَج

plerini ifade eden kelimelere de "nisbet sıgaları", denir:

b) Mubalaga sıgaları bahsinde geçen (فعل) veynindeki sanat sa-

lerini zikrederek geri kalanını gördükçe öğrenmeye bıraktık.

Not: a) Nisbette alakalı daha bazı kaideler varsa da biz en önem-

سَبِيَّيْنِ → سَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ → بَدَوِيَّيْنِ بَرَجَوِيَّيْنِ → بَرَجَوِيَّيْنِ صَبَوِيَّيْنِ → صَبَوِيَّيْنِ بَرَوِيَّيْنِ → بَرَوِيَّيْنِ سَبِيَّيْنِ → سَبِيَّيْنِ

getirilir.

Hazifli kelimeler önce asıl çekillerine döndürülür, sonra nisbet

سَبِيَّيْنِ → سَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ → بَدَوِيَّيْنِ بَرَجَوِيَّيْنِ → بَرَجَوِيَّيْنِ صَبَوِيَّيْنِ → صَبَوِيَّيْنِ بَرَوِيَّيْنِ → بَرَوِيَّيْنِ سَبِيَّيْنِ → سَبِيَّيْنِ

Şu üç kelimede üç şekil kullanılır.

سَبِيَّيْنِ → سَبِيَّيْنِ بَدَوِيَّيْنِ → بَدَوِيَّيْنِ بَرَجَوِيَّيْنِ → بَرَجَوِيَّيْنِ صَبَوِيَّيْنِ → صَبَوِيَّيْنِ بَرَوِيَّيْنِ → بَرَوِيَّيْنِ سَبِيَّيْنِ → سَبِيَّيْنِ

ONUNCU BÖLÜM

IX — İSM-İ ZAMAN VE İSM-İ MEKÂN (الزمان والمكان)

96 — Yer ve zaman bildiren kelimelere ism-i zaman ve ism-i mekân denir: *الموسم* mevsim *السجدة* secde edecek yer

97 — Sülasiden gök harfli kelimelerin ism-i zaman ve ism-i mekân sıygaları, aynı kelimelerin ism-i mef'ûl sıygaları gibidir: *الكسب* kazanılan şey, *الزمان* zaman

98 — Sülasilerde, bu iki sıyganın iki vezni vardır: *الزمان* zaman

a) Nakis için (جاء) , misal için (جاء) özel vezinlerdir: *الكسب* kışlak *الوقت* yurt *الوقت* mevki *الوقت* yer

b) Diğer kısımların (misal ve nakislerden başka) muzâri sıygasını bakılır: Aynı (ortası) mef'ûh veya mazmûm ise, ism-i zaman ve mekân (جاء) vezinindedir: *الوقت* *الوقت* *الوقت*

الوقت içecek yer ve zaman *الوقت* *الوقت*

الوقت gidecek yer ve zaman *الوقت* *الوقت*

الوقت pişirme yer ve zaman *الوقت* *الوقت*

Aynı meksûr olursa bu sıygaların vezni (جاء) dir: *الوقت* *الوقت* *الوقت*

الوقت oturacak yer ve zaman *الوقت* *الوقت*

الوقت dönecek yer ve zaman *الوقت* *الوقت*

الوقت toplanacak yer ve zaman *الوقت* *الوقت*

Alıştırma : 10 — Aşağıdaki kelimelerden isim-i zaman ve isim-i mekân yapınız:

يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ

99 — (مَبْنُوعٌ) şeklinde sonu tâ'li zaman ve mekân sıgaları vardır:

يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ

Misal fiillerden zaman ve mekân isimleri bazan (مَبْنُوعٌ) vezni üzere gelir :

يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ
 يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ يَنْبَغُ

ON BİRİNCİ BÖLÜM

XI - İSM-İ ALET (أدوات)

100 - Türemiş alet ve kap isimlerinin üç vezni vardır:

a) (فعل) vezni:

damga ^{الدمغة} bilegi ^{البليغ} ignelik ^{الغنيق} tirpan ^{الترпан} kazan ^{الزان}

b) (فعل) vezni:

dis fırçası ^{الفرشاة} cetvel ^{القسط} oluk ^{اللوكة} anahatar ^{الانهار}

c) (فعل) vezni:

cetvel ^{القسط} mala ^{المال} yelpaze ^{اليلبازة} süpürge ^{السفرة} kasık ^{الكاسك}

Alıştırma: 11 - Şu ism-i aletlerin köklerini bulunuz:

makas ^{المقص} ayna ^{العينة}

ölçü ^{القياس} gölgelik ^{الظليلة} çekic ^{الچك} tuzak ^{التزاق}

ON İKİNCİ BÖLÜM

MÜZEKKER VE MÜENNES (المذكر والمؤنن)

101 — Gramer bakımından (1) sonunda te'nis (تة = dişilik) alâmeti bulunan kelimeye müennes (dişi), bulunmayana müzekker (erkek) denir.

Tenis alâmeti üctür:

1 — Bitişik ta' (التاء التوابطة).

2 — (ة) şeklinde yazılan elif (الاء التوابطة).

3 — (ا) şeklinde yazılan elif (الاء التوابطة):

gebe *الاء التوابطة* taouk *الاء التوابطة* *الاء التوابطة* *الاء التوابطة*

a) Bitişik ta' (التاء التوابطة) buna - (التاء التوابطة) de denir - kelimenin

sonunda, asil harflerden olmayarak (ة) veya (ا) şeklinde yazılır:

الاء التوابطة → *الاء التوابطة* *الاء التوابطة* → *الاء التوابطة* *الاء التوابطة* → *الاء التوابطة* *الاء التوابطة* → *الاء التوابطة*

الاء التوابطة → *الاء التوابطة* *الاء التوابطة* → *الاء التوابطة*

b) ى şeklinde kısa elif (الاء التوابطة): bu da kelimenin sonun-

da, asil harflerden olmayarak (ى) ekseriya (ى) şeklinde yazılan te'nis elifidir:

الاء التوابطة *الاء التوابطة* *الاء التوابطة* *الاء التوابطة*

susuz kadın *الاء التوابطة* en güzel *الاء التوابطة*

c) (ا) yazılıp uzatılan elif (الاء التوابطة):

(1) Yani cinsel dişilik-ve erkeklik şart değil.

(2) Yani alındığı takdirde kelimenin manası bozulmaz.

Bu da kelimenin asıl harflerinden değildir. Sona yazılıp uyararak

okunur :

Not: İki te'nis (dişilik) alameti bir kelimede birleşmez

102 — Müennes « hakiki » ve « manevi » olmak üzere iki kımata

ayrılır. Hakiki müennes, sonlarında alamet bulunmaz, bulunmazın, cınat

bakımdan dişli varlıkları gösteren kelimelerdir; *حَاكِيَةٌ*

Manevi müennes cinsi bakımdan dişli olmayan, fakat gramer yö

nünden dişli kabul edilen kelimelerdir. Bunlar da sonlarında dişlilik

ikinci şekilde olanlara « semai müennes » denir; *حَاكِيَةٌ*

Not: a) Mükessser cemiler ve cemi isimleri manevi müennes kis

mindandır (bk. s. 46).

b) Sayı isimlerinin tezkir ve te'nisi ayrı bir özellik taşır (bk.

199).

Alıştırma: 12 — Aşağıdaki terkip ve cümlelerde müennes ve ma
zeker yerinde midir? (Not: Sifat ile mevsuf, mübtedâ ile haber ara
sında müzekker ve müenneslik bakımından uygunluk aranır):

مَنْعَةُ الْبَيْتِ . *الْبَيْتُ الْبَيْتُ* . *الْبَيْتُ الْبَيْتُ* . *الْبَيْتُ الْبَيْتُ* .

الْبَيْتُ الْبَيْتُ . *الْبَيْتُ الْبَيْتُ* . *الْبَيْتُ الْبَيْتُ* . *الْبَيْتُ الْبَيْتُ* .

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

التَّسْنِيَةُ
TESNİYE

103 - İsimler tek varlığa ad olursa müfred (مُفْرَدٌ = tekil) olur:
bir kitap كِتَابٌ İkiye delâlet ederse tesniye (تَسْنِيَةٌ = ikil) olur:
iki kitap كِتَابَانِ İkiden çok varlığı gösterirse cemi (جَمْعٌ = cogul) olur:
kitaplar كِتَابَاتٌ

Tesniyenin yapıldığı:

104 - Buna müsenna (مُسَنَّأٌ) da denir: Müfred ismin sonuna bir elif ile bir meksür nün (نُ) , veyahut üst tarafı üstün ya ile bir nün

(ن) ilâve etmekle olur:

iki harf حَرَفَيْنِ , حَرَفَانِ → bir harf حَرَفٍ

iki nokta نَقَطَيْنِ , نَقَطَانِ → bir nokta نَقْطَةٍ

iki kürsü كُرْسِيَيْنِ , كُرْسِيَانِ → bir kürsü كُرْسِيٍّ

105 - Sonu (elif) olan kelimeler için bazı kaideler vardır :

a) Üç harfli ve aslında vav'lı bir nâkis ise tesniyesinde elif vâva döndürülür :

الذَّيْنِ , الذَّيْنَانِ → degnek

الذَّيْرَيْنِ , الذَّيْرَانِ → degirmen

inde, elifi ya' olur :

b) Asli yâ'lı bir nâkis ise veya harfleri üçden fazla ise tensiye-

(1) Yani alındığı takdirde kelimenin manası bozulmaz.

b) Şu kelimelerin elifli ve ya'li tesniyelerini bulunuz

Şu kelimelerin elifli ve ya'li tesniyelerini bulunuz

Alıştırma : 13 — a) Aşağıdaki tesniyeleri müfrede çeviriniz;
iki derin vadi *واديان عميقان* واديان عميقان *واديان عميقان* iki ak yuz *يوزان ابيضان* يوزان ابيضان *يوزان ابيضان* sicrayan iki geytic *جيتان ابيضان* جيتان ابيضان *جيتان ابيضان* iki kirmizi picek *كريمزان احمران* كريمزان احمران *كريمزان احمران*

108-Harf-i cerli ism-i mef'ullerin tesniyesi zamirlerde yapılır :
gazab edilmiş *غاباب* غاباب *غاباب* gazab edilmiş *غاباب* غاباب *غاباب* bayılmış *باييلمس* باييلمس *باييلمس* bayılmış *باييلمس* باييلمس *باييلمس*

107 — Şu kelimelerin tesniyeleri dogrudan dogruya olur :
kure *كورة* كورة *كورة* kure *كورة* كورة *كورة* dudak *دودة* دودة *دودة* dudak *دودة* دودة *دودة* kan *كان* كان *كان* kan *كان* كان *كان* yıl *سنة* سنة *سنة* yıl *سنة* سنة *سنة* agiz *اخر* اخر *اخر* agiz *اخر* اخر *اخر* el *يد* يد *يد* el *يد* يد *يد* ogul *ابن* ابن *ابن* ogul *ابن* ابن *ابن* el *يد* يد *يد*

106 — (ا) ve (ح) kelimelerinin tesniyesinde: *ياهو* ياهو *ياهو* denir.

kalir :
Bu elif müennes için degil de kelimenin aslından ise olduğu gibi
vav'a gevrilir: *كريمزان احمران* كريمزان احمران *كريمزان احمران* kirmizi *كريمزان احمران* كريمزان احمران *كريمزان احمران* ova *واديان عميقان* واديان عميقان *واديان عميقان*

c) Uzatlan elifle (ا) son bulan müennes isimlerde sondaki hezme
مستسما مستسما *مستسما* hamile *حاملان* حاملان *حاملان* hamile *حاملان* حاملان *حاملان* genc *جانبان* جانبان *جانبان* genc *جانبان* جانبان *جانبان*

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CEMİ VE MECMÜ' (مجموع واخترت)

A) Salim müzekker cemî' (göçül) (جمع المذكر السالم) :

109 — Müzekker olan müfred ismin sonuna vâv, nûn (ون), ve-

yahut yâ, nûn (ن) ilâve etmek suretiyle meydana gelir (1) :

الْمُؤْمِنُونَ، الْمُؤْمِنَاتُ → inamayan
 الْيَوْمَانِ، الْيَوْمَاتُ → inanan
 الْخَيْرِيُّونَ، الْخَيْرِيَّاتُ → ceza görmüş
 الْخَيْرِيَّاتُ

Not: 1) Nakistan gelen ism-i fail ile (فعل) veznindeki sıfat-ı mü-gebbehlerin cemî' şeklinde (yâ) hazf olunup, cem'e ait vâv in üst tarafı ötreli ve yâ nin üst tarafı esrelli okunur :

(1) Müfredin şekli değişmediğinden bu cemî'lere (جمع) denmiştir. Bu şekilde cemî'lenen kelimeler iki kısma ayrılır: isimler, sıfatlar.

a) İsimler: Akıl taşıyan erkek varlıklar için tek kelime halinde özel isim olanlar :

أحمدون → أحمد → احمدون
 يوسفون → يوسف → يوسفون
 زيدون → زيد → زيدون

b) Sıfatlar: 1) Müennesi tâ'li, müzekkeri tâ'siz olan ve - tâ'siz olan rak - akıl taşıyana sıfat olanlar :

مؤمنون → مؤمن → مؤمنون
 مؤمنات → مؤمنة → مؤمنات
 طالون → طال → طالون

2) Müennesi (مؤنلا) vezninde olmayan (مؤنلا) vezinli sıfatlar:

أخبرون → أخبر → أخبرون
 أخبرات → أخبر → أخبرات

2) Sonlarında elif-i maksûre bulunan nakisların elifi eimlerinde
düşer ve cemi' edatının üst tarafı üstünlü okunur:

الموتى ، الموتى → *mūta* الموتى ، الموتى → *kādi*
الموتى ، الموتى → *imzalanmus* الموتى ، الموتى → *daha yūkaek*

110 — Tesniye nūnları meksûr ve cemi' nūnları meftūhtur. Muzat
olduklarında bu nūnlar düşer:

كردى ورتى ميسامو زهد في iki kitabi
Kureys in müslümanları *bayılmışlar* الموتى ، الموتى → *ofkeye uğramuşlar*

111 — Harf-i cerli ism-i mef'ûllerin cemi' zamirlerde yapılır:

الموتى ، الموتى → *okuyucu* الموتى ، الموتى → *seçilmiş*
الموتى ، الموتى → *güzel* الموتى ، الموتى → *haddi aşan*
الموتى ، الموتى → *covert* الموتى ، الموتى → *atan* الموتى ، الموتى → *zeki*

b) Aşağıdaki kelimeler için salim müzeker cemi' şeklinde cemi'
lenmez:

الموتى ، الموتى → *arslan* الموتى ، الموتى → *güzel*

B) SÄLİM MÜENNES CEMİ (جمع المذكر السالم)

112 - Elif ve ta' (ات) ile cem'i'lenen kelimelerdir.

a) Ta' ile müennes olmuş müfred isimlerde ta' kaldırılır. Sonra cem'i edati olan (ات) getirilir :
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية

b) Elif-i maksure veya memdude ile müennes olmuş müfred isimlerde -tesniye kaidesinde olduğu gibi - elifler ya'ya, veyahut vâva gevri-
dikten sonra (ات) ilâve edilir :

الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية

c) (حلاوة) (حلاوة) gibi elif-i vav'dan, yahut yâ'dan gevrilmiş bulu-
nan müennes isimlerde, bu elif cem'i' halinde aslına döner :

الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية

Not : (أمة) kelimelerin cem'i (أمم),
(بنت) kelimelerin cem'i (بنات),
(أخت) kız kardeş kelimelerinin cem'i (أخوات) gelir.

113 - (فلاحة) vezninde olan isimler (فلات) vezninde cem'i'lenir (فلات):
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية

Yalnız evveler müstesnâdır. Onların ortası sâkin kalir :

الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية

114 - (فلاحة) veznindekilerin cem'i'lerinde orta harf sâkin, meftûh ve mazmûm olmak üzere üç türlü okunabilir :

الغاية = الغاية → الغاية → الغاية → الغاية
الغاية → الغاية → الغاية → الغاية → الغاية

(1) Bu kelimeler yalnız irab bakımından sâlim müennes cem'i gibidir.

(2) Sıfatlar bundan ve bundan sonraki veznilerden müstesnâdır.

Onların ortası dâima sâkindir : الغاية → الغاية → الغاية

Yalnız ecev ve yâ'li nakislerde zamme bulunmaz:

الشَّوْرَاتُ = الشُّورَاتُ → الشكل, resin, الشَّوْرَاتُ
الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → ufürmek, ufürükçülük

115 — () vezninde olan isimlerin cem'lerinde orta harf bakın,

mestüh ve meksür olmak üzere üç türlü okunur:

الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

Yalnız ecevde kesre yoktur:

الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → kilise, haora, الرِّيَاقُ

116 — Muzâafalarda değişiklik olmaz:

الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ
الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

117 — Hica harflerinin isimleri bulunan ()

lafızları görünürde müennes olmadıkları halde ()

diye cem'lenir. Bunlar müennes kabul edilmiştir.

118 — Harf-i cerî isim-i mef'üllerin müennes cem'i zamirlerde yapılır

الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

koyunuz:

Alıştırma: 15 — Aşağıdaki kelimeleri sâlim müennes cem'i haline

الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

ulu bir ağaç gördüm → الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

su yüce gök Allahın kudretini gösterir → الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

kız kardeşim zeki bir kızıdır → الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

geşil bir yaprak düştü → الرِّيَاقُ = الرِّيَاقُ → الرِّيَاقُ

C) MÜKESSEK CEM'İ (جمع الکتابیہ)

119 — Müfredin şekli değışerek (kıriılarak) meydana gelen cem'i'dir :

Müzekkerden :

الکتاب ← الکتابیہ

Müennesden :

الرسالة ← الرسالیة
النساء ← النسائیة

120 — Mükesser cem'in vezinleri göktür. En gok kullananları şunlardır :

günler	يوم	روز	sureler	سور	سورة
şahidler	شاهد	شاهد	illimler	علم	علم
itaatlı olanlar	اتوا	اتوا	acızler	عجز	عجز
ruku edenler	ركع	ركع	olgun insanlar	كامل	كامل
fena kimseler	فاجر	فاجر	kiskanamlar	حساد	حساد
parmak uçları	اقدام	اقدام	üstün insanlar	اجل	اجل
ibriklar	انزلي	انزلي	uslublar	اسلوب	اسلوب
veliler	اولياء	اولياء	zekiler	اكتفاء	اكتفاء
kadınlar	اسماء	اسماء	delikanlılar	فتية	فتية
cevaplar	اجواب	اجواب	misaller	امثلة	امثلة
geşitler	اجز	اجز	nefisler	انفس	انفس
yetimler	يتيم	يتيم	cüz'ler	اجزاء	اجزاء

(1) Bu dört vezne (جمع الآلة) = azlık cem'i) vezinleri denir. Bunlar üç ilâ on arasında kullanıılır. Geri kalanlara (جمع الکتابیة) = gokluk cem'i) vezinleri denir ki üçten başlar, sonsuza kadar kullanıılır. Azlık cem'inin son vezni (جمع الآلة) gok kullanıılmaz.

bakınız.

vâvin bir araya gelme kaidesi ile (أول) olmuştur. (أول) olmuştur. (أول) olmuştur.

(1) (أول) (أول) (أول) kelimesinin cemi olmak gerekirken (أول) ile

(أول) bağli olarak (أول) olmuştur.

Not: Ashında nakıs olan (أول) kelimesinin cemi de bu iki kaideye

أول \rightarrow أول \rightarrow أول \rightarrow أول

b) Nakista sondaki vâ'lar ve yâ'lar hemzeve gevirir:

أول \rightarrow أول \rightarrow أول \rightarrow أول

ler ek uzatılır:

a) Mehmûz-ül fâ' kısmında baştaki iki hemzeden biri elife gevri

121 — (أول) — (أول) vezninde olan cem'iler:

firklar	فِرْكَارٌ	فِرْكَارٌ	nimmeller	نِمْمَلَلٌ
oldürâlmüşler	أَلْدُرْأَلْمُشٌّ	أَلْدُرْأَلْمُشٌّ	hastalar	هَاسْتَالٌ
risaleler	رِسَالَةٌ	رِسَالَةٌ	sahıfeler	سَاهِيفَةٌ
çömerdler	أَلْمَرْدَلٌ	أَلْمَرْدَلٌ	âlimler	أَلْمِلَّةٌ
âlemeler	أَلْمَلَّةٌ	أَلْمَلَّةٌ	kaideler	كَايدَةٌ
tarihler	تَارِيحٌ	تَارِيحٌ	kanunlar	كَانُونٌ
tercemeler	تَرْجُمَةٌ	تَرْجُمَةٌ	defterler	دَفْتَرَةٌ
liralar	لِرَالٌ	لِرَالٌ	kandiller	كَانْدِيلٌ
mescidler	مَسْجِدٌ	مَسْجِدٌ	mektepler	مَكْتَبَلٌ
fakirler	فَاكِرٌ	فَاكِرٌ	mektuplar	مَكْتُوْبَلٌ
resimler, heykeller	رَسِيمٌ	رَسِيمٌ	tasvirler	تَاصِيرٌ

Alıştırma: 16 — Azlık ve göklük cemi'leri birbirinden ayırınız:

gerdanliklar *الغدران* çocuklar *الأطفال* aylar *الأيام*
 cämerdler *الأمراء* bilmeceleler *الأمثال* hadisler *الحدیث* merdivenler *السلالم*
 karakterleler *الصفات* huylar *الصفات* uyanlar *النبوءات*

122 — (الاسماء) vezninin muzâafında idgam vardır:

sırlar *الاسرار* dedeler *الجدات*
 سِرٌّ جَدٌّ

CEMI İSMİ VE CEM'A BENZEYENLER (عَمِي)

123 — Cemi' manası ifade edip de şekil bakımından cem'a benze-
miyen ve aynı lâtızdan müfredi olmayan kelimelere cemi ismi (toplu-

luk ismi = عَمِي) denir :

ordu عَمِي *insan gurubu* عَمِي *insan topluluğu*

124 — Cemi' manası ifade edip de müfredi ta' ile ayırdedilen kelli-

melece cem'a benzeyen (عَمِي) denir (1) :

bir ağac عَمِي *bir ağac cinsi, ağaçlar*

bir meyva عَمِي *bir meyva cinsi, meyvalar*

125 — Cemi'ler ve cemi' isimleri manevi müennes, kismindandır.

Cem'a benziyenler, umumiyette müzekker, bazan da müennes olarak
kullanılırlar.

Salim müzekker cemiler bu maddeden müstesnâdır.

(1) Bazan bu tefrik nisbet yâ'sı ile olur :

bir atesperest عَمِي *atesperestler*

كاملات عَمِي *Kamallat veya rumlar*

Bazan bu yâ'dan sonra gelen ta' cemi' manası ifade eder.

hanefiler عَمِي *hanefi mezhebine mensub bir adam*

BAZI ISIMLERİN ÇEKİMİ

1. İsm-i fail:

cemî'	رَبِّانٍ	رَبِّانٍ ، رَبِّانٍ ، رَبِّانٍ
tesniye	رَبِّانٍ	رَبِّانٍ ، رَبِّانٍ ، رَبِّانٍ ، رَبِّانٍ
müfred	رَبِّانٍ	رَبِّانٍ

müennes
müzekker

2. İsm-i mef'ul:

cemî'	مَكْرُونٍ	مَكْرُونٍ ، مَكْرُونٍ
tesniye	مَكْرُونٍ	مَكْرُونٍ ، مَكْرُونٍ ، مَكْرُونٍ ، مَكْرُونٍ
müfred	مَكْرُونٍ	مَكْرُونٍ

müennes
müzekker

3. İsm-i tafdil:

cemî'	أَجْلَانٍ	أَجْلَانٍ ، أَجْلَانٍ ، أَجْلَانٍ
tesniye	أَجْلَانٍ	أَجْلَانٍ ، أَجْلَانٍ ، أَجْلَانٍ ، أَجْلَانٍ
müfred	أَجْلَانٍ	أَجْلَانٍ

müennes
müzekker

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

FİL ÇEKİMİ

126 - Arapçada fiiller faillerine (öznelrine) bağlı olarak on dört sığa (kip) özerine çekilir. Bunlardan üçü gâib, üçü gâibe, üçü muhataba ve üçü muhataba ve ikisi mütakellimdir. Mütakellim harif, herbir müteakellim (tekil), tesniye (ikil) ve cemi (çoğul) olur. Mütakellim sadece müteakellim ve cemi olur.

127 - Gâib =

غائب

: Yanımızda ve karşımızda bulunmayan

erkek (üçüncü şahıs)

Gâibe =

غائبة

: Yanımızda ve karşımızda bulunmayan

kadın (üçüncü şahıs)

Muhatab =

مخاطب

: Yanımızda ve karşımızda bulunan erkek

(ikinci şahıs)

Muhataba =

مخاطبة

: Yanımızda ve karşımızda bulunan kadın

(ikinci şahıs)

Mütakellim =

متكلم

: Konuşan (birinci şahıs)

Ma'iom ve mehol (المؤوم والمهول):

128 - Ma'iom (etken): Failli zikrolunan fiildir:

Ma'iom (etken) : Failli zikrolunan fiildir: *Ma'iom (etken) : Failli zikrolunan fiildir:*

كتابي

okudum *okudum* öğrendi *öğrendi* kalem göndür *kalem göndür*

كتابي

kalem göndür *kalem göndür* kitap okundu *kitap okundu*

كتابي

129 - Mazi fiilden mehol yapıldığında, sondan ikinci harf fiil

(1) Fiil çeşitleri için s. 143, 166 ve 178 e bakınız.

(1) Mazilerin son harfi mebnidir (hareke ve sükunu değişmez).
Müzekker cem'inde mazmûm, gâib ve gâibenin müfred ve tesniyelerin-
de meftûh, geri kalan yerlerde sâkindir.

çikarilir جَ اِسْتَجِرَ → çikarir جَ اِسْتَجِرَ يَ اِسْتَجِرُ → yer جَ اِسْتَجِرُ

130 — Muzâri'den mechlî yapıldığında sondan ikinci harf üs-
tün, bağıtki muzâraat harfi de ötre okunur, geri kalan kısmına do-
kunuılmaz :

çikarildi جَ اِسْتَجِرَ → çikardı جَ اِسْتَجِرَ يَ اِسْتَجِرُ → yedi جَ اِسْتَجِرُ

kalir (1) :
geri kalan bütün harekeler, harfler ötre okunur. Sâkinler olduğu gibi

ON ALTINCI BÖLÜM

MÂZİ (مَاضِي)

Mâzinin çekimi (1) :

131 — Mücerredler (asli olanlar) :

1 — Mücerred sülâsi (asli üç harfli) :

gâib	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
gâibe	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
muhâtab	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
muhâtaba	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
mütেকellim	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي

Mâlum

gâib	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
gâibe	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
muhâtab	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
muhâtaba	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي
mütেকellim	مَاضِي	مَاضِي	مَاضِي

Mechûl

(1) a) Çekimler sadece sahib kısımlardan yapılacaktır. Kitabın sonundaki ilâhî kaidelerinden sonra mu'tellere dair bir çekim tablosu konacaktır.
b) Mâzi geçmiş zamandaki bir durum veya olayı gösteren fiildir.

II — Mücerred Rubâi (aslı dört harfli) :

Mücerred Sülasınin gekiminden de anlaşıldığı gibi müfred mázilerin sonuna aşağıdaki ekler gelince müfred, tesniye ve cemi' bütün şahıslar meydana gelmektedir. Diğer máziler de bu eklerle çekilir:

Mücerred rubâi ma'lûmdan örnek :

cemî'	tesniye	müfred
ا...	ا...	ا...

gâib gâibe mütekellim
mechûl mechûl ma'lûm

132. Ziyâdeliler :

I — Sülası üzerine ziyâde kilimanlar :

a) Bir harf ziyâde kilimanlar :

Ma'lûm : ...
 Mechûl : ...
 Ma'lûm : ...
 Mechûl : ...
 Ma'lûm : ...
 Mechûl : ...
 Ma'lûm : ...
 Mechûl : ...

b) İki harf ziyâde kilimanlar :

Ma'lûm : ...
 Mechûl : ...

lanılmaz. (bk. s. 179).

(1) Arapçada fiiller müteaddi (geçişli) ve lazim (ملازم) fiilleri doğruya doğruya (bazı fiiller ise doğruya alamayıp ancak bazı edatlar yardımı ile me'ul alan fiillerdir. Lazim fiillerin mechülü kull

Mechül : yoktur

Ma'lum :

Mechül :

Ma'lum :

Mechül :

Ma'lum :

c) Üç harf ziyade kelimeler :

Mechül :

Ma'lum :

Mechül :

Ma'lum :

Mechül : yoktur

Ma'lum :

Mechül :

Ma'lum :

Mechül : yoktur (1)

Ma'jüm : ...
 Me'hül : ...

II — Rubai üzerine ziyade kilimanlar :

a) Bir harf ziyade kiliman :

Ma'jüm : ...
 Me'hül : yoktur

b) İki harf ziyade kilimanlar :

Ma'jüm : ...
 Me'hül : ...

Ma'jüm : ...
 Me'hül : yoktur

133 — Maziler dua yerinde bulunursa "emr-i gâib", ile terceme olunur :

Allah ondan râzi olsun

134 — Olumsuzluk edatı olan (ل) mâzinin başına gelince mâzi olumsuz (menti) olur :

yazmadı yazdı

135 — (ي) ile menti olan mâziler dua ve gereklilik ifade eder :

ondan başka kimseyi övmeyem

Bazan (ي) mutlak bir olumsuzluk ifade eder :

ne biz onları gördük, ne de onlar bizi gördüler

Not : a) (ح ط ز) nin fa'si (ح ط ز) harflerinden biri olursa

(ت) si (ط) ya gevrilir : (اطهر) اطهر (اطهر) اطهر → اصغر → اصغر

b) (د) si (ز) nin fa'si (د ز) harflerinden biri olursa (د) si (ز)

olur : (ادع) ادع (ادع) ادع → ادع

c) (و ي) nin fa'si (و ي) harflerinden biri olursa bu harfler

(و) ya kalbedilir ve idgam olunur : (اوى) اوى → اوى

d) (ط) ve (هـ) harflerinin fa'si (ط هـ) harflerinden biri olursa (ط هـ)

harflerinden biri olursa (ت) bunlara kalbedilerek başlarına bir hem-

ze getirilir :

(اول) اول → اول (اول) اول → اول (اول) اول → اول

Alıştırma : 17 — a) Aşağıdaki fiillerin meçhüllerini bulunuz :

وعد وعد

تؤكل تؤكل

أقبل أقبل

b) Şu kelimelerin gekimini yapınız :

أقبل أقبل (أقبل) أقبل (أقبل) أقبل (أقبل) أقبل

أقبل أقبل (أقبل) أقبل (أقبل) أقبل (أقبل) أقبل

ON YEDİNCİ BÖLÜM

MUZÂRİ' (الْمُزَارِعُ)

136 — Şimdiki veya gelecek zmandaki bir durum veya olayı bildiren fiildir. Başında şu dört (ن أ ت ي) harften biri bulunur:

gazıyorsun, gazarsın (يُزَارِعُ) gazıyorsun, gazarsın (يُزَارِعُ)
gazıyorsun, gazarsın (يُزَارِعُ) gazıyorsun, gazarsın (يُزَارِعُ)

(يُزَارِعُ) kelimesinin bir araya getirdiği bu harflere «muzâraat harfleri» denir.

137 — Muzâri' gelecek zaman (يُزَارِعُ) için kullandığında başına mef'ûh bir (يُزَارِعُ) veya (يُزَارِعُ) getirilir:

gazacak (يُزَارِعُ) gazacak (يُزَارِعُ)
gazacak (يُزَارِعُ) gazacak (يُزَارِعُ)

138 — Muzâarat harflerinden (يُزَارِعُ) gaib âlâmetidir. (يُزَارِعُ) hem müennes ve hem muhâtab, (يُزَارِعُ) müfred mütekellim, (يُزَارِعُ) cemi' mütekellim âlâmetleridir. Bunlar ma'lum muzâri'lerde mef'ûh, mechûl muzâri'lerle ru'bat olan muzâri'lerin ma'lum ve mechûllerinde mazmûndur:

يُزَارِعُ يُزَارِعُ يُزَارِعُ يُزَارِعُ

139 — Muzâri'lerin müzekker, müennes, gaib, muhâtab ve mütekellim âlâmetleri başta bulunan muzâraat harfleridir. Tesniye ve cemi' âlâmetleri ise sonda bulunur:

Tesniye âlâmeti (يُزَارِعُ), müzekker cemi' âlâmeti (يُزَارِعُ), müennes cemi' âlâmeti (يُزَارِعُ), müfred muhâtaba âlâmeti (يُزَارِعُ) dur.

Muzâriin yapıları :

140 — Muzâraat harfinin harekesi önceki maddede anlatıldı. Diğer

harflere gelince :

a) Sülasilerde : Fa'sı dâima sakindir :

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

Ayn'ı için belli bir hareke yoktur. Mazmûm, meftûh, meksûr olabilir, durum lügatten öğrenilecektir :

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

b) Ziyâdelilerde : Sondan bir önceki harf, evveli tâ'sız mâzilerde

dâima meksûrdur :

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

Evveli tâ'li mâzilerde bu harf meftûhtur :

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

Muzâriin geri kalan harfleri mâzideki gibidir. Son harfin duru-

mu ileride gelecektir.

Not : Mâzinin evvelinde hemze varsa muzâraat harfi getirilmeden

bu hemze kaldılır :

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

Bablar (الإبواب) :

141 — a) Sülasiler : Mâzinin ayn'ı ile muzâri'in ayn'ının karşılıklı

harekeleri alti "mâzi — muzâri" gitti meydana getirir. Bunların herbiri-

rine bir bab denir :

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

فَاعِلٌ فَاعِلٌ فَاعِلٌ

büyük kum kırık : بویگ کوم کیرک
 oğris olur ; وگریس اولور
 sanar حسنه حسنه : سانار
 بویگ بویگ : بویگ بویگ

b) Ziyadelliler : Bunlarda her masdar aynı zamanda bir bab adidir :
 (بویگ) بابی, (بویگ) بابی, (بویگ) بابی, (بویگ) بابی ...

MUZARIN ÇEKİMİ

142 - Muceredler

1 - Mucered sülasi :

Malum

gâib	بَیْغ	بَیْغ	بَیْغ
gâibe	بَیْغَة	بَیْغَة	بَیْغَة
muhâtab	بَیْغِی	بَیْغِی	بَیْغِی
muhâtaba	بَیْغِی	بَیْغِی	بَیْغِی
mütেকellim	بَیْغِی	بَیْغِی	بَیْغِی

cemî' tesniye müfred

Mechûl

gâib	بَیْغ	بَیْغ	بَیْغ
gâibe	بَیْغَة	بَیْغَة	بَیْغَة
muhâtab	بَیْغِی	بَیْغِی	بَیْغِی
muhâtaba	بَیْغِی	بَیْغِی	بَیْغِی
mütেকellim	بَیْغِی	بَیْغِی	بَیْغِی

cemî' tesniye müfred

II — Mücerred Rubat:

gemi'	tesniye	müfred
Ma'ium		
gaim		
gaibe		
muhatab		
mubataba		
mütkeilling		

Mechol:

143 — Ziyadelliler:

I — Sulasi üzerine ziyade kilimanlar:

a) Bir harf ziyade kilimanlar:

... بئلا بئلا بئلا بئلا بئلا

Ma'ium

Mechul:

... بئلا بئلا بئلا بئلا بئلا

Ma'ium:

Mechul:

... بئلا بئلا بئلا بئلا بئلا

Ma'ium:

Mechul:

b) İki harf ziyade kilimanlar:

... بئلا بئلا بئلا بئلا بئلا

Ma'ium:

Mechul: yaktur

Ma'ium:

Mechul:

Mechül : yoktur

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ...

a) Bir harf ziyade kiliman :

II — Rubai üzerine ziyade kilimanlar :

Mechül : ... يَسْتَعِينُ ...

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 3 —

Mechül : yoktur

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 4 —

Mechül : ... يَسْتَعِينُ ...

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 4 —

Mechül : ... يَسْتَعِينُ ...

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 1 —

c) Oğ harf ziyade kilimanlar :

Mechül : ... يَسْتَعِينُ ...

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 5 —

Mechül : ... يَسْتَعِينُ ...

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 4 —

Mechül : yoktur

Ma'ium : ... يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ يَسْتَعِينُ ... 4 —

maziye çevirirler. () de te'kid ile istikbale tahsis eder.

(2) Örneklerden de anlaşıldığı gibi () ile () muzâriin manası

b) Müennes cem'iler aynen kalır. c) Nâniların nûnu düşer.

Mansûb muzâriin sonu: a) Müfred ve mütetekellimlerde meftûhiyye

yerlerde nûn düşer (illet harfliler gelecek).

tekellimlerde sâkin olur. b) Müennes cem'ilerde aynen kalır. c) Nâniların

mansûb () denir. Meczûm muzâriin sonu: a) Sahih müfred ve mütetekellimlerde

(1) Cezm edilen muzâri'a meczûm () , nasbedilen muzâri'a

(2) yazmayacak henüz yazmadı yazmadı yazmadı

ile () muzâri' cezm, () ise nasbeder (1):

145 — Muzâri'ler () , () ile de menti olur. Bunlardan ()

yazmaz yazmıyor

meydana gelir:

olumsuzu), () gelince muzâri' menti sıygası (geniş zamanın olumsuzu)

Muzâri'in evveline () gelince nefy-i hal (şimdiki zamanın

144 — Muzâri'ler () ve () ile menti (olumsuz) olur.

Menti muzâri':

Mechül :

Ma'üm :

Mechül : yoktur

Ma'üm :

b) İki harf ziyade kelimeler:

Alıştırma: 18 — a) Aşağıdaki mazi'leri muzâria çeviriniz:

اُتْمَدُ **agıldı** اُتْمَدُ **hasta göründü** اُتْمَدُ **durdu** اُتْمَدُ **girdi**
اُتْمَدُ **tişindi** اُتْمَدُ **sarıldı** اُتْمَدُ **وَسَّو** اُتْمَدُ **تَكَلَّمَ** اُتْمَدُ **karıştı** اُتْمَدُ **جَلَّ**

b) Şahısları değiştirmeden aşağıdaki mazi'leri muzâri' ve muzâri'leri mazi yapınız:

اُتْمَدُ **saouşurlar** اُتْمَدُ **بَعَثُوا** اُتْمَدُ **بَدَّلُوا** اُتْمَدُ **بَدَّلُوا** اُتْمَدُ **بَدَّلُوا**
اُتْمَدُ **hisaba çekiyorsunuz** اُتْمَدُ **عَجَبُوا** اُتْمَدُ **بَوَّخُوا** اُتْمَدُ **گیتتیک** اُتْمَدُ **اِطَّلَعُوا** اُتْمَدُ **تَكْرَمُوا**

TEKİD LÂMİ VE TEKİD NÖNÜ

(لَمْ يَكُنْ يَدْرِي مَا يَفْعَلُ)

146 — Menfi olmayan muzâri'lerin başına, manayı kuvvetlendirmek (te'kid — pekiştirme) için meftüh bir (لَمْ) getirilir:

سُپْهَسِزْ بِيْزْ، پِیْغَامْبِرْلَرِیْمِیْزِ، مُتْلَاكَ یَاْرْدِیْمِ عِدِیْغِیْزْ اَلْاَمْرُ رَسَالًا

Te'kidi artırmak için sonuna bir de şeddeli nün (te'kid nünü) getirilir:

اَنْدَوْلَسُوْنِ، مُتْلَاكَ اَتْلَاكَتِرْ اَلْاَمْرُ

Not: Te'kid nünü şu edatlar olmadıkça bulunmaz: (لَمْ يَكُنْ).

Halbuki te'kid lâmi kendi başına bulunabilir:

بِيْزْ هِیْپْ غَافِلَتْ عِدِیْغُورُزْ، هَالْبُكِيْ غُیْنْلَرْ بِيْزِيْ اِسْتِیْمِدَهْ اَلْاَمْرُ اَلْاَمْرُ

147 — Te'kid nünü iki geştirir. Biri şeddeli ve meftüh (لَمْ يَكُنْ), diğeri de şeddetsiz ve sakin (لَمْ يَكُنْ) dir:

اَلْبِیْتِ دَوَّعَکْ اَلْاَمْرُ اَلْبِیْتِ یَاْزَاغِیْزْ اَلْاَمْرُ

gâib	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ
gâibe	مُتَعَلِّمَةٌ	مُتَعَلِّمَةٌ	مُتَعَلِّمَةٌ
muhâtab	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ
muhâtaba	مُتَعَلِّمَةٌ	مُتَعَلِّمَةٌ	مُتَعَلِّمَةٌ
mütékellim	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ

152 — Muzâriin şeddelli te'kid nûnu ile çekimi:

gâib	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ
gâibe	مُتَعَلِّمَةٌ	مُتَعَلِّمَةٌ
muhâtab	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ
muhâtaba	مُتَعَلِّمَةٌ	مُتَعَلِّمَةٌ
mütékellim	مُتَعَلِّمٌ	مُتَعَلِّمٌ

151 — Muzâriin şeddesiz nûnla çekimi:

arasına bir elif getirilir.

150 — Tesniye ve cem'a mahsus nûnlar şeddelli te'kid nûnu gelmele düşer. Yanlız müennes cem'i nûnu kalır. Bu nûnla te'kid nûnu

şerhlerinde mef'ûhtur.

149 — Şeddesiz te'kid nûnu muzâriin, tesniye ve müennes cem'i şerhlerinden başka sıygalarina eklenir. Şeddelli te'kid nûnu ise muzâriin bütün şerhlerinde mef'ûhtur. Bu nûn tesniye ve müennes cem'i şerhlerinde mef'ûhtur, di-

mekşür kılar.

148 — Her iki ğesit te'kid nûnu; sonuna eklendiği müfred, muzâriin son harfini mef'ûh, cem'in sonunu -vav'ini düşürerek -mazmûm ve müfred muhâtabanın sonunu da -yâ'sını ve nûnunu düşürerek -

Alıştırma: 19 — Şu muzâri'leri, sonlarına şeddeli ve şeddesiz te'kid nûnlarını getirerek çekiniz:

değiştirir *تَبْدِيلُ* ferahlanır *تَبَاهُرُ* *تَبَاهُرُ*

153 — Te'kid nûnları, eklendiği muzâriin zamanını müstakbele (gelecek zaman) tahsis eder:

mutlaka başaracak *تَبَاهُرُ* elbette okuyacak *تَبَاهُرُ* böyle yapmalısın *تَبَاهُرُ*

müennes	أَمْرًا	أَمْرًا	أَمْرًا
müzekker	أَمْرًا	أَمْرًا	أَمْرًا
	cemi'	tesniye	müfred

B) Emr-i gâib (الامر الغائب) :

158 — Başında meksûr bir (لا) bulunan meczûm muzâri'dir. Bunun da altı sıygası vardır :

müennes	أَمْرًا	أَمْرًا	أَمْرًا
müzekker	أَمْرًا	أَمْرًا	أَمْرًا
	cemi'	tesniye	müfred

Ma'îom

müennes	أَمْرًا	أَمْرًا	أَمْرًا
müzekker	أَمْرًا	أَمْرًا	أَمْرًا
	cemi	tesniye	müfred

Mechol

159 — Başında lâm'dan evvel (و) bulunursa lâm sâkin olur :

okusun, anlasın sonra gazsin

NEHIY (النهي)

160 — Bir şeyin yapılmamasını isteyen sıygarıdır. "oturma", "otur-
magınız" gibi muhâtabı bir şeyden men'ederse "nehy-i hazır =
ederse "nehy-i gâib = "oturmasın", "oturmasınlar" gibi gâibi bir şeyden men'
adını alır.

A) Nehy-i hazır (النهي الحاضر) :

161 — Muzâri'in muhâtab sıygasının başına bir (لا) getirip, so-
nu da meczûm kılarak nehy-i hazır sıygası meydana gelir :

döme → نهى

(1) Birinci kitabın sonundaki gekim tablosuna bakınız.

مُؤْتَمِرٌ ، مُؤْتَمِرَةٌ ، مُؤْتَمِرَاتٌ

163 — Muzâri'lerin sonuna gelen te'kid hûnları emir ve nehy-i şerîiye için da sonuna gelir (1):

müennes	مُؤْتَمِرٌ	مُؤْتَمِرَةٌ	مُؤْتَمِرَاتٌ
müzekker	مُؤْتَمِرٌ	مُؤْتَمِرَةٌ	مُؤْتَمِرَاتٌ
	müfred	tesniye	cem'i

دَوْمَسِيْنٌ → دَوْمَسِيْنَةٌ

162 — Muzâri'in gâib sıygasını başına bir (ب) getirip, sonuna da meczûm kılarak nehy-i gâib sıygası meydana gelir:

B) Nehy-i gâib (النهي الغائب):

müennes	مُؤْتَمِرٌ	مُؤْتَمِرَةٌ	مُؤْتَمِرَاتٌ
müzekker	مُؤْتَمِرٌ	مُؤْتَمِرَةٌ	مُؤْتَمِرَاتٌ
	müfred	tesniye	cem'i

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

TAACCÜB FİLLERİ (اِتِّعَابُ)

164 — Hayret ve şaşkınlık ifade eden fiildir. İki sıygası vardır:

اِتِّعَبْتُ
اِتِّعَبْتُمُ

Sondaki zamirler yerine zâhir isim (yani zamir olmayan isim) de getirilebilir:

اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ
o ne kadar cahildir / اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ
zeyd ne kadar cahildir (1) / اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ

اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ
o ne kadar cahildir / اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ
zeyd ne kadar cahildir / اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ

165 — Taaccüb fi'linin gekimi kendinden sonra gelen isim ve zamirde yapılır:

gâib	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ
gâibe	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ
muhâtab	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ
muhâtaba	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ
mütেকellim	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ	اِتِّعَبْتُكَ

cemi' tesniye müfred

اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ
اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ
اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ اِتِّعَبْتُكَ

(1) Taaccüb fi'linde sonra gelen kelime nahiv bakımından mef'ûl kabul edilir, mansûb olur. Taaccüb fi'linin faili daima müstetir (gizli) dir.

166 — Taaccüb fi'llin aksâm-ı seb'adan çekim: *ما احسن زين* Zeyd ne sabiridir / *ما احسن زين*

a) Mehmûz-ul fâ' : *ما احسن زين* ne obur / *ما احسن زين*

b) Nakis : *ما احسن زين* ne kuvvetli / *ما احسن زين*

c) Muzâaf : *ما احسن زين* ne siddetli / *ما احسن زين*

d) Geri kalanlarda değişiklik olmaz:

ما احسن زين ne mütemed / *ما احسن زين* ne uzun / *ما احسن زين*

ما احسن زين ne hoş, ne güzel / *ما احسن زين* ne usamış / *ما احسن زين*

167 — İki taaccüb fi'lli atif (bağ) edatlarıyla birbirine bağlanırs

(ل) ve (ه) kelimelerini hafz etmek câizdir:

ما احسن زين o, ne işidici ve ne görücüdür / *ما احسن زين*

Bu ibare (*ما احسن زين*) demektir.

ما احسن زين iman ne güzel ve küfür ne cirkindir / *ما احسن زين*

Bu da (*ما احسن زين*) demektir.

168 — Taaccüb fi'lli ism-i tafdil gibidir. Renk, şekil, kusur bildirir

ve sülâsiden başka kelimelerden taaccüb fi'lli yapmak için (*ما احسن زين*)

ve sülâsiden başka kelimelerden taaccüb fi'lli yapmak için (1) (*ما احسن زين*) gibi istenilen manaya uygun bir kelime kullanılır (1) (*ما احسن زين*)

80. m.):

ما احسن زين ne kadar siyahdır / *ما احسن زين* ne çok ikrandır / *ما احسن زين*

(1) Menfi ve mecbûl fiillerin taaccübü için, yukarıdaki yardımı

kelimelerden sonra fi'llin başına masdar için olan (*ما احسن زين*) getirilir

bizi ziyaret etmemen ne az oldu (bize ne kadar *ما احسن زين*)

(*ما احسن زين*) çok uğruşsun)

ne kadar çok dövlümlüştün

Alıştırma: 20 — Aşağıdaki fiillerden emr-i hazır ve emr-i gâib yapınız:

مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ
مِسَافِرَةَ إِكْرَامٍ عَدَرْتِمْ

Alıştırma: 21 — Aşağıdaki emr-i hazırları nehy-i hazır ve nehy-i gâibe çeviriniz:

انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ
انْزِلْ

Alıştırma: 22 — Aşağıdaki cümlelerde geçen fiillerden taaccüb sıygası yapınız:

Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz
Amr uymaz

YIRMİNCİ BÖLÜM

FİLL İSİMLERİ (اِسْمَا الْفِعْلِ)

169 — Fıll ismi : fıll manası ifade eden isim demektir. Bunların

bir kısmı mazi ve bir kısmı emir manasına gelir.

170 — Fıll isimlerinin bir kısmı kıyasî (kaideye bağlı) dir. Bunların

() vezninde olur : *kork* = *أَجْرٌ* = *حَارٌّ* = *مَانٍ* ol = *مَانٍ*

Bir kısmı da semâî (kaideye bağlı olmayıp araplarca kullanıldığı

gibi) dir.

Bunlardan :

a) Mazi manasında olanlar hayret ifade eder ki taaccüb fi'li gibidirler.

ne kadar uzak *بَعِيدٌ* aralarında ne kadar fark var *بَيْنَهُمْ*

ne kadar gabuk *مَغْبُوكٌ* ne kadar sür'atli *سُرْعَانٌ*

ne kadar gıvaş *غِيَاشٌ*

b) Emir manasında olanlar :

sus *سَسَّ* gapma *غَظَمَ* terk et *تَرَكَ*

sana söylüyorum, beri gel *يَا بَدِيءُ* beri gel, beri getir *يَا بَدِيءُ*

Zeyd'e mühlet ver *يَا زَيْدُ* seni kendine bak *يَا بَدِيءُ*

benden uzak ol *يَا بَدِيءُ* gıvaş ol *يَا بَدِيءُ*

onu bana getir *يَا بَدِيءُ* tez ol *يَا بَدِيءُ*

sus ol *يَا بَدِيءُ* sus artık, yetistir *يَا بَدِيءُ*

hoşdi bakalım *يَا بَدِيءُ* daha söyle *يَا بَدِيءُ* haydi *يَا بَدِيءُ*

BÖTÜN SİYGALARA AIT BİR ÖRNEK TABLOSU

اَبُو اَبِي

Ma'nâ Örnek (mevzûn) Vezin Sığa ismi

1	gazdi	گازدی	مذی	mazi
2	gazgor, gazar	گازگور، گازار	مذاری	muzâri
3	gazmak	گازمک	مصدر	masdar
4	gazan, gazici	گازان، گازیکی	اسم-i fail	ism-i fail
5	gazılmış, gazılan	گازیلmış، گازیلان	اسم-i mef'ul	ism-i mef'ul
6	gazmadi	گازمادی	اسم-i mutlak	Cahd-i mutlak
7	hendz (hala) gaz-madi	هندز (هالا) گاز-مادی	اسم-i mutlak (mutlak olumsuzluk)	Cahd-i müstagrak (süreklî olumsuzluk)
8	gazıygor	گازیگور	اسم-i hal	Nefy-i hal
9	gazıyacak	گازییacak	اسم-i istikbal (sindiki zaman olumsuzu)	Nefy-i istikbal (gelecek zaman olumsuzu)
10	hiç gazıyacak	هیچ گازییacak	اسم-i istikbal (gelecek zaman te'kidli olumsuzu)	Te'kid-i nefy-i istikbal (gelecek zaman te'kidli olumsuzu)
11	gazsın	گازسین	اسم-i gâib	emr-i gâib
12	gazmasın	گازماسین	اسم-i gâib	Nefy-i gâib
13	gaz	گاز	اسم-i hazır	Emr-i hazır
14	gazma	گازما	اسم-i hazır	Nefy-i hazır
15	gazacak yer, zaman ve gazmak	گازیacak yer، زمان و گازمک	اسم-i zaman, ism-i mekân, isim-i alet	ism-i zaman, ism-i mekân, isim-i alet
16	gazi aleti	گازی اِلهتی	اسم-i alet	ism-i alet
17	bir kere gazmak	بیر کِره گازمک	اسم-i bildiren masdar	Bir kere oluğ bildiren masdar
18	bir nevi gazmak	بیر نِوی گازمک	اسم-i bildiren masdar	Bir nevi oluğ bildiren masdar
19	gazmactk	گازماعتک	اسم-i mensub	Küçültme ismi (ism-i tasdir)
20	gazmalı (gazmayga ait)	گازمالی (گازمایگا ایت)	اسم-i mensub	ism-i mensub
21	gok gazici	گوک گازیکی	مصدر	Muhâlagâ sıygası
22	daha gazici	دِها گازیکی	اسم-i taddil	ism-i taddil
23	amma da gazdi	امما دا گازدی	اسم-i fail	Tasccüb fi'li I
24	ne gazdi (yazar)	نه گازدی (یازار)	اسم-i fail	Tasccüb fi'li II

SARF KISMINA EK

YIRMI BİRİNCİ BÖLÜM

HARF VE HAREKE DEĞİŞMELERİ (1)

(Lal - ldam)

A - LAL (لَال)

171 - İlet harflerinin (لَال) , kolaylık için değiştirilme sine "Lal", denir.

Bu değiştirme kalb, iskan ve hazif kısımlarına ayrılır.

I - Kalb (gevime = لَال):

172 - Kalb: (ل) ve (ل) harflerini elife, elifi (ل) veya (ل) -

a, yahut (ل) ile (ل) in birini diğerine çevirmekdir. Şimdi sıra ile bunların kaide ve yerlerini görelim:

a (ل) ile (ل) in elife kalbolunması:

173 - Bunda iki kaide vardır.

Birincisi: Bu iki harf harekeli, üst taraflı mef'ûh olursa elife kalbolunurlar (2):

(1) Bu bahis genişçe tutulmuştur. Öğrenirken önemli kaidelerin kitabın sonundaki çekim tablosunda tabk edilerle alışkanlık haline

getirilmesi tavsiye edilir. Bilhassa müstesnaların tamamını ezberlemek için hatırayı zorlamamalıdır.

(2) Lal bahsinin kavranması mandan çok gelişle ilgilidir. Zihni hep gelişle meşgul olması istendiğinden bölümde Lal gören kelimelerin karşılıkları yazılmamıştır.

اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى
اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى
اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى
اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى
اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى	اعلى = اعلى

Not: Bu kaidenin bir kaç müstesnası vardır:

1 - (قبل) veznindeki evel masdarlar:

gumusaklik الغومساكليق
 hikirmek الحيكيرماق
 agiz büyüklüğü الغوزبؤيكلوغي
 cirkinlik الحيركليك

2 - Bu nevi'den olan masdarların (قبل) veznindeki mazi:

gozu büyük oldu عوزبؤيک اولدو
 sasi oldu ساس اولدو
 tek gözlu oldu تيك گوزل اولدو

3 - (تامل) manasina olan (افعال) in evel mazi:

komşu oldular كوشو اولدولار = ايجوروا
 elden ele dolastirdilar ايلدن ايله دولاستيردولار = ايجوروا
 gardimlastilar گارديملاستيلار = ايجوروا

4 - (نعلان) vezninde olan evel ve nakislar:

olmek اولماق
 hayvan kirmu كيرمو
 asmak اشماق
 tavaf الطواف

5 - (واء) ile (واء) dan sonra med harfi bulunan kelimeler:

naill olmak النويل
 اليتان
 اليتول

(1) Bu durumda hareke ne olursa olsun üst tarafa verilir.

174 — Elif üç yerde (واو) a çevrilir :

b) Elifin (واو) a kalbolunması :

dal budak saldı ابل ابل ابل
galip geldi ابل ابل ابل

3 — Şunlar da müstesna kelimelerdir :

ne hostur ابل ابل ابل
ne cömertir ابل ابل ابل
eksan ابل ابل ابل

vezinleri ve teaccüb fiilleri de müstesnâdır :

2 — (ابل) babilnden ecvel fill ve sıfatlar, (ابل) ve (ابل)

Not : 1 — Birinci kaidenin 1'ial görmeyenleri bunda da görmez :

ابل ابل ابل ابل ابل
ابل ابل ابل ابل ابل
ابل ابل ابل ابل ابل
ابل ابل ابل ابل ابل

verilir, ve kendileri elife kalbolunur :

ve sahîh bir harf bulunursa (واو) ve (واو) in üstünde (1) bu harfe

ikinci kâide : (واو) ile (واو) mefah olur, üst tarafında sâkin

ابل ابل ابل ابل ابل
ابل ابل ابل ابل ابل
ابل ابل ابل ابل ابل

7 — Nakis isim ve fillerin tesniyeleri :

ip dolastı ابل ابل ابل ابل ابل
ابوی ابل ابل ابل ابل ابل
ابوی ابل ابل ابل ابل ابل

6 — Makrûn lefiflerin birinci illet harfi :

1 - Sakin olarak kesreden sonra bulunur (واء) :
 اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ وَجَدَ
 اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ وَجَدَ

176 - On yerde (واء), (ياء) a kalbolunur :

d) (واء) harfinin (ياء) a kalbolunması :

اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ اَلْجَنَّةُ

3 - Ism-in sonunda zaid olan elifler, tesniye ve muennes cemi hallerinde :

اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ اَلْجَنَّةُ

2 - Tasfir (ياء) indan sonra :

اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ اَلْجَنَّةُ

1 - Cemi'de kesreden sonra bulununca :

175 - Uc yerde de elif (ياء) a kalbolunur :

e) Elifin (ياء) a kalbolunması :

اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ اَلْجَنَّةُ

3 - Bazı kelimelerde nisbet (ياء) indan önce :

اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ اَلْجَنَّةُ

2-Bazı cemi'lerin elifinden önce bulununca :

اَلْجَنَّةُ → اَلْجَنَّةُ اَلْجَنَّةُ

1 - Ism-i tasfir ve mechul zammelelerinden sonra :

2 - Bir kelime, birinci sakin olarak (و) ile () yanına gelse, (و) harfi () a gvrilir ve meydana gelen iki () in birincisi ikincisine sokularak (idgham = idgham) bir gdede verilir.

(1) مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ

3 - Cemi' olan kelimenin sonunda iki zaid iki (و) bulunursa

ikisi de (و) olur:

مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ

4 - (و) kesre ile elif arasında kalınca (و) a kalbolunur (2):

مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ

5 - (و) üç harften sonra, kelimenin sonuncu harfi (zamiirler-den evel olabilir) olarak bulunursa (و) olur:

مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ

6 - (و) I. madde icabı müfredde (و) a kalbolunmussa ce-

mi'de de (و) olur:

مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ
مَبْرُورٌ → الْمَبْرُورُ

7 - (و) tarafı (kelimenin son ucunda) bulunur, üst tarafı da meksur olursa (و) a kalbolunur:

(1) Bu örnekte görüldüğü gibi, üst tarafı zammı ise kesreye gvrilir.

(2) Bunun iki garti vardır: a) Kelime cemi' ise müfredindeki vav sakin olmalı; b) Masdarsa fi'l-i'lal görmüş bulunmalıdır.

(3) Bu kelimelerin aslı (و) hidir:

8 - Mu'rab (sonu değişen) isimlerin sonunda üst tarafı mazmûm olarak bulunan (واو) lar (وا) a çevrilir:

دَعْوَةٌ → دَعَى → الدَّاعِيَةُ → الدَّاعِيَانِ
 جَانُودٌ → جَانُوهُ → جَانُوهُ
 جَانُوهُ → جَانُوهُ

9 - Ism-i tafdîl'in müennesi olan (فِئْل) vezinde eliften önceki (واو) olur:

أَيُّوبُ → أَيُّوبِيَّةُ → أَيُّوبِيَّةُ
 أَيْبُو → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ
 أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ

10 - İskan (harekeyi atmak) bahsinde gelecek.

عَلَا → عَلَا → عَلَا

e) (وا) in (واو) a kalbolunması :

177 - Buun da yeri ikidir :

1 - (وا) sakin, üst tarafı mazmûm bulunmak (1) :

أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ

2 - (فِئْل) vezinde yâli nakis isimler :

أَيْبُوِيَّةُ (Bu vavların asli (وا) dir.)

f) (واو) ile (وا) in hemzeyle kalbolunmaları (2) :

178 - (واو) ile (وا) dört yerde hemzeyle kalbolunur :

1 - Zaid eliften sonra :

أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ
 أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ → أَيْبُوِيَّةُ

(1) [1] kaidelerinin dışında kalan (şâz) kelimelerin hepsini yazmı-
 yor, raslandıkça öğrenmeye bırakıyoruz. Aksi halde ezbere çok yer
 verilmis oluyor.
 (2) Cergi bu nevi "İbdal" bahsine girer ama, ilgili olduğundan
 buraya almıştır.

Bütün bu hemzelerin asli (واو) veya (ياء) dir.

2 - Fii! 'la! gören evel ism-i fallerin ortasında kalan (واو) ile

الواو → الواو → الواو

(ياء):

3 - (واو) gibi "son çoğul" (الجمع) vezninde, cemi' ellin-den sonra gelen (ve müfredde göre zaid med harfi olan) (واو) ile (ياء):

الجمع → الجمع → الجمع → الجمع → الجمع

4 - Kelimenin başında harekeli olarak, yanyana iki (واو) bulunursa ilki hemze olur:

واو → واو → واو → واو → واو

II - Iskan (الإسكان)

(Harekesini gidermek suretiyle 'la!)

179 - Bu suretle yapılan 'la!nın üç çeşidi vardır:

1 - (واو) yahut (ياء) : sakin klip, harekelerini üst tarafta nakli-

etmek (1):

a) Sakin kiliman (واو) ile (ياء) in harekeleri fetha idiyse, iskan-

اسكان → اسكان → اسكان → اسكان

dan sonra bu iki harf elife kalbolunur (Mad. 173, şik: 2):

b) Harekeleri kesre idiyse, (ياء) a kalbolunurlar (mad. 176, şik: 10)

الفتح → الفتح → الفتح

(1) Üst tarafta da harekeli ise önce o sakin kilimur, $\text{واو} \rightarrow \text{واو}$

(1) **al bagur** → **ge** gibi emirlerin başın hazfi kaideye uygun (kıyası) değildir.

عز → عز → عز
عز → عز → عز

a) Misal kismından, süsü müzârielerde :

1 — Bagtan Hazf. Bu, misal kismına âit olup yerleri şunlardır :

181 — Hazf, illetli olan kelimelerin; başından, ortasından veya sonundan olmak üzere üç kısma ayrılır :

180 — Hazf, ziyâde (ilâve) nin zıddı olup, kelime de asil harflerden birini yok etmek demektir (1).

(Hartî atmak suretiyle yapılan ilâi)

III — Hazf (الذوي)

2 — Ya da üst tarafı sâkin değilse de kendisi mazmûm veya meksûr bulunmak.

1 — Ya illet harfinin üst tarafı sâkin ve sahîh bir harf iken ken-disi harekeli olmak ;

Not: Geçen maddelerde illet harflerini sâkin kıldık, bunun iki sebebi vardır :

الْبَيْتُ → الْبَيْتُ → الْبَيْتُ → الْبَيْتُ

3 — (واو) ile (ياء) in hareketleri üst taraflarına verilip kendileri (hazif ve kalb olumadan) olduğu gibi bırakılmak :

الْبَيْتُ → الْبَيْتُ → الْبَيْتُ → الْبَيْتُ

الْبَيْتُ → الْبَيْتُ → الْبَيْتُ → الْبَيْتُ

dilmeden) atılmak :

2 — (واو) ile (ياء) sâkin kılınıp hareketleri (başka tarafa nakle-

phir ki asıllarına delalet etsinler.

- (2) (و) in üst tarafı haziften sonra zammı, (ا) inki kesre ve (1) Emirlerde, baştaki hemzeden sonraki harf hareketlenince hem zeye ihtiyaç kalmaz ve kaldırılır.

e) Sülasî ecevî ism-i mef'ûller ile, (اقبال) ve (انجبال) masdarları

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

d) Ecevî olan mâzîlerin muhâtab ve mütetekillimleri:

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

c) Ecevî muennes cem'iler:

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

b) Emirler ve nehiyeler:

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

a) Ecevften olan meczûm muzâri'ler:

Bunun da beş yeri vardır:

2 — Ortadan Hazif. Bu, ecevî kısmına aittir. Sebabi: Kelimenin ortasında bulunan illet harfinin, kendinden sonraki sahib harfle - her ikisi sâkin olarak - birleşmesidir.

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

c) Misâlden (اقبالاً) veznindeki masdarlarda:

اقبالاً اقبالاً انجبالاً انجبالاً

b) Bunların emir ve nehiyelerinde:

(1) Hazfedilen illet harfine karşılık olarak bu iki nevi' masdarda ona bir-(4) getirilir.

(2) Bunların bir kısmı yukarıda geçenlerin ibdal bakımından tek-

3 - Sahih bir harfin illet harfi yerine getirilmesi veya bunun tersi:

2 - İlet harfini hemzeyle kalb veya bunun aksi:

قال → قول

1 - Bir illet harfinin başka bir illet harfine kalbi:

Çesitleri (2):

182 - İbdal: Bir harfi, başka bir harf yerine getirmektir.

B) - İBDAL (الإبدال)

tenvin gelmekle hasil olan sakinler birleşmesi (اجتماع الساكنين)

c) Nakis kelimenin başından ta'rif harfi (ال) kalkıp, sonuna

b) İskân, yahut kalb sonucu iki sakin harfin yan yana gelmesi:

a) Nakislerin meczum olanları (emirler, nehiyeler, cezim harfliler):

Sondan hazif: Bu da nakis kısmına aittir. Yerleri:

أقول → أقول → أقول → أقول → أقول → أقول → أقول → أقول

rilmiştir :

II — Su misallerde ilk harfin hareketi atılmamış, üst tarafına

س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا

birinci harf sâkin kılınır :

b) I — Bu iki harfin ikisi de harekeli olursa (Bu takdirde önce

س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا

olunca :

a) Bir cinsten olan iki harfin birincisi sâkin, ikincisi harekeli

demektir. Bunun yerleri :

1 — Vacib idgâm : Lazım idgâm, yapılmaması câiz olmayan idgâm

184 — Idgâm, lüzümü bakımından üç çeşittir: Vacip, Câiz, Muntemi'

س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا

(البدعي) denir :

Birinci harfe "katılan" (البدعي) , ikinci harfe "kendisine katılan

iki harf gibidir.

ikinciye idhal etmek ve ikisini birleştirmek. Yazılığa bir harf olarak

183 — Bir cinsten olan (biribirine benzeyen) iki harfin birincisinin

د) IDGÂM (البدعي)

س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا

4 — Sahih harflerin birbirinin yerine gelmeleri : (bk. s. 54)

س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا
س → سا

Not : (184/b) nin birinci kısmından (فيل ، قمل ، قمل ، قمل) vezin-
deki kelimeler,
ikinci kısmından da (فيل ، قمل ، قمل ، قمل) vezindeki muzaafalar
müstesnâdır. Örnekler:

2 — Caiz İdğam : Yapılmaması caiz olan idğamdır. Bunun yeri:
Aynı olan iki harfinden ikincisinin sukunu sonradan gelme (arizi) (1)
olan kelimelerdir:

3 — Müntenî idğam : Terki (yapılmaması) lazım olandır. Bu da
ikinci harfin arzı değil, asli (vezni icâbı) sâkin olmasıyle olur:

185 — Hemze, değişikliğe uğraması bakımından illet harflerine
benzer.
186 — Hemze başta bulununca dâima harekeli, orta ve sonda ise
bazan harekeli, bazan sâkindir.
187 — Sâkin hemze, üst tarafının hareketine uygun illet harfine
gevrilebilir:

HEMZENİN DEĞİŞME DURUMLARI

185 — Müntenî idğam : Terki (yapılmaması) lazım olandır. Bu da
ikinci harfin arzı değil, asli (vezni icâbı) sâkin olmasıyle olur:
186 — Hemze başta bulununca dâima harekeli, orta ve sonda ise
bazan harekeli, bazan sâkindir.
187 — Sâkin hemze, üst tarafının hareketine uygun illet harfine
gevrilebilir:

(1) Asıl kalıba göre sâkin değilken kelimeyi 'lâl ve cezîm yüzün-
den biz sâkin kılıyorsak meydana gelen sukuna arzî denir.
(2) Son harfe biz her hangi bir hareke verimiz.

Göster bize hakkı olduğu gibi.

"Düşünmekle (Rabbim) görünmez gibi"

(رَبِّ اِنَّا اِنَّا كَرِهِي)

gösterdi görür görür görür görür görür görür

göstermek) masdarının hem mazi hem müzâriinde hemze terkeditir.

193 — (رَوِي) Masdarının muzari siygalarında, bir de (رَاي)

أَمَانٌ → أَمَانٌ أَمَانٌ → أَمَانٌ

أَمَانٌ → أَمَانٌ أَمَانٌ → أَمَانٌ

192 — Bir sâkin hemze ile, üst tarafında harekeli bir hemze yan yana gelse, ikinci hemze birincinin hareketine uygun bir med harfi olur.

أَطْبِي → أَطْبِي أَطْبِي → أَطْبِي

191 — Hemze, kelime sonunda kalb ve hazfe uğrayabilir :

وَسَائِرُ وَسَائِرُ وَسَائِرُ

bir sesle okunur. Buna kolaylaştırma (التيسير) denir :
hemze) arası, zammı ise (vâv - hemze) arası, kesre ise (yâ' - hemze) arası
hemze ikisi ortası okunur (يَنْبِي ، يَنْبِي) . Yani hareketi fetha ise (elif -

190 — Üst tarafı elif ise, elif hareke ve idgâma gelmediğinden

يَنْبِي → يَنْبِي يَنْبِي → يَنْبِي

189 — Üst tarafında zâid bir med harfi varsa, hemze onun cinsi-
ne kalb olur ve idgâm edilirler :

يَنْبِي → يَنْبِي يَنْبِي → يَنْبِي

يَنْبِي → يَنْبِي يَنْبِي → يَنْبِي

188 — Harekeli hemzenin üst tarafı sâkin - sâhin bir harf ise, hareketi buna nakille kendisi hazfedilebilir (Kolay telefuz için atılır) :

Not : Çekim cedvellerinin sağ üst köşe-
lerine, çekimi yapılan fiilin «müfred - ga-
ib - ma'lum - mazi» sıygasının türkçesi
konmuştur.

FİLLERİN ÇEKİM CEDVELLERİ

الاسماء	بجملته الثلاثي	زوائد الثلاثي	الزوائد
الاسماء	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>
الاسماء	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>
الاسماء	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>
الاسماء	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>
الاسماء	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>	<p>الاسماء</p>

				حرف الهمزة - يميناً			
				حرف الهمزة - بائناً			
الهمزة	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل
الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل	الفعل

الزيتون		الزيتون		الزيتون		الزيتون		الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون
الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون	الزيتون

الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام
الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام
									الضام
									الضام
									الضام
									الضام
الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام
									الضام
									الضام
									الضام
									الضام
الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام
									الضام
									الضام
									الضام
									الضام
الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام
									الضام
									الضام
									الضام
									الضام
الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام	الضام
									الضام
									الضام
									الضام
									الضام

ہیو ہیو - ہیو ہیو
ہیو ہیو

ہیو ہیو - ہیو ہیو
ہیو ہیو

ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو
ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو
ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو
ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو
ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو
ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو
ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو	ہیو ہیو

ہیو ہیو

ہیو ہیو

ہیو ہیو

ہیو ہیو

Mehmûz-ul lam'in gekimi

(okudu)

التكلم	المخاطبة	المخاطب	الغائب	المخاطب				
تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا				
تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا				
تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا				
تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا				
	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا		تَكْرِمًا				
تَكْرِمًا								
					تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا
					تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا
					تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا	تَكْرِمًا

(satt)

Yâ'li evelin fekimî

مجموعہ - میرو									
مجموعہ - عازمہ - عازمہ					مجموعہ (عازمہ) - عازمہ				
مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ
مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ
مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ
مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ	مجموعہ
مجموعہ					مجموعہ				

Vavi nakis'in gekimi (edapt)

<p>الاصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>
<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>
<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>
<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>
<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>
<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>	<p>اصوات</p>

* Bu vezin kullanılmaz.

(rdzi oldu) Ya'ni nakis'in sekimi ||

					۱۰ - ۱۱ مکتبہ اسلامیہ			
					۱۲ - ۱۳ ۱۴ (۱۵) - ۱۶ مکتبہ اسلامیہ			
					۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰			
					۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰			
۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰					۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰			

(dard)

Makron leftin gekimi !

<p>(Ba ikisi taaccüb fi'lidir, gekilmez.) (Hic gekilmez.) ايسل ايسل ايسل</p>
<p>(Kullanilan kipleri): ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل</p>
<p>(Kullanilan kipleri): ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل</p>
<p>(Sadece mazi gi gekilir.): ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل</p>
<p>(Sadece mazi gi gekilir.): ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل ايسل - ايسل ايسل ايسل</p>
<p>(Donmuş fiiller bütün zamanlari gekilmeyen fiillerdir.)</p>

Donmuş fiiller

(الجزء)

NAHIV

IKINCI KISIM

SARF - NAHIV

ARAPÇA

S
B
S
S
KUPU
de k
S

b) Lâzım mebnî fiiller : 1) Mazî, 2) Emir.

c) Bütün harfler aynı şekilde mebnîdir.

B) Ariz mebnî (الجزائري) :

4 — Mebnî olmaları bazı sebeplere bağlı bulunan kelimelerdir ki sebepler bulunmayınca bu kelimeler mebnî olmaz.

a) Ariz mebnî isimler : 1) Bazı münâdâlar, 2) Umûmîolumsuzluk

ifade eden (N) nin ismi, 3) On birden ondokuza kadar sayı isimleri,

4) Bileşik isim ve zarflar, 5) Cümleye muzâf olan zarflar, 6) Alî c.

het ismi.

b) Ariz mebnî fiiller : Bazı durumlarda muzârî.

Bu bölümde yerlerini alan mebnîleri birer birer inceleyelim.

İKİNCİ BÖLÜM

LAZİM MEBNİLER

I - ZAMİRLER (الضامرات)

5 - İsmi yerini tutan ve gâib, muhâtab ve mütetekillimi gösteren kelimelere zamir denir:

(mütetekillim) *ben* یا , (muhâtab) *sen* انت , (gâib için) *o* هو

Zamir'in kısımları:

6 - A) Mufasıl zamir (الضمير المفصل): Söze kendisiyle başla-

nan, veya (يا) dan sonra gelen zamirlerdir:

kâtip ancak odur هو كاتب *ancak odur* هو كاتب *ancak odur* هو كاتب

Mufasıl zamir cümledeki yeri ve vazifesi bakımından iki kısma ayrılır:

I) Mef'û' (1) mufasıl (الضمير المنفصل):

gâib	مفرد	تسنيye	cem'i
gâibe	مؤنث	تسنيye	cem'i
muhâtab	مؤنث	تسنيye	cem'i
muhâtaba	مؤنث	تسنيye	cem'i
mütetekillim	مؤنث	تسنيye	cem'i

(1) Mef'û', mahnûb, mecrûr ve meczûm terimlerini için i'râb bahsine (29) bakınız.

ii) Mansub mufasil (المنسوب المنفصل) :

	cem'	tesniye	müfred
gâib	أَنَا	أَنَا	أَنَا
gâibe	أَنَا	أَنَا	أَنَا
muhâtab	أَنَا	أَنَا	أَنَا
muhâtaba	أَنَا	أَنَا	أَنَا
mütেকellim	أَنَا	—	أَنَا

Not : a) Mütেকellim birinci şahıs, muhâtab ikinci şahıs, gâib üçüncü şahıs demektir.

b) Buradaki (أَنَا) nin tek başına manası yoktur. Fi'ilden ayrılmış zamire destek vazifesi görür.

B) Mutasıl zamir (الضمير المتصل) : Kelimenin sonuna - ondan bir parça imiş gibi - bitişen zamirlerdir :

senin kitabın كتابك onu yazdı كتبه

Mutasıl zamir de cümledeki durumuna göre üçe ayrılır :

1) Sadece mertü' olarak kullanılanlar : tâ, elif, vâv, nûn ve muhâ

taba yası :

كتبت ، كتبت ، كتبت ، كتبت ، كتبت

ii) Bazan mansub, bazan mecrûr olarak kullanılanlar : كاتبة ، كاتبة ، كاتبة ، كاتبة ، كاتبة

arkadaşın sana yardım etti ليتملك

arkadaşım bana ikram etti ليكرم

anneye oğlu hizmet etmiştir ليخدم

onu katibi yazdı كتبه

(1) Vikaye korumak demektir. Bu nün fi'in sonundaki harekeyi korur. Bu nün gelmeseydi ya'a uyarak fi'in son harfinin meksür ol-
masi icabedecekti.

yalnuz sana kulluk eder ve ancak senden yardım dileriz :

Sakımlığa layık ve yarlıgayan O dur *أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ سُبْحَانَ*
الْحَمْدِ وَاللَّيْلِ وَالنَّجْوَى وَالنَّجْوَى وَالنَّجْوَى وَالنَّجْوَى

ona ve yakınlarına selam verdim *سَلَامٌ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِكَ*

ailesi ona ikram etti *أَتَىٰ بِهِ آيَاتِهِ*

tehlükelerden kurtulduk *أَخْرَجْنَا مِنْ*

Alıştırma : 1 — Aşağıda geçen zamirleri gösteriniz ve çeşitlerini söyleyiniz :

benimle kanusmayın *بَيْنَكَ وَبَيْنِي*

Bazan esre ile yetinerek ya' düşer :

beni sudan korur *بَيْنَكَ وَبَيْنِي* Allah beni yarattı *جَلَّىٰ*

bir nün getirilir, buna «vikaye nünü» denir (1) :

3) Mütakellim zamiri olan (ي) fi'le bitiştiğinde kendinden evvel

yazdın *بَيْنَكَ وَبَيْنِي* senin kitapların *بَيْنَكَ وَبَيْنِي* onu yazdı *بَيْنَكَ وَبَيْنِي*

daki zamirler ise muzafunileyh (tamlayan) olur :

2) Fiillerin sonundaki zamirler fail veya mef'ul, isimlerin sonun-

kardeşliğim *بَيْنَكَ وَبَيْنِي* yaorucağım *بَيْنَكَ وَبَيْنِي* dostum *بَيْنَكَ وَبَيْنِي* değnegim *بَيْنَكَ وَبَيْنِي*

tarafı elif, yahut sâkin ya' olursa sadece mef'üh okunur :

Not : 1) mütakellim ya' sâkin ve mef'üh okunabilir. Ancak üst

Rabbimiz biz isittik *بَيْنَكَ وَبَيْنِي*

III) Mef'ü, mansûb ve mecrûr olarak kullanılan :

(...) nin müennesi (...) dir.

12 — (...) yakını, (...) ortayı, (...) uzatması gösterir. İlgili edilen kelime (mügarun ileyh) uzak olmadığı halde ta'zim için

(...) kullanıldığı da olur :

bu, o kitabdır ki kendisinde hiç şüphe yoktur ...

13 — Şunlar yer gösteren işaret isimleridir : burası, burada

orasi, orada

ta arası, ta orada, o zaman

burası, burada, orası, orada

Not : Müşârunileyh müzaf veya özel isim olursa işaret ismi sonra

gelir : bu Muhammed ... öğrencinin bu kitabı

Alıştırma : 2 — Tabloda gördüğünüz işaret isimlerine uygun mügarun ilayhler bulunuz :

	uzak		orta		yakın	
	müennes	müzekker	müennes	müzekker	müennes	müzekker
müfred
tesniye
cemi

b) Aşağıdaki boşlukları uygun işaret isimleri ile doldurunuz :

1) Yakın için : ... kitap hoşuma gitti ... mesaidleri ziyaret ettim ...

... güzel manzaralara baktım *المنظر الجميل* ...

II) Orta için: *على اجنحة بون ... الجميلة* ...

III) Uzak için: *الجميلة ...*

... güzel yerleri ziyaret edeceğim *الجميلة ...*

... öğretmenlerden öğrendim *الجميلة ...*

III — ISM-I MEVSUL (الاسم الموصول)

13 — İsm-i mevsul: Manası kendisinden sonra gelen cümle ile açıklanan ve bu cümleyi başka bir cümleye bağlayan kelimedir. Bağlanan cümlede ism-i mevsule aid bir zamir bulunur (1):

بئذا لله الذي هو كظيم وسيفنا وشرنا bize yedirip içiren Allah'a kulluk ederiz

Bu cümlede, (الذي) ism-i mevsul, (هو كظيم ...) sifa cümlesi,

(هو) de aid adını almaktadır.

Not: Aid (الأي) bazan, yukarıda görüldüğü gibi ağır (bariz),

bazan da gizli (müstetir ve mahzof) olur: (هو) *هو كظيم وسيفنا وشرنا*

(الاسم الموصول) (نحو)

14 — İsm-i mevsul hâss ve müstetir olmak üzere ikiye ayrılır.

A) Hâss ism-i mevsul (الموصول الحاس) : Müzekker ve müennesin;

müfred, tesniye ve cem'ileri için ayrı ayrı şekli bulunan ism-i mevsul-lerdir :

	cem'		
	<i>الذي - الذي - الذي</i>		
müennes	<i>التي</i>	<i>التي - التي - التي</i>	
	tesniye		
	<i>التي - التي - التي</i>		
müzekker	<i>الذي</i>	<i>الذي</i>	müfred

(1) İsm-i mevsul çoğu defa türkçemizdeki bağlaç, sonra gelen cümlele (sila) de yan cümlecik yerini tutmaktadır.

Not : İsm-i mevsülilerin tesniyelerini mebni değil, mu'rabdır.

B) Müsterek ism-i mevsül (الموسم المشترك) : Müzekker ve müennesi, müfred, tesniye ve cem'i için ayrı ayrı şekilleri bulunmayan ism-i mevsül (1) :
 مَسْمُومٌ ، مَسْمُومَةٌ ، مَسْمُومَاتٌ

1 — (م) : Akil taşıyan varlıklar için kullanılır :

müstüman, elinden ve dilinden müstüman. (المؤمن والمؤمنة والمؤمنات)
 ların selamette kaldığı kimsedir

2 — (ن) Akil taşımayan varlıklar için kullanılır :

insana bilmediğini öğretti (عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ)

3 — (ي) : Her iki varlık için de kullanılır. Diğerlerinden farklı olarak mu'rabdır :

çocukların hayırlı olanı babasına yadım eder (يَذُرُّ الْوَالِدَ الْوَالِدِينَ الْحَسَنِينَ)
 Ancak muzâf olduğunda ve sila cümlesinin başındaki zamir hazfe-dilidinde zamm üzere mebni olur :

çalışkan öğrenciye mukâfat verdim (أَعْطَيْتُ الْمُتَلَمِّذَ الْعَمَلَّانَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ)

Sila cümlesi (سِلَّةُ الْجُمُوعِ) :

15 — Sila cümlesi ancak haber cümlelerinden olabilir. İnşa (dilek) cümlelerinden olmaz.

Sila cümleleri, tam cümle olabilecekleri gibi, cümlecik de olabilirler (2) :

kitapdakini yazdım (كَتَبْتُ مَا فِي الْكِتَابِ)

(1) a) Bunlara ait olan zamirler, latifalarına göre müfred; mânala-rına göre de müfred, tesniye, cem'i, müzekker ve müennes olabilir. b) Bunlar ism-i mevsül olmayarak da kullanılırlar, "edatlar" bahsine bakınız.

(2) Burada cümlecikten maksad, yüklemeleri hafif edilmiş ve bazı edatlarla başlayan eksik cümlelerdir :

kitapda [olan] في الكتاب [في الكتاب] → في الكتاب في

bakınız.

Bu edatların manası için kitabın sonundaki "edatlar" bölümünü

16 - Lazım mebnilerden olan şart isimleri 11 tanedir:

IV - ŞART İSİMLERİ (اِسْمَاءُ الشَّرْطِ)

Allah mukâfalandırır

fakire ikram eden kadınları

agzından çıkan söze esir olursun

Asgıda geçen sila cümleleriyle âid zamirleri gösteriniz:

b) Asgıda geçen sila cümleleriyle âid zamirleri gösteriniz:

gönderdiğin iki mektup gelmedi

... أرسلت إليك

ikram olunmaz

... لا تكلمون

... أرسل رسول الله صلى الله عليه وسلم

... أرسلت إلي في الشجرة

Alıştırma: 3 - a) Boş yerleri uygun ism-i mevsüllerle doldurunuz:

daki bakıydır

sizin yanımızdaki tükenir, Allahın yamın-

tahladakini okudum

senin bildiğini ben bilmediğin

beklediğimizz geldi

17 - a) (اِي) müstesna, bütün bu edatlar mebnidir.
b) Hepsü cümleinin başında bulunurlar.

V - SORU İSİMLERİ (اسْمَاءُ اسْئَلِيَّةٌ)

18 - Bunların da sayısı 11 dir:

اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ اِيْ

Manaları için "edatlar", bölümüne bakınız.

VI - BAZI KİNAYELER (الْكِنَايَاتُ)

19 - Muayyen bir şeyi, açık olmayan bir sözle ifade etmeye ve bu sözle kinäye (belgisiz sıfat) denir:

يا كِتَابٌ كَافٍ *yanunda kaç kitap var*

Bunların sayısı 6 dir:

بِيْ بِيْ بِيْ بِيْ بِيْ بِيْ

Bunların manaları için "edatlar", bahsine bakınız.

20 - Bazı kinâyeler daha vardır ki bunlar mebnî değıll mu'rabdır:

بِيْ بِيْ بِيْ بِيْ

kullanılır:

a) (اِنْجِي) üçten ona kadar muayyen olmayan sayıyı ifade için
bende birkaç kalem var اِنْجِي اَقْلَامٌ عِنْدِي

b) (فُلَانٌ - فُلَانَةٌ) : Bunlar da üstü kapalı olarak bir erkek ve

kadını ifade için kullanılır:

bana filân (erkek) ve filâne (kadın) geldi فُلَانٌ وَ فُلَانَةٌ جَاءَا

VII - BAZI ZARFLAR (الظَّرْفُ)

21 - Zaman ve yer bildirmek için kullanılan isim ve edatlarıdır. Mu'rab ve mebnî olarak iki kısma ayrılırlar.

b) Mazi için, birinci kitabın mazi bölümüne bakınız (mad. 129)

23 — a) Emr-i hazırların sonu, cezın alameti üzere mebnî kabûl edilmiştir. Bu alâmetler için ikinci kitabın 33. maddesine bakınız.

IX — MAZI VE EMİR

bakınız :

22 — mazi veya emir manasında kullanılan, muayyen kalıplarda isimlerdir; Birinci kitabın sonuna (mad. 169) ve "edatlar," bölümüne

VIII — FİLL İSİMLERİ (اسماء الافعال)

Manaları ve kullanılışları için "edatlar," bölümüne bakınız.

c) Hem zaman, hem mekân için olan :

b) Zaman için olanlar :

a) Yer için olanlar :

Mebnî zarflar 16 tane dir :

Mu'rab olanlar "me'qûlün fih," bölümünde gelecektir.

gırlısı vardır

kim (bir) iyilik ederse onun için daha ha-
Alıştırma: 4 — Aşağıda geçen mebnî kelimeleri gösteriniz ve
hangi çeşit mebnî olduklarını söyleyiniz:

muhakkak başatacak *مؤكد* elbette soracağız *بالتأكيد*

b) Muzâriin sonuna te'kid nûnu eklenince (bk. s. 62):

üzere mebnîdir:

28 — a) Muzâriin sonuna müennes cemî' nûnu eklenince sükûn

V — MUZÂRİ'

دوڭدۇڭم گۈن بانا سالام اولسۇن dogdugum gün bana selam olsun

d) Cümleye muzâf olan zarfı:

Mesela: [*أول*] = [Ahmed'den] önce ...

Bu cümlede (*أول* = önce) den sonra söyleyenin aklından geçirdiği bir tamliyan vardır; Nedim ile Ömer işte ondan önce geldiler:

... önce Nedim ile Ömer geldi *أول*

Bu kelimelerin mebnî olabilmeleri için muzâfın ileyh (tamlayan) lerinin hazfedilmesi, fakat mana bakımından var kabul edilmesi gere-
kir. İşte bu şartla zammı üzere mebnî olurlar:

c) Altı yön ismi (*أضلاع*) ile bunlara benzeyenler:

Ahmed kapı - bir komşundur *أحمد باب*

b) Durum bildiren bileşik isimler:

ey yer, suyunu gut kâğıdını alması

بیت احد میں کوئی ایک خط لکھو اور اسے

gollarmuza ileteceğiz

ğramuzda cihad edenleri mutlaka kahtemirlerim şikâyetleri

میں یہاں سے قریب قریب ہمارے ملکوں اور ملکوں کے لوگوں کو

kötülük işerse, kötülük işleyenler ancak işlediklerinin cezasını görürler

kam de (bir) kâğıdını alması اور اسے

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MURABBAHİ (المُرَابَّاهِي)

29 — İrab alan, yani sonu bir şekilde kalmayıp âmillerin tesiriyle bazan merrü, bazan mansûb, bazan da merrür olan kelimelere merrür denir.

Amil (الْأَمِل) : kelimenin sonunu harf ve hareke bakımından değişikliğe uğratan şeydir. Âmiller yeri geldikçe birer birer gürülecektir. Bunların tesiriyle kelimenin sonu merrü, mansûb, merrü veya meczûm olur. Mesela: fîl, fâilin merrü olmasının âmilidir: **فَالِي**

Burada (**فَالِي**) merrü'dür, refi' alameti sonundaki zammedir. **فَالِي** zârin mensûb olmasının bir âmili de (**فِي**) dir: **فَالِي**

(**فِي**) , başına geldiği isimlerin merrür olmasında bir âmilidir:

Refi', nasb, cer isimlere ait 'râbin üç hâlinin (durumunun) adlarında fiil bahsinde bunlara bir de cezmi' katacağız. Bu 'rab durumlarında fiil bize gösteren alâmetler (işaretler) vardır. Mesela: merrür, normal (munsarif) bir isimde ref'in alâmeti zamme, nasbin alâmeti fetha, cerrin alâmeti kesredir.

İrab (**الرَّابِي**) :

30 — Kelimenin sonunda değişen hareke ve harflerden ibarete Bu hareke ve harfler üçer tanedir: zamme (**الزَّامِي**), fetha (**الْفَتْحِي**) kesre (**الْكَسْرِي**); vâv, yâ, elif.

31 — Mebni olduğunu öğrendiğimiz isimler ve muzâri'lerden bütün isimler ve muzâri'ler mu'rabdır. Buna göre 'rab alan kelimeler isimler ve muzâri' olmak üzere ikiye ayrılır.

I — İSİMLERDE İ'RAB

32 — İsimlerde i'rab bazan hareke, bazan da harf olur.

a) Hareke ile mu'rab olan isimler :

1) Munsarif (1) olan "müfred" ve "mükesser cemi", isimler :

Refi' halinde « zamme » :

كتب خالد بن الوليد

Nasb " « fetha » :

كتب خالد بن الوليد

Cer " « kesre » :

كتب خالد بن الوليد

2) Salim müennes cemi'ler :

Refi' halinde « zamme » :

أرضت البنات الوليدية انصار غوغل

Nasb " « kesre » :

أرضت البنات الوليدية

Cer " « kesre » :

أرضت البنات الوليدية

3) Gayr-i munsarif :

Refi' halinde « zamme » :

أرضت احمد

Nasb " « fetha » :

أرضت احمد

Cer " « fetha » :

أرضت احمد احمد

b) Harf ile mu'rab olan isimler :

1) Beş isim

(أب، أم، أخ، أخت، أجد)

Bu isimler (ي) den başka bir zamire muzaf ve müfred olduklarında :

Refi' halinde (واو) :

أبو الوليد

Nasb halinde (ال) :

أبي الوليد

Cer halinde (ياء) :

أبي الوليد

(1) Munsarif ve gayr-i munsarif yakında gelecektir.

Not : Bu kelimelerin ism-i tasgiri müfred munsarif isim gibi olur.

2) Tesniyeler :

Refi' halinde (ال) :

Nasb halinde (ء) :

Cer halinde (ؤ) :

3) Müzekker sâlim cem'iler :

Refi' halinde (واو) :

Nasb halinde (ء) :

Cer halinde (ؤ) :

II — FILLERDE İRAB

33 — Mu'rab fiil, sadece mebni olmayan muzari'dir. Bunun da kısmi hareke, diğer kısmı harf ile mu'rabdır.

a) Hareke ile mu'rab olan muzari'ler :

1) Son harfi sahîh olan müfred ve iki mütakilim muzari'ler :

Refi' halinde «zamme» :

Nasb " «fetha» :

Cezm " «sükun» :

2) Sonu illet harfi olan müfred ve iki mütakilim muzari'ler :

Bu muzari'lerin refi' ve nasb hâli bir önceki gibidir. Yalnız refi' halinde sondan hareke değil, illet harfi düşer :

b) Harf ile mu'rab olan muzari'ler :

Muzariin şu sıygaları harf ile mu'rabdır :

4) *vezinde olan kelimeler:*

müjde *büyük* *küçük*

anna

6) *vezinde:*

7) *vezinde:*

8) *vezinde:*

9) *vezinlerinde olan*

cem'iler:

10) *Bazi sayı isimleri: ikişer*

dörder *üçer*

DIKKAT: Gayr-i munsarif olan bir kelime, başına (ال) geldiğinde, yahut başka bir kelimeye muzaf olduğunda kesre kabul eder:

meclislerin en güzelinde oturdum

Alıştırma: 6 — Aşağıda geçen gayr-i munsarifleri ve çeşitlerini söyleyiniz:

سنة كريمة
بنتك بنتك
بنتك بنتك
بنتك بنتك

San'a Yemenin bas sehidir

(1) Bu altı maddede geçen kelimelerin sonunda maksur veya memdud muenes elifi vardır. Gayr-i munsarif olmalarına sebep bu eliflerdir. Bu eliflerin, sonunda bulunduğu bütün kelimeler gayr-i munsarifdir.

7) Muzâfın ileyh olan cümle:

onu hain tanıdığım gün terk ellim

(مذموم) cümlecigi muzâfın ileyhdir.

8) Mar'ûf (bağlaçla bağlanmış) olan cümle:

öğrenci okuyor ve ezberliyor.

(مرفوع) mar'ûf olan cümledir.

9) Şart cümlesine cevap teşkil edip, başında (ب) veya (إِذَا) bulunan cümleler de mahallen meczûmdur:

Allah kimi sadırırssa artık onu gola geti-

recek yoktur

onlara bir darlık gelmeye dursun hemem

İ'rabdan mahalli olmayan cümleler:

41 - 1) Başlangıç cümlesi (ibtidaiyye veya müste'nefe):

الله جانی

2) Sila cümleleri:

onlardan iman eden ve küfr eden vardır

sizin yamuzdaki tükenir, Allah'ın nezdindeki

ise bakiydir

3) Şart cümlesine cevap olup ta başında (ب) veya (إِذَا)

bulunmayan cümleler:

inersen inerim

4) Kendisinden önceki cümleyi tefsir eden cümle:

من انزلکم علی نجارة حجة من عبد الله

Elim perici bir azabtan sizi kurtaracak bir ticareti gösteriyim mi size: Allah'a ve peygamberine iman edersiniz.

MERFÜ'LAR (المرفوء)

43 — Cümle içinde merfû' olmaları gereken bir durumda bulunan kelime ve cümlelere merfû'lar denir.
Failer, naib-i failer, mütedalar, haberler ve irâb bakımından cümlelere uyanlar (المرفوء) başlıca merfû'lardır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

FAIL (ÖZNE = الفاعل)

44 — Tam ve ma'îam faillerin isnad edildigi isimlere fail denir :

Halid bir mektup yazdı (الخالد كتب رسالة)

Mahmud oturdu (محمود جلس)

Açıklama :

a) Tam fail : Yalnız faili ile bir oluş (hüküm) bildiren faildir. Yalnız faili ile oluş bildirmeyen ve bir başka kelimeye ihtiyaç gösteren fail

«nakis» fail denir :

Halid alim idi (الخالد عالم)

Bu cümlede (لك) bulunmazsa (الخالد عالم) kısmı bize hüküm bildirmez. Böyle nakis faillerin merfûuna fail değil, «isim» denir. (bk. Nakis failer, mad. 86)

b) Ma'îom (etken) fail : Faili beraber bulunan faildir.

c) Isnad : Yükleme, dayandırmak demektir. Fail öyle bir isimdir ki ve durum bildiren fail ona yüklenmekte ve dayanmaktadır.

45 — Fail "zahir" (الظاهر) ve "muzmar" (المضمرة) olmak üzerekiye ayrılır :

1 — Zahir fail, failin önünde görülen isim ve cümleciktir :

disi ögüye layık bir öğrenci görmedim

galişkandan daha çok ken- *الآن من الآن*
b) İsm-i tafidil şu örnekte olduğu gibi pek az yerde fail alır

قاله *قاله* *قاله*
Hâlid, babası çok sükreden (bir kimse) dir

(1) a) Mubalâğa vezinlerinin göğü ism-i fail, bazıları da ism-i me
manalı olduklarından buna göre fail veya nâib-i fail alırlar:

d) Bir mübtedâya haber olmak:

الآن من الآن
c) Kendinden evvel soru edâtı bulunmak:
sen komşuna ikram edici misin?

الآن من الآن
Fuad, komşusuna ikram edici değildir

b) Kendinden evvel nefy (olumsuzluk) edâtı bulunmak:

الآن من الآن
a) Harf-i ta'rifli olmak (yani başında ال bulunmak):
huyu güzel olan ikram görür

dilerinde şu şartlardan birinin bulunması gerekir:

47 — Şih-i fiiller zahir fail veya nâib-i fail alabilmek için ken

fail, ikinciler nâib-i fail alır (1).

ma'lum fail; ism-i me'âl ve ism-i mensûb meçhûl fail gibidir. Birinciler
Bunlardan masdar, ism-i fail, sıfat-ı müşebbehe ve fail ism-i
benzerler. Bunlara (بنية الفعل) denir.

46 — Bazı kelimeler, fail veya nâib-i fail alma bakımından fi

Fi'le benzeyen (بنية الفعل):

قاله *قاله* *قاله*
(ي) *قاله* *قاله* *قاله*

Yahut gizli olur (الغيب):

قاله *قاله* *قاله* *قاله* *قاله* *قاله*
II — Muzmar fail, ya açık olur (الأنوار) *قاله* *قاله* *قاله* *قاله* *قاله* *قاله*

قاله *قاله* *قاله* *قاله* *قاله* *قاله*
onu götürmeniz beni üzüyor *قاله* *قاله* *قاله* *قاله* *قاله* *قاله*

sehrin caddeleri temizdir (طريقه نظيفة) *طريقه نظيفة*

e) Bir isme sıfat olmak :

hizmetçileri terbiyeli olan emire rastladım (الخدماء الذين تربيتهم) *الخدماء الذين تربيتهم*

f) Hal (durum bildiren zarf) olmak :

Halid, babası binmiş olduğu halde geldi (جاء وهو راكب) *جاء وهو راكب*

48—Masdarların failleri çoğu defa cümlede görülmez :

dogruluk serefidir (الصدق شرف) *الصدق شرف*

Bu cümle (جاءوا بصدق) = kişinin doğruluğu serefidir (yerindedir)

Bazan masdar kendi failine muzaf olur :

insanın ibadet etmesi onunluğuna sebebdir (العبادة سبب) *العبادة سبب*

kişinin, kendisini ilgilendirmeyen şey- (لا يعبأ به) *لا يعبأ به*

leri terk etmesi müslümanlığın güzelliğindedir (التخلي عنها من أجله) *التخلي عنها من أجله*

Failin yeri :

49 — Zahir olan fail fiilden hemen sonra gelir. Failin fiilden uzak düştüğü de olur :

hayır, aziz olan (Allah) a yemin ederim (والله لا يخون) *والله لا يخون*

ki onların topplanmalarından bize hiç bir korku gelmemiştir (لا يخافوننا) *لا يخافوننا*

Bu misra'da (وجى) kelimesi (ل) fiilinin failidir.

Failin yeri fiilden sonra ve mef'ulden önce olduğundan ibarede sonra gelen faille, evvel geçen zamiri göndermek caizdir (1) :

ihitiyarlık, üzerine iki köhne libâsını atmıştır (ألقى عليهما طبريه) *ألقى عليهما طبريه*

Burada (القي) fail, (التب) fail ve (طبريه) deki zamir ona aittir.

(1) Buna (ألقى) = ait olduğu kelimeyi ammadan zamir (atirmek) denir.

Alıştırma : 9 — a) Aşağıdaki failleri tesniye ve cem'a çevirecek failleriyle uygun hale koyunuz:

ساروا على المشور على النبي الكونdu serce dala kondu

وكانوا في النار الكؤكredi arsian ormanda

اجتمع الشعب في الساحة toplandi millet meydana

قال لهم رسولهم قال لهم رسولهم فاجبت الخاجة فاجبت الخاجة

b) Aşağıda geçen failleri bulunuz:

ساروا على المشور على النبي الكونdu serce camide gormem

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

duymam beni üzüyor

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

mektubuna yazdigim, kalbime te'sir etti

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

c) Aşağıdaki uyusma yabshiklarını düzeltiniz:

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

vazifelerinde kusurundan dolayr baba

oglunu cezalandirdi

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

يا رسول الله ان اسمع منك ما يحبه ورسول الله يا رسول الله

NAİB-İ FAIL (نائب الفاعل)

ALTINCI BÖLÜM

57 — Mechul fiille kurulan cümlede fail bulunmaz. Onun yerine me'ul (tümelç), failin i'rab alâmetini alarak geçer. İste bu me'ule naib-i fail (edilgen fiilin öznesi) denir:

kitap okundu → علي الكتاب → Ali kitabı okudu

دوني البيت → دوني البيت → دوني البيت

58 — Fail birden fazla me'ul alyorsa, birinci me'ul naib-i fail olarak me'ul'ü kilinir, diğer me'uller mansub kalir:

fakire elbise giydirdim → كسي البتة بونا → كسي البتة بونا

giydirdi

59 — İsm-i me'ul ile ism-i mensublar naib-i fail alirlar (bk. s. 144)

onun hizmetçisi köylüdür → هو يروي حايمة

ben, çocuğu övülmüş olanım → أنا أحمود ولد

60 — Bazan naib-i fail, bağında cer harfi buluna bir isim olur. Bu takdirde naib-i fail müennes olsada fail müzekker kalir:

Zeyneb'e uğrandı → زينب

61 — Diğer bakımlardan mechul fiil ile naib-i fail, ma'lum fiil ile fail gibidir.

Alıştırma : 10 — a) Aşağıdaki cümlelerde naib-i faili ve i'rab alâmetlerini gösteriniz:

lendiridi

anne, kızını hatiplerden bir gencle ev-
الآن من الأهل من الأهل

şair bana bir kaside okudu
الآن من الأهل من الأهل

suna ulaşamaz

kişi, zahmet ve mesakkatsız arzu-
الآن من الأهل من الأهل

بأمر المرء من أهل بيت المرء

b) Aşağıdaki failleri kaldıracak, yerlerine nâib-i fail koyunuz:

hangi suçtan öldürüldüğü sorulunca

diri gömülerek öldürülen (kıza),
وإذا أودعوا سجوناً من ذنوبهم

rûr, ya küğümsenir

imtihan sırasında insan ya hürmet gö-
عند الامتحان تكرم المرء أو يهان

açılanlara izin verildi

zulmedilmeleri sebebiyle, kendilerine savas
أن الذين يقاتلون باسم ظلمنا

zulmeden milletlerin arkası kesildi
وظلمنا من الظلم الذي ظلمنا

pişirilir

yumaklar tahtalar üzerine konur, sonra
ويضع الأربعة فوق الأربعة

maklar halinde kesilir

mayası geldikten sonra hamur ya-
يخبز العجين بعد الأربعة

ekmek yopmak için un su ile yoğrulur
العجين الذي يخبز من الأربعة

YEDİNCİ BÖLÜM

MÜBTEDA VE HABER (الْبَدَأُ وَالْخَبَرُ)

62 — Mübteda kendisine bir hüküm taşıyan kısımdır :
Haber de o hükümü taşıyan kısımdır :

الدُّنْيَا أَهْرَابُهَا الْآخِرَةُ
dünya ahiretin ekenegidir

63 — Mübteda ma'rifet olur ve haberdan önce bulunur (2) :

الْكِتَابُ فَائِدَةٌ
kitap faydalıdır

64 — Mübteda nekre de olur. Böyle olunca : ya umumi (genel)
veya hususi (özel) bir manâ ifade etmesi gerekir.

a) Umümlilik şunlarla meydana gelir :

1 — Kelimeden, içine aldığı bütün fertler kasedilince :

انسان (bütün insanlar) hayvandan üstündür

II — Soru edatından sonra bulununca :

هل احد في البيت؟
simfta kimse varmı?

III — Nefy edatından sonra bulununca :

لا احد في البيت
aramazda hiç bir cahil yoktur

(1) Mücerred (yalın), başında i'râba te'sir eden edatlardan hiç biri bulunmayan isim demektir.

(2) Ma'rifet (الْمَعْرِفَةُ) : Muayyen (belirli) bir şeyi gösteren kelimedir.
Alemier (özel isimler), başında harf-i ta'rif bulunan isimler, zamirler,
ism-i mevsüller, ism-i işâretler ve ma'rifeye muzaf olanlar ma'rifedir.

Nekre (النَكْرَةُ) : Belirsiz bir şeyi gösteren isimdir :

olmayan mef'ûlün bihidir.

(1) «ع» masdarı, «الله» ye tesir etmiştir. Çünkü bu (ع) in, sarı

عنده سہیبی vardır

c) Mübtedâda, habere ait bir zamir bulununca :

b) Haber soru ismi olunca :

کیا ہے اس کا نام؟

کےسندے ہر گزوک وارد ہر گزوک وارد

یہاںمدا ہر کتاب وارد

dan meydana gelince :

a) Mübtedâ nekre olup; haber, zarf veya harf-i cerle mecrûnun-

I -- Haberin öne geçtiği yerler :

66 — Käide gereğince mübtedâ önce, haber de ondan sonra gel-
diği halde bazı durumlarda bu ikisinin yer değiştirdiği olur.

أحمد ائلمدر

65 — Haber nekre olur ve mübtedâdan sonra gelir :

Bu saydiklarımız en önemlileridir.

size sifa olsun

Dua olmak :

عینی کتاب

Zarfıtan sonra bulunmak :

ler de vardır :

Not: Nekre nin mübtedâ olmasını mümkün kılan daha başka sebeb-

Allah'ı bilmek hayırlıdır (1) عر الله جبر

etmekle :

III — kendisinden sonra gelen bir kısma i'rab bakımından te'sir

کسینین سؤی ائلمدر

II — İzâfelle :

vındiren bătıldan hayırlıdır

zarar veren hak, se- عینی کتاب

b) Mübtedâ şunlarla da hususîlik kazanır :

b) Fiiliye olur :

Zeyd 'in kardeşi gitmiştir .
زيد بن اخيه قد رحل .

c) Şartiyeye olur :

Zeyd, ona ikrâm eder-
زيد يكرمها .

d) Zarfiyye olur :

Zeyd önündedir .
زيد أمامه .

o, kerimlenderdir .
هو من الكرام .

Not : Haber cümlesinde, onu mübtedâya bağlayan bir zamir bulunmalıdır. Bu zamir açık, gizli ve mahzûf olabilir :

alimin makâmı güksektir .
العلماء مقامهم رفيع .

ilim milletleri güksektir .
العلم يرفع الأمم .

bugdayın ölçegi bir dinardır .
القمح مقياسه دينار .

69 — Zarfiyye olan cümle ya harf-i cerle veya (عَدَدٌ ، مَجْرُومٌ ، مَوْجُودٌ) gibi mekân ve zaman zarfı ile başlar :

Nedim okuldur .
نديم في المدرسة .

emir edebin üstündedir .
الأمير فوق الأدب .

cennet kılıçların gölgesi altındadır .
الجنة تحت حجب سيفها .

ilim Allah'ın nezdindedir .
العلم عند الله .

günler aramızda (nöbetleşe) dir .
الأيام بيننا (تتبادل) .

kışı sevdiği ile beraberdir .
الشتاء مع من يحب .

bir, ikiden evveldir .
واحد قبل اثنين .

bayram ramazandan sonradır .
العيد بعد رمضان .

70 — Bu harf-i cerler ve zarflar birer müteallak (ilgili) bulundukları kelimelerdir .

manalı fiillerden olup mahzûf bulunur. İşte bu nevi cümlelere « Şartiyeye » denir . O da ekseriyetle (كون) ve (جَوَل) gibi zarflarla başlar .

cümle» (cümleye benzeyen) ismi verilmiştir. (Bak : harf-i cer ve mec-rürü) [1]

71 — Arapçada haber edatı yoktur. Tercemede gerektiği şekilde ilâve olunur. Mesela : « *ben benim, sen sensin, o odur.* »

o odur.

Bazı şih-i cümlelerin tercemesinde « var » kelimesi de ilâve edilir:

benim borcum vardır

onun alacağı vardır

aramızda sevgi vardır

Bu gibi cümlelerin tahlilinde : (*عر*) şih-i cümle olarak mukad-

dem haber ve (*بن*) muahhar mütedâdir, deriz.

Mütedâ ile haberin başına gelen harfler :

72 — Mütedânın başında bazan mefûh bir (*لا*) bulunur ki ona

başlangıç lam'ı (*لام*) denir ve tekid ifade eder :

*muahharak ki Yusuf ve kardeşi, baba-
توسیف و احواله الى ابيه ما*

muzâ, bizden daha sevgilidir

[1] a) « Feda olmak » mânâsını ifade eden (*فدى*) nin müteallaki

hususî olup mahzûfîr:

canım fulana fedadır

anam babam sana fedadır

Burada (*روى*) ve (*بن*) şih-i cümleleri, (*مبدي*) = feda olun-

mus) müteallakî var kabul edilerek mukaddem haber, sonra gelen kısım

muahhar mütedâdir.

b) « Ansızın » mânâsına gelen (*ان*) yı takibeden isim cümlesinde

de bu durum olabilir :

فدى من انا فدى

Halid kapıdan çıktı, bir de ne görsün o, kardeşiyle karşı karşıyadır.

ahiret yurdu muhakkak ki daha hayırlıdır *والآخرة خير مما يجمعون*

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ فَإِنَّهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لِلَّذِينَ آمَنُوا

Süphe yok ki başkının affetmekte gani olması, Allah katında, eza vermek-
te gani olmasından daha sevimlidir.

73 — Haberin evvelinde de bazan (•) bulunur. Böyle olunca

mütedâsımın başında ya (•) vardır; yahut mütedâ şart mânâsı ta-
şimaktadır :

بِأَنَّهَا كَانَتْ بَشْرًا بَشِيرًا
bana gelince, ben bir şey değilim.

kim beni müjdelerse, ona şu kadar şey vardır *الَّذِي يَشْرِي بِهِ كَذِبًا*

iyi kullara gelince, onlar da cennettedir *وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ*

kim iyi amel işlerse kendi lehinedir *فَلْيَسَّرْ لَهَا صَاحِبُهَا*

74 — İbârede mütedâ tek olduğu halde haber birden fazla olabilir :

بِأَنَّهَا كَانَتْ بَشْرًا بَشِيرًا

75 — Mütedâ ile haberin hazfi :

Mütedâ ile haberden her biri, karine (maksadı bildiren işaret)
bulununca hazfedilebilir.

1 — Mütedânın hazfi :

a) Darb-i mesellerde (ata sözü) :

[o] igne gibidir, kendisi çıplak olduğu *بِأَنَّهَا كَانَتْ بَشْرًا بَشِيرًا*

halde başkalarını giydirir (•) mahzûf)

b) Sayım'da :

iki sınıf halka, *بِأَنَّهَا كَانَتْ بَشْرًا بَشِيرًا*

Allah teâlâ kıyâmet gününde illifât etmez : [biri] yakınları zığâr

etmeyen, [ikincisi] fena komşudur. (•) mahzûf)

(c) Ceza cümlesinde :

بن فرصه فرجه ورجه فان تكلم بكلمة لم يغفر الله له ولا يقبل له حسابا

Ben fırsat elverdigi yerde pek cesurum. Bana fırsat elvermiyecek olursa korkagim.

Bu beytin basındaki (حجج) kelimesi, mahzûf mübtedaya haber olarak (حجج) demektir. Bu, (حجج) ile başlayan cümlenin cezasidir. kısmi da (حجج) demek olup, (حجج) cümlesinin cezasıdır.

(1) Kavlin makûlünde (1) :

Allah gولندا öldürülenler için "أولئك أموات" واولئذ أولئك أموات

"ölüler" demeyin

(أموات) kelimesi (أموات) demek olup (أموات) cümlesine kavlin makûlü, yani mef'ûl olmuştur. «Onlar ölülerdir, demeyin» demektir. e) Haber mastar olup mübtedanın aynı bir kelime olarak onun yerine geçtiğinde :

صبر حتى [صبر حتى] صبر حتى

f) Övme ve yerme fiilleri (أولئك الذين والذين) :

(أولئك الذين) ve (الذين) gibi övme ve yerme fiillerinden sonra iki merfu isim bulunur :

kedi kötü hirsizdir أظ السارق أظ السارق
Zeyd iyi adamdır زيد الرجل زيد الرجل
Bu iki isimden birincisine bu fiillerin faili denir. İkinci isim, ya muahhar mübtedadır, ya da mübtedası mahzûf bir haberdir.

Birinci duruma göre normal şekilleri :

أظ السارق أظ السارق أظ السارق

(1) (قول) söylemek (قول) söylenen, demektir. («Allah birdir» deyiniz) misâlinde, kavl: «deyiniz», makûl: «Allah birdir», kısmıdır.

İçinde şaşırmissalardır

من في النار؟ → زيد
ما هي؟ → عاصي

hayatin hakkın, onlar sersemlikleri

الحمد لله الأول الذي علم الأبدان

بأنه لا اله الا الله

sebeplerini söyleyiniz :

Alıştırma : 14 — Aşağıdaki cümlelerde mübteda ile haberin haz

iyilerin duası kabul olundu

كان حاله صعباً

كان حاله صعباً

كان حاله صعباً

mübteda, filleri haber yapınız :

Alıştırma : 13 — Aşağıdaki fill cümlelerinde; fail ve nâib-i failleri

sozün en iyisi azı ve anlattandır

su dünya hayati oyun ve eğlenceden ibarettir

من كان في هذه أعمى فهو في الآخرة أعمى

ما فعل النبتان : ما فعل النبتان :

b) Aşağıdaki cümlelerde haber önce gelebilir mi, nigin ?

في الآخرة

في الآخرة

önce gelmiştir ?

Alıştırma : 12 — a) Aşağıdaki cümlelerde haber nigin mübtedada

كان العلم في العلم

كان العلم في العلم

كان العلم في العلم

A) (ان) okunan yerler :

1) Başta bulunduğunda (1) :

2) (نون) den tureyen kelimelerden sonra :

3) Yeminden sonra

4) Hal cümllesinin başında bulununca :

öğrenci, alından ter akarak ca- جنت من جنت من الجنة وان الجنة الجنة

lisiyor

5) Sila cümllesinin başında bulunduğunda :

6) (و ، ف ، ل ، م ، ن) edallarından sonra :

والله اعلم بالصواب فان الحق مع الصادقين
والله اعلم بالصواب فان الحق مع الصادقين
والله اعلم بالصواب فان الحق مع الصادقين

teube et günkü Allah rahmet sahibidir

7) Yeni cümleye başlangıç edatı olan (حي) dan sonra :

kardeşim hastalandı, o kadar ki dok- لا يوجد الطبيب الا في حي حي حي
tor ondan ümidini kesti

B) (ان) okunan yerler :

1) Fail veya naib-i fail olan cümlenin başında bulunduğunda :

gideceęin bana ulařtı (2) اني اني اني

(1) Daha önce istek fi'li veya nida (ünlem) bulunduğunda da (ان)

başta sayılır :

ان الله مع الصالحين ان الله مع الصالحين ان الله مع الصالحين

(2) Bu gibi yerlerde (ان) nin haberinin masdarına ; ismi, muzafı

ileyh (tamlayan) kilnarak bir terkip elde edilebilir, ve bu, cümlenin yer
ne konabilir. Cümleyi bu hale koymaya (ان الله مع الصالحين) denir

ان الله مع الصالحين → اني اني اني

duğu vahyeditiyor»

gibi bir beşerim. (Şu kadar ki) bana tarımınız, yalınız bir tek Tanrı

de ki «ben ancak sizin için bir rahmetimdir. (Şu kadar ki) bana tarımınız, yalınız bir tek Tanrı

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ile (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) manasına hasr edâti olur:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

İsmi başında da bulunabilirler:

Bu edatlar, isim cümlesine has iken sonlarına (لَا) gelince fiil cüm

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ → لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ → لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

mak üzere inşâ olur (لَا) tahfif edilmez):

(لَا) bitişince kendilerinin sonra gelen kısım, mübtedâ ve haber ol

desi kaldırılınca) veya sonlarına (لَا) bitişince tesirsiz kalırlar. Sonlarına

84 — Fi ile benzeyen harflerin şeddeli olanları tahfif olununca (şed-

Bu edatların tahfifi:

muzafferdirler. Muhakkak bizim ordumuz, her halde onlar galebe edicidirler

مُحَاقِقَاتُ بِنْتِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَنِي إِسْرَائِيلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İste bu, elbette en doğru bir haberin beyânıdır

Arada fasıl zamiri bulunduğunda lâm onun başına gelir:

مُحَاقِقَاتُ بِنْتِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَنِي إِسْرَائِيلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

İsmi başına gelir:

Cümlenin kısımları böylece yer değiştirince habere gelecek olan

sonra hisapları da muhakkak bize aiddir

مُحَاقِقَاتُ بِنْتِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَنِي إِسْرَائِيلَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

muhakkak ki güçlüğün yanında kolaylık vardır

onlar orada oldukça biz oraya girmişceğiz

bu dünyada oldukça

keder ve üzüntülerin olmasını garipseme

92 — () : Tercemesinde yerine göre «değildir» veya «olmadır»

bu bir şey değildir, bu bir şey olmadı

hepsi bir degillerdir

Bazan () nin haberine cer harfi olan () gelerek onu mec-

rür kılar :

bu hic bir sey degildir

O, hic kadir olmaz mi?

ben sizin Rabbiniz degil miyim?

Allah kuluna kafi degil mi ki?

Not: a) (), menfi olan () fiilinin haberinde de bulunur:

orada yabanci degildi

b) Menfi olan () nin haberi muzari' olduğunda, başında bir

() bulunabilir. Buna inkar lam'i () denir:

Allah onları yarlıgıyacak degildir

lastırma filleri) :

1 — Cümlelerin ifade ettiği hükümlerin yaklaşığını bildirenler (yal-

Bu filler manaları bakımından üçe ayrılır :

97 — Hususi manaları bulunan bu yardımcı filler de, mühtede haberin başına gelerek; birincisini "isim" adıyla mertü bırakır, ikincisini "haber" adıyla mansub kılarlar. Bunların haberi muzari olur.

IV — MUKÂREBE FİLLERİ (اقوال التامة)

terkibleri mansub haberleridir.

() yahut () demektir. () ve ()

() : () ye benzeyen nefy edatıdır, ismi mahzûftur,

pismanlık vakti değil

kaçıp kurtulma zamanı değil

de bulunmaz, gök defa haber bulunur :

man isimlerinden olur. Her ikisi (yani mühtede ve haber) birden ibare-

96 — () nin, başında bulunduğu isim cümlesinin kısımları, za-

insanlar artık o tanıdığı insanların değildir, yurd da o bildiğin yurt değildir.

ولا الناس بالآدميين ولا الناس بالآدميين

Bazan () nin haberinde de () bulunur :

dir ettiği şeyden insanı hiç bir sığınak koruyucu değildir.

Sabrli ol. Çünkü her güzünde hiç bir şey baki değildir. Ve Allah'ın tak-

ولا يضر الله شيئا ولا يضر الله شيئا

95 — () nin () gibi kullandığı azdır :

Muhammed ancak bir peygamberdir

Zeyd ancak ayaktadır

Zeyd ayakta değildir

Bunların başlangıç bildirmeleri ancak bir muzari' başında bulun-
duklarında olur :

أَجْرًا سُرْمَةً بَدَأَتْهُ يَوْمَ عَمْرٍاءَ
onu sürmeğe başladı o gün

عَمْرٍاءَ يَوْمَ عَمْرٍاءَ بَدَأَتْهُ سُرْمَةً
cennet yapragından üzerlerine örtmeğe

başladılar

V -- BILGI VE ZAN FİLLERİ (أفعال الغائب)

98 — Zihin (kalb) ile ilgili bulunup, «bilmek» ve «sanmak» gibi
manalar ifade eden şu fiiller de isim cümlesinin başına gelirler. Müb-

tedâ ve haberi iki mef'ûl hâlinde nasbederler :

أَخْبَرْتُ بِمَنْزِلِ الْجَنَّةِ
Halid'i bilgini sandım

99 — a) Bu fiillerden bir kısmı «bilmek» manasına gelir :

أَخْبَرْتُ بِمَنْزِلِ الْجَنَّةِ
وَجَدْتُ رَجُلًا عَرَبِيًّا

b) Diğer kısmı «sanmak, tahmin etmek» manasını ifade eder :

أَخْبَرْتُ بِمَنْزِلِ الْجَنَّةِ
وَجَدْتُ رَجُلًا عَرَبِيًّا

c) Yalnız emr-i hazırları (gekilmeksizin) bu vazifeyi gören iki fiil

vardır :
فَرَزْتُ بِيْلٍ
bil

Not : Bu fiillerden (فَزَعْتُ ، جَلَّ ، حَسِبْتُ) daima 'nevâsihten olarak

kullanılır. Diğerleri ancak «bir şeyi bir vasıf üzere bilmek, sanmak, tah-
min etmek manasına geldiklerinde böyledirler :

أَخْبَرْتُ بِمَنْزِلِ الْجَنَّةِ
وَجَدْتُ رَجُلًا عَرَبِيًّا

100 — Şu kelimeler kildi, etti, bir halden bir hale geviridi ma-

nalârında, yukarıdaki fiiller gibi kullanılır : وَجَدْتُ رَجُلًا عَرَبِيًّا

أَخْبَرْتُ بِمَنْزِلِ الْجَنَّةِ
وَجَدْتُ رَجُلًا عَرَبِيًّا

Bu fiillerin özellikleri :

101 — a) Bu fiillerin dışında iki mef'ul alan fiiller, gerekince

طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
عَلِيمٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا

Halbuki bilgi ve zan fiillerinde bir mef'ul ile yetinilmez.

b) Mef'ullerin ikisini birden hazfetmek câizdir :

[مَرِيضًا يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا] مَرِيضًا يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
مَرِيضًا يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا مَرِيضًا يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
مَرِيضًا يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا مَرِيضًا يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا

102 — Bu fiiller için üç kullanış tarzı vardır :

1) **Amel ettirmek (أَمَّرَ) :**

طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا

Bu durumda, başına geldiği mübteda ile haber mef'ul olarak man-

subdur.

2) **Amelden düşürmek (أَمَّرَ) :** Bu fiiller mübteda ile haberin or-

tasında veya onlardan sonra geldiklerinde i'râb bakımından tesir etmezler:

طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا

3) **Lâzî te'sirden alıkoymak (أَمَّرَ) :** Bu durumda yalnız mana

bakımından kendilerinin sonra gelen cümleye te'sir ederler. Ta'îki gerekiren durum, bu fiillerden sonra başlangıç, soru ve olumsuzluk

edatı gelmesidir :

طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا

Bu örneklerde fiillerden sonraki kelimeler görünürde mef'ul, mana bakımından mansûbdur. Üzerlerine atf yapıldığında bu durum ortaya

çıkart :

طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا
طَبِيبٌ يَتَبَوَّأُ مَرِيضًا

Not: İlgâ halinde cümlelerin i'râbdan mahalli yoktur, fiil zarf hükümlüdür.

علمت اني في الدنيا علمت اني في الدنيا
علمت اني في الدنيا علمت اني في الدنيا
علمت اني في الدنيا علمت اني في الدنيا

simsek nerde ise gözlerini kapacak
بكر العين يحجب انصار لم
الانسان والاني

علمت اني في الدنيا علمت اني في الدنيا
علمت اني في الدنيا علمت اني في الدنيا
علمت اني في الدنيا علمت اني في الدنيا

Alıştırma : 17 - Aşağıdaki cümleleri i'rab bakımından tahlil ediniz:

MANSÜBLAR (المسؤبلار)

103 — Cümle içindeki yeri ve vazifesi, mansüb olmasını gerektiren kelime ve cümlelere «mansüblar» denir. Me'uller, haller, temyizler, müstesnalar ve irâbı bunlara uyanlar mansübdurlar.

DOKUZUNCU BÖLÜM

MEF'ÜL-İ MUTLAK (المفعول المطلق)

104 — Fîil ve şih-i fillerin; nasıllık ve niceliğini bildirmek, ya da sadece onları te'kid etmek için kullanılan ve masdardan yapılan mef'ullere mef'ül-i mutlak denir:

hâkimin oturmuşu gibi oturdu **جاءت جارية**

bir vuruş vurdu **جاءت جارية** iki kere kalktı **جاءت جارية**

105 — Te'kid için olanlar daima müfred olur ve fiilden sonra gelirler:

جاءت جارية

Nasıllık ve nicelik bildirenler hem tesniye ve cemi' olabilir, hem

de fiilden önce gelebilirler:

جاءت جارية **جاءت جارية** **جاءت جارية**

106 — Mef'ül-i mutlak, fiilin masdarından yapılır. Şu durumlarda bu kaidenin dışına çıkabilir:

a) Eş manalı masdarlarda: **جاءت جارية** **جاءت جارية**

b) Aynı kökten olan değişik masdarlarda:

من الله في يوم القيمة
 انتم الذين كنتم تتكلمون
 في حق الله ورسوله
 فليكن الله في عذابي
 من الذين كفروا
 انهم كانوا يكفرون
 بالله ورسوله
 فليكن الله في عذابي
 من الذين كفروا

Anıştırma : 18 — Aşağıdaki cümlelerde mef'ul-i mutlakı ve âmîlini
 (fil, gibh-i fil) gösteriniz :

... سَمَاءٍ وَطَائِفٍ ...
 سَمَاءٍ وَطَائِفٍ ...

109 — Bunlardan başka, duyularak bilinen (semâi) bazı hazifler
 de vardır :

5) Benzetme yapılan masdarlarda :
 كُنْتُ مَوْتًا مَوْتًا مَوْتًا

ONUNCU BÖLÜM

MEF'ULÜN BİH (الْمَوْجُودُ)

110 — Failin fi'li, kendisiyle ilgilenen şeye mef'ulün bih (düz tüm)

سُكْسِيْ كِرْدِيْمُ (سُكْسِيْ كِرْدِيْمُ)

leg) denir :

Bu örnekte failin «kırama işi» ile ilgiliymiş, yani onda meydana gelmiştir.

a) Böyle doğrudan doğruya (hart-i cersiz) olan mef'ule «sarih»

مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ (مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ)

b) Başında cer hartî bulunan mef'ulün bihe de «gayr-i sarih» denir.

مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ (مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ)

Not : a) Görünüşte bu, cer hartî ile mecrur olduğundan, mef'ul

olduğu sarih (açık) değil demektir.

b) Bu mef'ulün fiilleri müteaddi ve lazim olabılır. Halbuki sarih

mef'ulün bihlerin fi'li ancak müteaddi olur.

Mef'ulün bih alan fiiller :

111 — Fiiller mef'ule göre altıya ayrılır :

1) Hiç mef'ul almayan fiiller :

مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ (مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ) مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ (مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ)
مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ (مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ) مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ (مَفْعُولُ بِيْهِ دَنِيْرُ)

2) Mef'ulünü daima cer hartî ile alan fiiller :

بَانَا دَارِيْدِي (بَانَا دَارِيْدِي) وَجَدَ عَلِيٌّ (وَجَدَ عَلِيٌّ)

emin eder: *Halidi getirdi! خَالِدٌ جَاءَ بِحَالِدٍ* → *Halid geldi! خَالِدٌ جَاءَ*
Fiiil bazı vezinlere nakille de müteaddi olur (bak: I. kitap mad.

(1) (ب) harf-i cerra, faili me'ulü yaparak fiilin müteaddi olmasını

113 - a) Bazı fiiller aynı manada bir kaç harf-i cerle kullanılır:
Harf-i cerle kullanılan fiillerin özellikleri:

ahirete heves etti! جَزِيَ عَلَى جِزَا *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ*
أَهْبَطَ *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ*
eri gelir: (1) *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ*

112 - Sarh olmyan me'ulün bihlerin başına çok defa şu cer harf-

Halidi babana faziletli bildirdim خَالِدٌ بَابًا فَاضِلَةٌ بَلَّغْتُهُ
Cahidi halka cahil gösterdim خَالِدٌ حَالِقًا جَاهِلٌ كَرِهْتُهُ

6) Üç me'ul alanlar:

أَهْبَطَ *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ*

b) Mübedâ ile haberin başına gelen (kalb fiilleri v. b.) veya on-
lardan başka iki me'ul alan fiiller:

su eksildi! سَوِيٌّ عَسَلَتْ *onun bir altını eksilttim عَسَلْتُ مِنْهُ*

mal arttı! مَالٌ زَادَ *Allah onlara bir hastalık daha artırdı ذَرَأَ اللَّهُ لَهُمْ*

a) Bazan iki me'ul alıp, bazan hiç almıyanlar:

5) İki me'ul alanlar. Bunlar ikiye ayrılır:

أَهْبَطَ *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ*

4) Me'ulünü her iki türlü de alabilenler:

أَهْبَطَ *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ* *أَهْبَطَ*

3) Me'ulünü daima harf-i cersiz alan fiiller (beş duyu fiilleri bun-
lardandır):

ona dondu = انا = انا

b) Bazi filler de bir harf-i cerle bir manaya, diger harf-i cerle

başka manaya gelir:

ona beddua etti = انا = انا

ona inandı = انا = انا

ona dedi = انا = انا

c) Harf-i cerle kullandığı bilinen bir fiilin önünde bu harf bulunur

maza hafz edilmiş sayılır:

انا = انا

انا = انا

d) Nâdiren harf-i cer alan bir fiilin önünde bu harf zâid (fazladır)

sayılır:

كندمى (ellerimizi) = انا = انا

tehlîkeye almamız

Harf-i cerrin hazfi:

114-Cer harfinin önünde (ان) ve (ان) olursa kaide olarak cer

harfi kaldılır:

انا geldi diye, yüzünü eksitti = انا = انا

ve arkasını çevirdi

انا = انا

Şih-i fillerin me'ûlü:

115 — Fillerin me'ûlü olduğu gibi şih-i fillerin de me'ûlü olduğu

1) Masdar: Me'ûlü-i mutlak olmayıp, başında (ان), yahut

bulunan fiil yerine geçmiş olan masdarlar fiil gibi amel eder

Amr-i estir edişine gâstım

Bu cümlede (امر) kelimesi (اس) masdarının me'ûlüdür

لما وجدته في بيتي ...

Not : Masdarlar üç türlü kullanılır :

a) Tenvinli olarak. Bu durumda çok defa fiil yerinde, fiil gibi kul-

lanılır :

أطعمت يتيماً حتى يمتنع من يتيماً حتى يمتنع

b) Harf-i tarifi olarak. Bu durumda me'ülün bih almasi nâdirdir :

Halid arkadaşına az yardım edendir *وَمَا رَوَى النَّبِيُّ إِلَّا بِالْحَقِّ*

c) İzfâet halinde. Bu durumda masdar çok defa failine, bazan me'ülüne muzâf olur. Fail ve me'ül de lâfzan mecrür, mahallen me'ül veya mansûb olur :

öğretmenin öğrencilere öğretmesi *هَوَسَمَ الْوَلَدُ الْوَالِدَ* gitti (failine muzâf)

babasının çocuğu terbiye etmesi *هَوَسَمَ الْوَلَدُ الْوَالِدَ* gitti (me'ülüne muzâf)

من حسن إسلام البرية لا يشبهه

2) İsm-i fail ve ism-i me'ül :

a) Başlarında harf-i tarifi bulunduğça türedikleri fiil gibidirler :

هنا الجوارح جالداً أمسي

b) Başlarında (ال) bulunmadığında bazı şartlarla amel ederler

Fill isimleri :

عَلِمَ اسْمًا

هَذَا زَيْدًا

جَاءَ نَصْرًا

أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدًا

(bak. II. kitap, mad. 47) (1) :

Not : a) Diğer şih-i filler de — sıfat-ı müşebbehe haric — bazan me'ül alırlar.

b) Yukarıdaki şartlar sarih me'ülün bih almaları içindir.

Sarih olmaları için şart yoktur :

الْكَلْبُ عَلَى الْكَلْبِ

أَخْبَرَهُ أَنَّ زَيْدًا

سَأَلَ النَّبِيَّ أَدْرَى مَا بَيْنَهُمَا

(1) Me'ül alabilmeleri için mâzi manasına olmaları da gereklidir.

... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...

b) Su me'ullere uyun filler bulunuz :

... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...

a) Su fillere uyun me'ulun biler bulunuz :

... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...
 ... من البرية ... من البرية ... من البرية ...

ON BİRİNCİ BÖLÜM

I - İSTİĞAL (الِإِغَالِ)

119 - Me'ûlün fiilden evel gelmesi halinde, fi'lin sonunda o

me'ûle ait bir zamir bulunursa, buna (الِإِغَالِ) denir. Bu durumda

önce me'ûl halinde bir isim bulunur, sonra da öünde, bu me'ûle ait

bir zamir bulunan fiil gelir. Bu fiil zamirle meşgul olduğu (istiğal),

yani me'ûl olarak onu nasbettiği için önce geçen me'ûl durumundaki

ismi nasbetmiş olamaz. O halde onu gizli bir fiil nasbetmiştir. Görü-

len fiil onun müfessiri (açıklayıcısı) dir (1) :

بِزْ هِرْ سَیْ سَیْمِیْزْ دِرْ (بِزْ هِرْ سَیْ سَیْمِیْزْ دِرْ)

dir. Görülen (احینا) onun müfessiridir, bunun me'ûlü ise sonundaki

zamirdir: (واحینا فی سَیْمِیْزْ) demektir.

أَنَا جَالِدًا وَلَا نَسِيبُ أَوْلَادِي
بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ (بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ)

a) Özellikle fi'lin başında bulunan bir edattan sonra bulununca

me'ûl olmak üzere mansûb okunması gerekidir :

أَنَا جَالِدًا وَأَنَا نَسِيبُ أَوْلَادِي
بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ (بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ)

Şart edatı :

أَنَا جَالِدًا وَأَنَا نَسِيبُ أَوْلَادِي
بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ (بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ)

Tesvik edatı :

أَنَا جَالِدًا وَأَنَا نَسِيبُ أَوْلَادِي
بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ (بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ)

Soru edatı :

أَنَا جَالِدًا وَأَنَا نَسِيبُ أَوْلَادِي
بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ (بِزْ هِرْ سَیْمِیْزْ دِرْ)

olumsuzluk edatı olan fiilden önce bulununca, mübteda olarak me'ûl

okunması gerekidir :

(1) Buna (الِإِغَالِ) de denir. Çünkü fiil, me'ûlde

sonra açıklanmak üzere gizlenmiş (الِإِغَالِ) dir.

(1) Münâdâlar cümlede me'ûlün bih olduklarından sıfat mansûb olunca, münâdânın görünüşüne değil, asıl durumuna uymuş olur.

(أَلَيْسَ) denir. (أَلَيْسَ) bunun yerine kullanılır.

Bu kaideden yalnız (أَلَيْسَ) lafzı müstesnâdır. Doğrudan doğruya

ve münâdâdır. (أَلَيْسَ) ise bunun sıfatıdır.

Burada (أَلَيْسَ) nida edati, (أَلَيْسَ) veya (أَلَيْسَ) tavassut (aracı) harf

أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

müennesde (أَلَيْسَ) kelimesi getirilir:

124 — Harfi ta'rifi olan münâdâdan evvel, müzekkerde (أَلَيْسَ)

Harfi ta'rifi münâdâlar:

أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

Sıfatın kendisi izâfet terkibi halinde olursa yine mansûb olur:

أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

izâfet terkibi halindeki münâdânın sıfatı ise sadece mansûb olur

mansûb (1) olabilir: أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

123 — İzâfet terkibi halinde olmayan münâdânın sıfatı mertû' veya

Münâdânın tabii'leri:

münâdâ olduklarında, (أَلَيْسَ) yerine (أَلَيْسَ) getirilir: أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

b) (أَلَيْسَ) ve (أَلَيْسَ) kelimeleri müttekellim (أَلَيْسَ) sine muzaf olarak

esre ile yetinilerek (أَلَيْسَ) nin düstüğü vardır: أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

Not: a) Muzâfın ilâhî, müttekellim (أَلَيْسَ) si olan izâfet terkibinde

أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ ey (her hangi bir) goban/أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

c) Münâdâ belirli olmazsa yine mansûb okunur:

أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ ey falandan hayırlı olan/أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ ey dağa gikan/أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ

gelen kısımla tamânjânması bakımından izâfet terkibi sayılanlar da mansûb okunur (أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ أَلَيْسَ):

met'ül ol
duklarından mahallen mansûbdurlar : ey Zeyd Amr'e g'etis / زَيْدُ أَمْرٍ عَظِيمٌ

Çağırma, müstegâsün leh'in aleyhine olursa başına (عَبْرًا) de ge

tirilebilir : Allahım, g'etis bu zalimlerin elinden (imdudu) / اَللّٰهُمَّ اِنِّجْنِي مِنَ الظّٰلِمِيْنَ

129 — Müstegâsün başından bazan lâm kaldırılarak, sonuna bir elif

ilâve edilir. Buna (الْبَاءُ الْاِسْمِيَّةُ) denir. Bazan da bu elifi bir (واو) ilâve

takibeder : زَيْدًا اَمْرًا عَظِيْمًا

Not : Nadir olarak elifsiz ve lâmsız, tipki münâdâ gibi de istigâse

yapılır : زَيْدٌ عَظِيْمٌ

130 — Münâdânn başında met'üh lâm bulunduğu halde istigâse

manası taşımayorsa lâm "hayret" ifâde eder :

hey ne gok su / هَيْ نَعِ سُبْحٰنَ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ
ne tuhaf sey / نَعِ تُوْحٰفَ سَیِّئِ الْاَعْمٰلِ

NÜDBE (النُّدْبَةُ) :

131 — Olum, ağrı ve felâketler üzerine yapılan nidaya (النَّدَاةُ)

münâdâsına da (النَّدَاةُ) denir. Mendûb edatı (واو) dir. Mendûb irâb

ve kina (mebni olmak) bakımından münâdâ gibidir :

واو زَيْدٌ عَظِيْمٌ وَ حَاكِمٌ عَظِيْمٌ وَ نَاحٌ زَيْدٌ عَظِيْمٌ

Mendûbun sonuna çok defa elif ve hâ' gelir : زَيْدًا وَ زَيْدًا وَ زَيْدًا

Not : a) Nüdbe belli biri hakkında olacağı için mendûb, belgisiz

isim (mübhem, nekre) olamaz.

b) Mendûbdan (واو) yı hazfetmek caiz değildir.

Alıştırma : 22 — a) Aşağıdaki cümleleri irâb bakımından ince-

leyiniz :

أَمَّا الْخِزْيَانَةُ فَمَا لَهَا مِنْ عَظِيْمٍ عَظِيْمٍ
أَمَّا الْخِزْيَانَةُ فَمَا لَهَا مِنْ عَظِيْمٍ عَظِيْمٍ

أَمَّا الْخِزْيَانَةُ فَمَا لَهَا مِنْ عَظِيْمٍ عَظِيْمٍ

b) Şu cümlelerin başına nida edatı getiriniz :

والذي ولدني أمي الحنون ما أتيت عابثة فبصرته مني
والذي ولدني أمي الحنون ما أتيت عابثة فبصرته مني
والذي ولدني أمي الحنون ما أتيت عابثة فبصرته مني
والذي ولدني أمي الحنون ما أتيت عابثة فبصرته مني

Algırma : 23 - a) Müstegâs ve müstegâsun leh'i harekeliyiniz :

يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك
يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك
يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك
يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك

b) Aşağıdaki kelimeleri, baş ve sonlarına gerekli edatları getirerek

mendub yapınız :

يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك
يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك
يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك
يا لحنك يا لحنك يا لحنك يا لحنك

III - İHTİSAS (الإختصاص) :

132 - Fi'li mahzûf me'ûlün bîhlerden biri de ihtisâsdir. İhtisâs :

mütellim veya muhâtab zamiri olan mübtedânın haberinin hükümünü
bir isme ait (mahsus) kılmaktır. Bu isim zamiri takip eder ve mahzûf

(أجى) fi'linin me'ûlü olduğu için mansûbdur :

biz - yani Peygamberlercema - لا يؤمنون - لا يؤمنون - لا يؤمنون - لا يؤمنون

ati - mevrus olmayız. Bizim geride bıraktığımız sadakadır.

Bu örnekte (أجى) mübteda, (لا يؤمنون) haber, (مؤمنون)

mahzûf (أجى) nun me'ûludur. Buna (أجى) adı da verilir.

Siz - mü'minler - sabirsizlik et - لا يؤمنون - لا يؤمنون - لا يؤمنون - لا يؤمنون

meyiniz

133 - a) Mahsus ya harf-i tarifle veya izafette mar'ife olur :

أجى - أجى - أجى - أجى - أجى - أجى - أجى - أجى

b) Bir de (أجى، أجى) dan sonra gelen mahsuslar vardır :

banâ gelince, ben şöyle yaptım, bu adam (1) كذا وكذا

(1) "Bu adam" derken yine (أجى) nin ait olduğu şahıs kastedilir.

(أجى) mahzûf (أجى) nun me'ûlü, (أجى) onun lâfzına tâbi sıfatıdır.

IV — TAHZİR VE İGRÂ (التحذير والاعتذار)

134 — Muhâtabı kötü bir şeyden sakındırmaya tahzîr (التحذير) — sakındırmak), iyi bir şeye sevk etmeye de igrâ (الإغراء) = teşvik etmek) denir.

Tahzîr ve igrâ, fi'li mâhzûf mef'ûlün bihlerle olur.

Tahzîrin şekilleri :

135 — a) Sakındırılacak şeyin ismi, mansûb olarak iki defa tekrar edilir :

Birinci (الذم) mahzûf (الذم) = sakın) fi'lînin mef'ûlün bihidir.

İkinci (الذم) te'kididir.

b) Munfasıl - muhâtab zamirleriyle : (أنت ، أنت ، أنت) . Bu şekilde sakındırılacak şeyin ismi :

1) Atf vâvından sonra gelir :

2) (أنت) müzâri'den sonra gelir : kötülük yapmak - أنت من أنت أنت

3) (من) ile bulunur :

c) Muhâtab zâmirine muzâf mansûb bir isme, sakındırılacak şeyin ismini atfetmekle :

İgrânın şekilleri :

136 — İgrânın şekilleri de tahzîrin şekilleri gibidir. Yalnız bunda onun (b) şekli kullanılmaz :

kardeşinden ayrılmak (أخاك من أخاك)

Birinci (أخاك) mahzûf (أخاك) = ayrılmak, sarıl) fi'lînin mef'ûlün

ikincisi ise te'kididir.

Not : İgrâ tekrarsız da yapılır :

أخاك من أخاك

Alıştırma : 26 — Parantez içindeki kelimeleri me'ûlün leh yapınız :
 يَصْدِقُ الصَّالِحِينَ (ائِمِّي) وَجِهَ الْاِهْلَ
 عَلَى الْاَهْلِ (رَحْم) عَلَى الْاَهْلِ
 بِأَنْ قَالِي (رَحْم) عَلَى الْاَهْلِ

بِرَبِّهِ جَوَابُ الْاَهْلِ

Not : Me'ûlün leh, örneklerde görüldüğü üzere, harf-i tarifi ve harf-i tarifsiz kullanıldığı gibi, muzaf olarak da kullanılabilir :

(Failer arasında zaman bakımından beraberlik yok) جَمَاعَةُ الْاَهْلِ لَوْ عَدِيَ اِمِّي

(Me'ûlün leh masdar değildir) جَمَاعَةُ الْاَهْلِ لَوْ عَدِيَ اِمِّي

(Failer birbirinin aynı değildir) اِكْرَمْتَهُ لَمْ يَكْرِمْكَ اِمِّي

bulunmayan me'ûlün lehlerin edatı mahzûf olmaz :

Masdar olmayan, yahud masdar olsa da failer arasında beraberlik

→ مَدِينَةُ الْاَهْلِ لَوْ عَدِيَ اِمِّي → مَدِينَةُ الْاَهْلِ لَوْ عَدِيَ اِمِّي

olması şarttır :

142 — Edatların hazfedilebilmesi için, me'ûlün leh'in masdar olması ve masdarın faili ile fi'in failinin — zaman ve şahıs bakımından — aynı

عَدِيَ اِمِّي لَوْ عَدِيَ اِمِّي

Edatlar mahzûf olursa me'ûlün leh mansûb okunur :

يَا اِمِّي لَوْ عَدِيَ اِمِّي

كوركُتُغْمِ اِخْتِيارِ اِمِّي لَوْ عَدِيَ اِمِّي

Edatlar bulununca me'ûlün leh mecrur olur :

(لَوْ) ve (اِمِّي) harfleri ile sebeplilik ifade eden (لَوْ) dir.

141 — Bir fi'in sebebi bildiren me'ûldür. Me'ûlün leh edatı

ME'ÛLÜN LEH (اِمِّي)

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

b) Cümlede olur : Zeyd şahsen iyidir = *زَيْدٌ شَاحْسَهُنَّ يَيِّدُهُ*

at "ter" dökü = *دَكَتُ الْبُرِّ*

yere ağaç diktim = *دَكَيْتُ الشَّجَرَةَ إِلَى الْأَرْضِ*

ona, karşılık bakımından en güzel vardır = *أَجْرًا جَدِيدًا*

c) Taaccübde olur : Halid — adamlik bakımından — *حَالِدٌ جَانِبًا رَجُلًا*

ne iyidir! *يُحَدِّثُكَ* gardımcı olarak o sana yeter! *يَكْفِيكَ*

155 — Temyizler hal ve sıfat gibi birden fazla olamaz. Cümleler, şih-i cümleler ve müstak (iüremiş) kelimeler temyiz olarak kullanılmaz.

Temyizin, açıkladığı kısımdan önce gelmesi nâdirdir :

أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ ona, karşılık bakımından en güzel vardır *أَجْرًا جَدِيدًا*

Temyizin kullanılışı :

156 — a) Temyizde en çok görülen mansüb şeklidir : *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ*

b) Mana bakımından fail olmayan ve sayı isminden sonra gelme-

yen temyiz (*مِنْ*) ile kullanılabilir :

أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ* *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ*

Not : Taaccüb temyizleri de bazan (*مِنْ*) ile kullanılır :

أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ hey gidi zamanlar! *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ*

أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ Allah için, sen ne kahramansın! *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ*

c) Mikdarlardan sonraki temyizler izâfete de kullanılır :

أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ* *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ*

(*مِنْ*) in temyizi :

157 — (*مِنْ*) iki türüdür :

1) İstihâm edatı; temyizi mansüb olur :

أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ kaç satır yazdın? *أَنَا جَدِيدٌ وَأَنْتَ جَدِيدٌ*

2) Çokluk edatı. Buna (*جَمْعًا*) de denir. Temyizi müfred,

cemi' olarak mecrû olur. Çok defa başında (*مِنْ*) bulunur :

Not: (عربون و لايون) gibi onluk baslarında ve (الف و الب) sayı- larında müzekkerlik — müenneslik aramaz.

SAYI ISIMLERI :

160 — a) Birler hanesi (1) :

۱ — واحد ، ۲ — اثنان ، ۳ — ثلاث ، ۴ — اربعة ، ۵ — خمسة ، ۶ — ستة ، ۷ — سبعة ، ۸ — ثمانية ، ۹ — تاسعة ، ۱۰ — عشرة .

b) Onlar hanesi :

۱۱ — احد عشر ، ۱۲ — اثنان عشر ، ۱۳ — اثنان عشر ، ۱۴ — اثنان عشر ، ۱۵ — اثنان عشر ، ۱۶ — اثنان عشر ، ۱۷ — اثنان عشر ، ۱۸ — اثنان عشر .

c) Onluklar :

۲۰ — عشرون ، ۳۰ — ثلاثون ، ۴۰ — اربعون ، ۵۰ — خمسون ، ۶۰ — ستون ، ۷۰ — سبعون ، ۸۰ — ثمانون ، ۹۰ — تسعون .

واحد وعشرون ، اثنان وعشرون ، ثلاثة وعشرون ، اربعة وعشرون ، خمسة وعشرون ، ستة وعشرون ، سبعة وعشرون ، ثمانية وعشرون ، تسعون .

d) Yüzler hanesi :

۱۰۰ — مائة ، ۲۰۰ — مائتان ، ۳۰۰ — مائتان ، ۴۰۰ — مائتان ، ۵۰۰ — مائتان ، ۶۰۰ — مائتان ، ۷۰۰ — مائتان ، ۸۰۰ — مائتان ، ۹۰۰ — مائتان .

e) Binler hanesi :

۱۰۰۰ — الف ، ۲۰۰۰ — ألفان ، ۳۰۰۰ — ألفان ، ۴۰۰۰ — ألفان ، ۵۰۰۰ — ألفان ، ۶۰۰۰ — ألفان ، ۷۰۰۰ — ألفان ، ۸۰۰۰ — ألفان ، ۹۰۰۰ — ألفان .

(1) Sayımda örnek olarak müzekker'i kullanıyoruz.

(2) a — «Onbir» den «ondokuz» a kadar sayıların iki cüz'ünün

sonları fetha üzere mebnidir.

b — (عشرة) nun şimi müennesste sakin okunabilir :

عشرة ، اثنان عشر ، ثلاثة عشر ، اربعة عشر ، خمسة عشر ، ستة عشر ، سبعة عشر ، ثمانية عشر ، تسعة عشر ، عشرة .

ON YEDİNCİ BÖLÜM

MÜSTESNÂ (المستثنى)

164 — İstisnâ (المستثنى) ve benzerlerinden sonra gelen mi, üst tarafının hükümünden hariçte bırakmaktır:

المستثنى منكم من غير أن يتركوا ما أتواكم بعهده من الدين والدماء

Cümledeki «gelme» hükümünden (اجل) dışarda bırakılmıştır. (المستثنى منكم)

dan sonra gelen kısım (المستثنى), hükümü taşıyan ve önce geçen kısım

(المستثنى منكم) adını alır.

165 — İstisnâ edatları şunlardır:

(المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم، المستثنى منكم)

İstisnânın kısımları:

166 — İstisnâ üç kısımdır:

1) Mutasıl (المستثنى منكم) = bitişik: Müstesnâ ile müstesnâ minh aynı cinsten olurlarsa istisnâ bu adı alır:

المستثنى منكم

2) Munkatı' (المستثنى منكم) = ayrı: İkisi aynı cinsten olmazsa istisnâ bu ismi alır:

المستثنى منكم

3) Müferrağ (المستثنى منكم) = aktarılmış: Müstesnâ minh, cümle içinde hazfedilmiş olursa istisnâ bu adı alır:

المستثنى منكم

المستثنى منكم

Müstesânin İrâbî :

167 — a) Üç yerde müstesnâ mansûb olur :

1) Müceb (1) bir cümlede yapılan müttasil istisnâda :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

2) Munkatî' istisnâda (cümle müceb olsun, olmasın) :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

3) Her iki istisnâ şeklinde müstesnâ, müstesnâ minhden önce gel-
diğinde :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

b) İstisnâ müttasil olur, cümle müceb olmasa, müstesânin müstes-
nâ minhden bedel (onun yerini tutan ve irâbına uygun) olması tercih
edir (2) :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

Not : Müstesânin burada mansûb okunması nâdirdir.

c) Müferrag istisnâda müstesânin irâbî — (آ) yokmuş gibi —
üst taraftaki âmile bağlidir :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

Diğer edatların müstesânaları :

168 — (ع) ve (سوى) kelimelerinden sonra müstesnâ, bunlara

izâfette mecrur olur :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

Not : a) (سوى ، ع) kelimeleri cümle içinde, kendileri (آ) dan
sonra müstesnâ imiş gibi irâb alırlar :

... مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

b) (ع) kimesi nekreden sonra sıfat olarak da kullanılır :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

(1) Müceb (الوجوب) : başında nehy, nehy ve inkâr sorusu bulunma-

van cümledir. Bunlar butunursa cümle (ع) adını alır.

(2) Bazan bedel müstesnâ minhdin mahalline uyar :

مَا أَجْرِي إِلَّا بِمَا أُعْطِيَ وَأَنَا فِي الْحَقِّ نَصِيرٌ

mihnetleri ancak kin tohumlarını sagan
أفمن غير من يزرع الأجر

سوى هذا الناس

أحد إلى أحد ما يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي
من يفتقر من الناس سوى سواي

أولئك الذين لا يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي
أولئك الذين لا يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

b) Aşğıdaki (عبر) ve (سوى) nun i'rabını belirtiniz :

الذين لا يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

أولئك الذين لا يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

الذين لا يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

şekilde okuyunuz :

Alıştırma : 30 — a) Boş yerlere (لا) koyarak müstesnâyı gerektiren

onun mali göktür, yalnız cimridir
آه كبريتي اني يتجاهه جمل

kullanilir :

Not: (بئذ) kelimesi (عبر) manasında olup müstesnâsi (ان) ...

oturdular ancak Zeyd oturmadı
قاموا لئلا يتنكبوا زيداً

larında müstesnâleri mansûb olur :

171 — (لئلا) ve (لا يتنكبون) : Bu fiiller istisnâ yerinde kullanıldıkları

ve mef'ûl olabilir :
أفمن يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

170 — (لا يتنكبون) : Özellikle manasında olup müstesnâsi mef'ûl

ancak mansûb okunur :
أفمن يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

(علا) ve (علا) nin başına masdar (علا) si gelince müstesnâleri

Harf-i cer kabul edilirse cerredeler : ...
أفمن يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

...
أفمن يفتقر إلى ما يفتقر من الناس سوى سواي

sonra gelen kısım mef'ûl olarak mansûb kilinir :

169 — (علا ، علا ، علا) : Bunlar fill kabul edilirse kendilerinin

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

(1) NIN İSMİ ()

172 - Mansublardan biri de "hiç yok, değil" manalarına gelen () nin ismidir. Bu (), başına geldiği kelimenin hükümünü umumi olarak olumsuza çevirdiğinden «cinsin hükümünü nefyeden ()» adını almıştır.

() nin isminin irâbı (1) :

173 - a) İzâfet terkibi halinde olur veya -manasın, sonra gelen kısımla tamamlanması sebebiyle - izâfet hükümünde bulunursa mansub olur :

hiç bir hayır işleyici sevilmemiş değildir ()
 falancadan hayırlı hiç bir kimsenin yoktur ()

b) () nin nâsbetiği isim nekre olur. Eğer marife ise, yahut () dan uzak bulunuyorsa () nin tesiri kalmaz. İsim mübteda, hüküm taşıyan kısım da haber olur. Bu durumda atıf yaparak () nin tekrar edilmesi gerekir :

yanımızda ne Zeyd, ne de Amr vardır ()
 eude erkek de, kadın da yoktur ()

c) () nin ismi muzâf olmadıkça ve nekre olarak, () önünde tekrarlansa isimlerin ikisi de hem mefûh, hem mefûl okunabilir :

() ve mefûl okunabilir :

Not : a) () tekrar edilmeksizin ismine atıf yapılırsa, mefûl mefûl ve mansub okunabilir :

b) Bazı müfred isimler muzâf gibi mansub olmuştur :

174 - () nin haberi hususi olmadıkça cümleden kaldırılır.

(1) () nin ismi bazan mebnidir (bak. II. kitap, mad. 25).

I - Harf ile menfi olanlar

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

II - Fille menfi olanlar :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

III - Isimle menfi olanlar :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

IV - Tesbih ve azlik ifadeleri de bunlara katilmistir :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

Olumsuzluk (لا) ile bozularsa (لا) nasbedemez :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

b) Taleb (istek) igine de şunlar girmektedir :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

I - Emir ve nehy :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

II - Soru :

III - Arz (soru ve nehy edati ile yapılan istek) :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

IV - (التعجب) = tesvik :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

V - Temenni ve tercii (ummak) :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

10) Beraberlik vavi (واو التثنية) : Bundan da önce - (و) da

oldugu gibi - nehy veya taleb gelmelidir : لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

sana insaf etmeyle beraber bana zulüm mü ediyorsun

11) Ahf edati olan (لم ، لا ، و ، واو) fill manasi taşımayan câmid

bir isme atitta kullandiklarında muzârii nasbederler :

لا يذوقون عذابي ولا يحزنون

Not : 5. maddeden itibaren muzârii nasbeden edatlardan sonra (أن) var kabul edilir. Asıl nasbeden bu (أن) dir.

Alıştırma : 32 — Aşağıdaki cümlelerde muzâriin mansûb olma sebeplerini açıklayınız :

ان السكتة لم تكن لدى
ان السكتة التي تكونت من الرخا
من اتيه من اتيه اتيه اتيه
الارض التي هي اتيه اتيه اتيه
الارض التي هي اتيه اتيه اتيه
الارض التي هي اتيه اتيه اتيه
الارض التي هي اتيه اتيه اتيه

YIRMİNCİ BÖLÜM

MECZÜM MUZÂRİLER

177 — Başında cezmi eden edatlardan (أَنْزَلَ) biri bulunan muzâri' meczûm olur. Edatlar bir muzârii veya iki muzârii: cezmi etmeleri bakımından iki kısma ayrılırlar.

Bir muzârii cezmi eden edatlar :

178 — (أَنْزَلَ، لَمْ يَنْزِلْ، لَمْ يَنْزِلْ، لَمْ يَنْزِلْ) : kimse gitmedi

kardeşim okumayı öğrendi, henüz yazmadı

Halid adalette hükmetsin

Allahın rahmetinden ümit kesme

iki muzârii cezmi eden edatlar :

179 — 1 — (أَنْزَلَ) : Bundan sonra gelecek edatlar isim olduğu halde

bu, harfir :

2 — (أَنْزَلَ) : Bu edat (أَنْزَلَ) siz cezmi etmez :

öğrensen ilerlersin

3 — (أَنْزَلَ) : Şart manası ifade ettiğinde :

kim ararsa bulur

4 — (أَنْزَلَ) : Şart manası ifade ettiğinde :

kuçüklükte ne öğrenisen ihtiyarlıkta sana *أنا صغير كنت في الكبر*

fayda verir

5 - (أنا) : bana ne iyilik emrederse onu *أنا بأمر الله أقول*

6 - (أنا) : Diğer edatlar mebnî olduğu halde bu, mu'rabdır. İ'rab bunun lafzında, onların mahallinde bulunur :

hangisine ikram edersen ben de ederim *أنا كرمي أكرم*

7 - (أنا) : ne zaman için iyi olursa *أنا نفع أطعمك*

dışın da iyi olur *أنا نفع أطعمك*

8 - (أنا) : her yerde olursanız size *أنا نفع أطعمك*

olum ulaştır

9 - (أنا) : ne zaman sorarsan sana cevap veririm *أنا يسألني أجيب*

10 - (أنا) : ilim sahibi nereye gitse ikram *أنا يذهب صاحب العلم فكم*

görür

11 - (أنا) : Sonundan (أنا) düşünce cezmler olmaz :

nereye düşersen orada kalırsın *أنا نفع أطعمك*

12 - (أنا) : nasıl gönelirsen öyle gönelirim *أنا نفع أطعمك*

Şart ve cevap :

180 - Bütün bu edatlar şart manası ifade ederler. Bunlardan sonra gelen ilk fiil şart, ikincisi cevap veya ceza adını alır. İkinci fiilin mey-

dana gelebilmesi birinci hükmün meydana gelmesine bağlıdır.

Şart, cevaptan önce gelir ve gekimi yapılan (أنا) haber kip-

lerinden bir fiil olur. Cevapta bu şartlar yoktur. Her iki fiil; muzâri

mâzi, veya değişik olabilir :

أنا نفع أطعمك *أنا نفع أطعمك* *أنا نفع أطعمك* *أنا نفع أطعمك*

Şart ve cevabın i'rabı :

181 - a) Şart ve cevap muzâri' olduklarında daima meczûm olurlar

b) Her ikisi mâzi olunca mahallen meczûm sayılırlar.

c) Şart mâzi, cevap muzâri' ise, cevap mef'û ve meczûm olabilir.

d) Şartın muzâri' (meçzûm), cevabın mâzi olması nâdirdir.

MECRÜRLAR (مَعْرُورَات)

185 — Başında bulunan kelime veya harf, mecrur olmasını gerek-tiren isimlere ve tabii'lerine mecrürlar denir. Muzâfun ileyh ile harf-i cerli isimler asil mecrürlardır.

YIRMI BİRİNCİ BÖLÜM

İZAFET (İSİM TAMLAMASI = إِزَافَة)

186 — İzafet bir şeyi diğ'rine dayamak demektir. Böylece birbi-rine bağlanmış iki kelimeden birincisine muzâf (الْمُزَافُ = tamlanan), ikincisine muzâfun ileyh (الْمُزَافُ عَلَيْهِ = tamlayan) denir. Muzâf önce gelir, sonundan tenvin ile tesniye ve cemi' nurları düşer. Muzâfun irâbi ge-tirtili âmillere bağlıdır. Muzâfun ileyh ise daima mecrürdür:

her doğan islam fitratı üzere doğar (كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ)

Rabbim, beni ve ana-babamı bağışla (رَبِّ اجْعَلْ بَنِيَّ وَوَالِدِي رِزْقًا حَلَالًا)

biz azabın kaldırcısıyız (أَنَا رَحِيمَةُ الْبَدَايَا)

İzafetin nevi'leri:

187 — İzafet, lafziyye ve ma'nevîyye diye ikiye ayrılır.

A) Lafzi İzafet (الِزَافَةُ اللَّفْظِيَّةُ): Sifat olan isimlerin (ism-i fail, ism-i me'ul, sıfat-i müsebbehe...) kendi fail veya me'ul'lerine izafetidir.

Burada muzâfun tenvini ve nânu düşmek suretiyle söyleniş bakımından bir kolaylık elde edilir:

فَالِدٌ تَسْرِيحُ سَوْءٍ سَاهِبٌ دِرْهَمٌ

o, onarılmış gurtludur, التَّارُ مَوْجُودٌ

güzel yüzü adam (الْوَجْهُ الْبَدِيعُ الْإِنْسَانِي)

YIRMI ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İ'RÂBDA TÂBİ OLANLAR (التابع)

Başlı başına İ'râbları olmayıp, uydukları kelimelerin İ'râbına tâbî olanlara (التابع) adı verilir. Bunlar sıfat, te'kid, bedel, açıklama at- fi ve bağlama atfidir.

I-SIFAT (السيف)

198 — İ'râb bakımından bağlı bulunduğu kelimeyi (metbûnu), nasîlîk ve niceliğini bildiren tamamlayan söze sıfat veya nâ't (التابع) denir.

Agılanan kısım mevsûf (الموصوف) veya (التابع) adını alır:

muhaqqak ki sen, büyük bir ahlak üzeresin
وَأَيُّ لَقِي جَدِّي عَجَبًا

Sıfatın nevi'leri ve mevsûf ile uygunluğu:

199 — A) Hakiki sıfat: Metbûnuu açıklayan sıfat olup, ona şura-

larda uyar:

1 — İ'râb (refi', nasb, cer). 2 — Nicelik (tekkik, ikkik, çoğulluk).

3 — Cinsiyet (tezkir, te'nis). 4 — (Ma'rifelik, nekrelîk):

ب) Sebebi sıfat: İ'râb bakımından üst tarafına, vasif olma bakımından alt tarafına ait sıfatlara sebebi sıfatlar denir:

دایسی ای آدم
التابع ای آدم

(التابع) sıfatı; İ'râb bakımından (الرجل) e tâbidir. Fakat onun-

değil, dayısının (الرجل) hüyunu açıklamaktadır.

Bu nevi' sıfat, İ'râb ve ma'rife-nekre olma hususunda üst tarafına uyar. Diğer bakımlardan, sonraki kelimeyle fiil-fâil şeklinde hallohuunu-

o, hizmetçileri edepi bir adamdır
هو رجل ذو خلق عظيم

Not: Bu sıfattan sonra metbûna ait bir zamir bulunmazsa uygundur hakiki sıfattaki gibi olur:

III - BEDEL (البدل)

212 — Metbûnun aynı olan ve pekîştirme, açıklama gibi sebeplerle getirilen tabir'dir. Metbûna (بدل) denir :

بابي أحمد geldi babası Ahmed geldi

Bu örnekte (أحمد) fail, (أحمد) (أحمد) dan bedeldir.

Bedelin nevi'leri :

213 — 1) (بدل الكافي من الكافي) : Metbûnun aynı olan bedeldir.

Yukarıdaki örnekte ve şu âyetlerde olduğu gibi :

أولئك الذين آمنوا بالله وحده

2) (بدل الكافي من الكافي) : Metbûnun bir kısmı olan bedel-

ولله على الناس حج البيت من استطاع إليه سبيلا

عوي-üçte birini-sattım

3) (بدل الأجزاء) : Metbûun, kendisiyle — yukarıdakilerden

başka türlü — bir ilgisiz ve şümüli olan bedeldir :

زيد هو علمي، علمي زيد، زيد هو علمي، علمي زيد

هاليد هو علمي، علمي هاليد

4) (بدل المثل) : Metbû ile ilgisiz bulunmayan ve ona ay-

kırı olan bedeldir. Bunda metbû, unutulularak, yahut yanılarak söylenir.

peynir yedim — peynir demişim — et

214 — Bedel ile metbû arasında ma'rifet — nekre bakımından bir

günlük aranmaz. Yalnız nekre ma'rifeden bedel olunca bir sıfatla me-

alından yakalıyacağız : yalancı, yanılmış

alından

215 — İsim gâib zamirinden bedel olabılır. Fil de filden

olabilir : *فيل من فيل* onu, Halidi gördüm

(Ebu Ceihil karpuz) جنطية ، (cuce) القمح ، الفاروق ، الصديق

lakab (القاب) denir :

Başında bunlar bulunmayıp övme veya yerme ifade eden isimlere

(الكاتب) denir : أبو القاسم ، أم كلثوم ، ابن عباس ، بنت أبي بكر

(1) (ابن ، أم ، ابن ، بنت) kelimeleriyle başlayan özel isimlere künye

ve künyelerden sonra gelen isimler beyan atfı olarak halledilir (1) :

219 — Beyan atfı bir şeyin sıfatını değil, kendini (الناتج) açık-

bulunurlar : أم كلثوم ، بنت أم كلثوم ، بنت أم كلثوم ، بنت أم كلثوم

218 — Beyan atfı ma'rifet — nekre bakımından metbua uygun

Arkadaşın, Halid geldi (جاء صَاحِبُكَ)

217 — Metbuanu daha çok açıklamak üzere getirilen bir tabirdir :

IV — BEYÂN ATFİ (عطف البيان)

(رسالة) في كرامته

الرجوع إليه ، قال في كرامته ، قال في كرامته ، قال في كرامته ، قال في كرامته

الرجوع إليه ، قال في كرامته ، قال في كرامته ، قال في كرامته ، قال في كرامته

الرجوع إليه ، قال في كرامته ، قال في كرامته ، قال في كرامته ، قال في كرامته

Alıştırma : 38 —

Alıştırma : 38 — Aşağıdaki cümlelerin bedel gesitlerini söyle-

216 — Soru isminden bedel olanların başında soru hemzeesi bulunur :
bu kimdir? Said mi, Ali mi? من ذا؟ اسمك أم علي؟

kalktım namaz kıldım

Mat'ol ile mat'olun aleyh arasında uygunluk:

- 223 — a) İ'rabda: *أنت ورجلنا من أمة واحدة*
- b) Siyada (fillerde): *أنت ورجلنا من أمة واحدة*
- c) Cümlelerde ihbarî (haber cümlesi), insâi (dilek, soru...): *أنت ورجلنا من أمة واحدة*

olma hususunda:

Not: Mana bakımından aralarında uygunluk varsa, fill isme de atfedilir:

soluğa soluğa kosañlara... tozlari kal... قازان قازان... والذوات ضيحا... والذوات ضيحا...

diranlara...

224 — a) Fil'e bitişik mertü zamire atif yapıldığında, arada başka kelime yoksa, önce bu zamir, mantasılı ile te'kid edilir:

أنا ورجلنا من أمة واحدة

b) Mecrür zamire atif yapıldığında, mat'olun aleyhdeki cer harfinin ve muzâfın tekrarı gerekir:

أنا ورجلنا من أمة واحدة

Not: Tabir'ler bir araya geldiğinde şu sıra ile söylenirler: sıfat, dayan, te'kid, bedel, nesak:

أنا ورجلنا من أمة واحدة

Dikkat: Fail, naib-i fail, mübtedâ terimlerine (السند اللفظي) denir. Fail, gihh-i fail ve haber de (السند اللفظي) adını alır:

Ayırma: 40 — Şu cümleleri i'rab bakımından inceleyiniz:

أنا ورجلنا من أمة واحدة
أنا ورجلنا من أمة واحدة
أنا ورجلنا من أمة واحدة
أنا ورجلنا من أمة واحدة

II — Kelimenin anlattığı bütün kısım ve fertleri içine aldığı ifade için (الكلية) : bütün insanlar zarardadır

III — Belli bir fert veya geçide işaret için (الخاصة) :
nilekim Fir'aun'a يَوْمَ نَسُفُ السَّيِّئَاتِ أَكْثَرَ مِنْ أَنْ يُحْتَسَبَ لَإِنْسَانٍ عَمَلَةٌ وَهِيَ الْيَوْمِ الْآخِرُ

bir resül göndermiştik de Fir'aun [•] resüle itaat etmedi

10 — (VI) : a) Başlangıç ve tenbih edatıdır :
dikkat, Allah'ın velilerine korku yoktur

b) (VI) soru hemzesiyle olumsuzluk edatı (V) nin birleşmesiyle
de meydana gelir : seomez misiniz? $\text{أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْبَاقِعَاتُ مِنَ الْآيَاتِ$

11 — (VI) : a) Muzâri'den önce teşvik (التجسس) , mazi'den önce kinama (التوبيخ) edatı olur :
namaz kılmazsınız / namaz kılmazsınız

b) (V + VI) birleşimi olur :
başka tarrı yok ancak Allah var $\text{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ$

12 — (VI) : a) İstisnâ edatıdır (bak. II. kitap, mad. 164) :
başka tarrı yok ancak Allah var $\text{لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ$

b) (V + VI) birleşimidir. Böylece muzâri başına gelince önce meczûm kılar :
yapmazsanız fitne olur $\text{لَا تَفْعَلُوا فَيُفْسِدُوا وَتَكْفِرُوا$

13 — (VI) : "Simdi", demektir. Soru hemzesi ile birleşince olur ki "simdi mi", karşıtıdır :
 $\text{أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْبَاقِعَاتُ مِنَ الْآيَاتِ}$

14 — (VI) : Sahip manasına olan (تو) kelimesinin çoğuldur :
 $\text{أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْبَاقِعَاتُ مِنَ الْآيَاتِ}$

15 — (VI) : Bir önceki kelimenin müennesi olup (تو) kelimesinin çoğuldur :
yükü kadınlar (gebeler) $\text{لَا تَفْعَلُوا فَيُفْسِدُوا وَتَكْفِرُوا}$

16 — (VI) : (bak. II. kitap, mad. 13).

17 - (أَلِ) : Cer harfi olup (e, a, ye, ya) karşılığı nihayet (so-
nuç) bildirir : *kapidan mihraba kadar* (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

Zamirlerle birleştiği zaman şu şekli alır : (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

18 - (أَلِ) : Atif harflerinden olup "yoksa", manasındadır :
Zeyd ayakta mı yoksa uykuda mı? (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

ifade ederler :

onları korkutmussun, korkutmamışın müsadıdır (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

Buna muttasıl (bağlı) (أَلِ) denir.

Bir de muntasıl (müstakil) (أَلِ) vardır. Bu, bir sözden vazgeçi-
lip diğere atlanırken (أَلِ - أَلِ - أَلِ) kullanılır:

Zeyd ayakta mıdır, yok [o değil] Amr ayakta mıdır? (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

19 - (أَلِ) : a) (أَلِ) gibi başlangıç ve tenbih edatıdır :

bilirsin ki vallahi ben seni severim (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

b) (أَلِ + أَلِ) birleşimi olur : *görmüyor musun?* (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

20 - (أَلِ) : "On", manasına mekân zarfıdır. Tek başına sonu maz-
mum (zamme üzere mebnî), muzâf olunca mef'ûlün fih olarak mânsûb
okunur (bak. II. kitap, mad. 27, 140) : *önünde dikeldim* (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

21 - (أَلِ) : "Dün", manasına zaman zarfıdır. Kesre üzere mebnî-
dir (Sonu daima meksûr okunur) :

dün gitti (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

Başına ta'rif harfi geldiğinde, muzâf veya nekre olduğunda mu'tab
olur (yani âmillere göre sonu değişir) :

dünümüz geçti (أَلِ - أَلِ - أَلِ) *mübarek dün geçti* (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

her "yarın", "dün", olacaktır *her* (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

22 - (أَلِ) : Başlangıç ve tafsıl (genişletme) edatıdır :

her gün (أَلِ - أَلِ - أَلِ) *her gün* (أَلِ - أَلِ - أَلِ)

26 - (أَمْرًا) : "Ancak, manasına "hasr" (أَمْرًا) edatidir :
mahzun olma, súphe yok ki, Allah bizimledir
ما حزنا أن الله لنا سؤفة يولده

27 - (أَمْرًا) : a) (أَمْرًا) : Başına geldiği fi'le masdar manası
kuru üzümle ancak gocuklar kandırılır
كأنما يجمع العيون أن يفتن

verdilir ve fiil muzâri' ise nasbeder :

b) (أَمْرًا) : "Söylemek = يُولَى" :
من قول أن يُولَى = من قول يُولَى
ألا أن يُولَى = ألا يُولَى

sinden sonra bulunup "diye", manasına gelir :
b) (أَمْرًا) : "Söylemek = يُولَى" :
من قول أن يُولَى = من قول يُولَى
ألا أن يُولَى = ألا يُولَى

biz ona İbrahim diye seslendik
وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ نَادَىٰ
وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ نَادَىٰ

c) (أَمْرًا) = fazla) ve bağ : "Vakta ki, manasına olan (أَمْرًا) ile
biz ona İbrahim diye seslendik
وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ نَادَىٰ
وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ نَادَىٰ

(أَمْرًا) kelimesinden sonra bulunur :

müjdeci gelince
وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ نَادَىٰ
وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ نَادَىٰ

d) (أَمْرًا) : (أَمْرًا) den şedde alınarak elde edilir (bak. II. kitap,
mad. 84, 176).

28 - (أَمْرًا) : Nevâsihdendir (bak. II. kitap, mad. 79).

29 - (أَمْرًا) : Kesre ile başlayan esi gibi hasr (hükümün muayyen
bir şey'e tahsis) ifade eder :
يُوحَىٰ إِلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ
يُوحَىٰ إِلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ

30 - (أَمْرًا) : "Nereden, nasil, demektir :
nasil isterseniz
أَيُّهَا بِنْتِ إِسْرَائِيلَ
أَيُّهَا بِنْتِ إِسْرَائِيلَ

iki muzârii cezmedenlerdendir (bak. II. kitap, mad. 177) :

31 - (أَمْرًا) : Atif edati olup "yahut" manasınadır :

ya et; ya bal yığordum
يَا أَيُّهَا بِنْتِ إِسْرَائِيلَ
يَا أَيُّهَا بِنْتِ إِسْرَائِيلَ

"ister" diye de terceme edilir :

omü döveceğim, ister olsun ister yavaşın
يَا أَيُّهَا بِنْتِ إِسْرَائِيلَ
يَا أَيُّهَا بِنْتِ إِسْرَائِيلَ

kan yoktu. (آی) aynı manadadır. Muzârii cezmeder: *كأن يكون*

(آی) yere ait bir sorudur. Halbuki Allah ezelden beri varken *هنا*

vabı vermiştir: *این سوال عن امکان و لا یکن*

38 — (آی) : "Nerede, demektir. (آی) sorusuna Hz. Ali su *این سوال عن امکان و لا یکن*

این يوم الدين din günü ne zaman *این يوم الدين*

37 — (آی) : "Ne zaman, demektir: *این يوم الدين*

dan önce kullanılır: *این يوم الدين*

36 — (آی) : Hart-i ta'rifi münâda (nida olunan, çağrılan) *این يوم الدين*

این يوم الدين bir adama uğradım ki ne adam *این يوم الدين*

c) Sifat olur:

hangisine ikram edersen ben de ikram ederim *این يوم الدين*

Bu manaya geldiğinde muzârii cezmeder (bk. II. kitap, mad. 177): *این يوم الدين*

hangi namaz abdestsiz olursa bâtil olur *این يوم الدين* b) "Sartıye, olup umûmîlik ifade eder: *این يوم الدين*

manasınadır: *این يوم الدين*

35 — (آی) : a) Tayin için kullanılan soru edatı olup "hangi, *این يوم الدين*

kullanılır: *این يوم الدين*

34 — (آی) : "Evet", manasına cevap kelimesidir, yeminle beraber *این يوم الدين*

این يوم الدين leys, yani arslan gördüm *این يوم الدين*

این يوم الدين ey öğülcüğüm *این يوم الدين*

33 — (آی) : Nida ve te'sir edatıdır (bak II. kitap, mad. 121, 220): *این يوم الدين*

این يوم الدين ve görmüyorsunuz mi? *این يوم الدين*

32 — (آی) : Atif harti (و) ile soru hemzesinin birleşimidir: *این يوم الدين*

(Bak. II. kitap, mad. 176/8)

39 - (أه) : Muhâtabı, daha çok söyletmek için "ee daha ne olmus" manasına kullanılır.
 40 - (أه، أه) : "Artık yeter, söyleme" demektir.

41 - (أه) : Cer harfidir. Kullanıldığı manalar:
 a) أه = fill, me'âlüne bağlamak :
 elimi mendile sildim أه يدي بيدي
 b) أه = âlet isimlerinin başında yardim dileme :
 kalem (yardımı) ile yazdım أه يدي

c) أه = temas ve ilgi :
 yanına yolculuk elbisesiyle girdim أه يدي
 d) أه = beraber oluş :
 Hâlidle beraber eve girdim أه يدي

e) أه = karşılığında manasına :
 onu aşağı bir fiyat karşılığında sattılar أه يدي

f) أه = sebeplilik :
 bir hatası sebebiyle focuğumu ikaz ettim أه يدي

g) أه = yemin :
 Allaha yemin ederim أه يدي
 h) أه = fazladan :
 hiç bir şey degildir أه يدي

Allah yeter أه يدي sana yeter أه يدي
 (Bak : II. kitap, mad. 112/1).

42 - (أه) : "Evet, yetişir", manalarına gelir :
 بئذا علينا سينجنا أه يدي

bize şeyhimizi geri verir. Sonra, işte o bize yeter أه يدي
 43 - (أه) : Tekrar edilerek de kullanılır (أه) . Manası :
 "Ne güzel, ne hoş,"

44 - (أه) : "Sonra", manasına zaman zarfidir :

Olumsuz mazi'den sonra "henüz", manasına gelir (bak. II. kitap, mad. 140):
hendüz gelmedi

45 - () : Atif harfidir. "Bilakis" gibi bir mana (الإيجاز)

ifade eder : Zeyd'i döv, hayır Amr'ı Zeyd'i döv

Zeyd kalkmasın, bilakis Amr kalksın

46 - () : "Terk et" manasına fiil ismidir : *ترك*

47 - () : "Degil mi?" gibi olumsuz soruya karşı "ever" ma-
nasında kullanılır : size uyarıcı : *ألا يا كذا كذا*

gelmedi mi? «Evet geldi» dediler

48 - () : () ile beraber kullanılır, istisnâ edalıdır : *بإلا*

Zeyd zengindir, fakat cimridir *بإلا*

49 - () : Muzâf olarak kullanılan bir zarfdır : *بينك وبين*

ikimizin arasında *بين الناس* halk arasında

50 - () : Mübtedâ'nın başına gelirler. Sonraki cümle'nin başında da, "ansızın" manasına gelen () bulunur. Bunlar "iken" di-

ye terceme edilir : *ياغۇمردان قاچار "iken" دولۇدا* ()

tutuldu

51 - () : Yemin edatı ve cer harfidir : *يا*

يا

52 - () : "Sorra" manasına atif harfidir : *يا*

erkek, sorra da kadınlar geldi *يا*

Soruna () gelerek () de denir ve cümleyi atıfta kullanılır

53 - () : Mekâna ait işaret ismidir : *يا*

گلدیگے واکت جن جن

59 - (جن) : "Vakit", manasına zaman zarfıdır :

nerede olsanız ölüm size ulaşır *اولم سیزه اولور کیم اولور* جینا نکر بو ایدر کیم اولور

Sonuna zâid (ن) gelirse iki muzâri' cezmeder :

sebepe de ifade eder.

Cer harflerinden (ن ، ال ، ا ، ی) ile beraber de kullanılır. (جن جن)

cümleye muzâf olur : *Zeydin durduğı yerde dur* جینا یوم زید

58 - (جن) : Mekan zarfı olup zamme üzere mebnidir. Daima

sana ikram etmem için beni ziyaret et زورنی جی اکرملک

d) Sebepe ifade eder :

edatı olur : *tuhaf sey, Kuleyb de bona sövüyor* توهاف سینی کولیب سینی سونور

c) Kendisinden sonra yeni bir cümle başlayan, başlangıç (الابتداء)

b) Atif harfi olur: *kabileyi, halta atlarını gördüm* کابیلینی جی جی اولور

harfidir : *şafak sökünceye kadar* شاه جی

57 - (جن) : a) "Kadar", gibi sonuç ve gaye bildiren bir cer

daki (ذ) değişmez failidir : *Zeyd ne güzeldir* زید نه گوزلدیر

56 - (هذا) : "Bu ne güzeldir", manasına övme fi'lidir. Sonun-

Allah münezzehdir الله نه منزه

55 - (هذا) : Tenzih ve istisnâ edâtıdır :

- 2 -

emin ol, sana gelmem جینا لا آید

54 - (حقی) : "Hakkaten", manasına bir nevi yemindir :

- 2 -

bundan dolayı orada itaat edilendir بوندا دلایه ایتاات ایدیلندیر

- 237 -

seyin kendisi *سَيِّئٌ كَعْدِي*

() , "hakikati ve kendi, manalarında da gelir :

Not : () nun ref'i () , nasbi () , cerra () ilidir.

Çekimi: *سَيِّئٌ كَعْدِي* *سَيِّئٌ كَعْدِي* *سَيِّئٌ كَعْدِي*

dir : *سَيِّئٌ كَعْدِي* kocalı (kadın) *سَيِّئٌ كَعْدِي*

65 — () : "Sahip, manasına olan () edatının müennesi-

mad. 7) : *سَيِّئٌ كَعْدِي* bu kitap

64 — () : "Bu, şu, manasına işaret ismidir (bak. II. kitap,

— —

سَيِّئٌ كَعْدِي haydin bakalm *سَيِّئٌ كَعْدِي* haydi onu al

63 — () : Fii ismidir:

سَيِّئٌ كَعْدِي bu, ona pek yakındır *سَيِّئٌ كَعْدِي* bu, benim, senin değil *سَيِّئٌ كَعْدِي*

سَيِّئٌ كَعْدِي bu, onun biraz aşağısındadır *سَيِّئٌ كَعْدِي*

سَيِّئٌ كَعْدِي nehrin biraz berisinde arslan var *سَيِّئٌ كَعْدِي*

Daha az olarak şu manalarda da kullanılır:

ilir : *سَيِّئٌ كَعْدِي* aygının altında *سَيِّئٌ كَعْدِي* onun ilerisinde veya gerisinde *سَيِّئٌ كَعْدِي*

62 — () : Mekan zarfidir. "Alt, ön, geri" manalarında kullan-

61 — () : İstisnâ edatı (bak. II. kitap, mad. 169).

— —

سَيِّئٌ كَعْدِي haydi namaza *سَيِّئٌ كَعْدِي*

60 — () : () ile kullanılır. Fii ismidir. Manası "haydi," :

— 238 —

74 - (ج) : "Gibi", manasınadır : herkes gibi

Daha çok sonuna zâid (ج) getirilerek ve muzat olarak kullanılır

özellikle Zeyd

Not : Bir mübtedâ takdir ederek, edattan sonra gelen kelimeyi

merfû' okumak da câizdir. O zaman (ج) ism-i mevsuldür :

لا سبيلَ [هو] [زيد]

75 - (هـ) : "Sus", Fil ismidir.

76 - (ط) : "Ne multu", : ne multu sana

77 - (لـ) : (Bak. II. kitap, mad. 169).

78 - (عـ) : "Belki, umulur, yakındır", manalarına mukarreb

filierindendir. Yalnız mazi su şekilde kullanılır :

a) Mazisini çekerek ; (bak. I. kitap, son sayfa).

b) Önündeki fili çekerek :

c) Sonuna muntasıl zamirler getirerek : ...

79 - (قـ) : Cer harfidir, "üzre", diye terceme edilir :

masa üzerinde yazdım

Not : Bazı filler mef'ûlun bihi bu edatla aldığından, onları

ceme ederken "üzre", denemiz : onu bize taksim et

Hz. Peygambere salavat getir

Diğer manaları :

1 - "Beraber", : mali sevmekle beraber verdi

II — "Buna ragmen," : *بُنَا رَاغْمِنَ*

Falan cehennemlikdir, buna ragmen Allahın rahmetinden ümit kesmez.

III — "Sartıyla," : *سَارْتِيْلَا*

Allah'a şirk koşmalarını sartıyla sana bey'at ederler

IV — Onu bana getir (*اْتِيْنِي*), ağır ol (*اْتِيْنِي*), filandan

ayrılma (*اْتِيْنِي* , *اْتِيْنِي*) fiil isimleridir.

80 — (*اْتِيْنِي*) : Cer, harfidir "uzaklaşmak, ayrılmak", anlamında

(den, dan) ile terceme edilir : *سَهْرِدَن هَارَكَت اَتْتِم*

Not: Me'fûlünü bu edatla alan fiillerde (den, dan) la terceme

edilmez : *اَتْتِم اَنْ اَنْ اَتْتِم اَنْ اَتْتِم* onun hakikatini keşfetti

اَنْ اَتْتِم اَنْ اَتْتِم ona mali fayda vermedi

Bazan zarf manası ifade eder : *اَتْتِم اَنْ اَتْتِم* yakında

81 — (*اَتْتِم*) : Mekan ve zamanca yakınlık bildiren bir zarfdır.

Daima izâfetle kullanılır : *اَتْتِم اَنْ اَتْتِم* onun yanında

اَنْ اَتْتِم اَنْ اَتْتِم Kur'an Allah katından indi

82 — (*اَتْتِم*) : Olumsuz cümlede "ebediyen", manasına kullanı-

lan bir zarftır. Umumiyetle sonu zammı üzere mebnidir :

اَتْتِم اَنْ اَتْتِم seninle ebediyen konuşmuyacağım

— ٤ —

83 — (*اَتْتِم*) (Bak. II. kitap, mad. 168).

— ٥ —

84 — (*اَتْتِم*) : Takip ifade eden atif edatıdır :

اَتْتِم اَنْ اَتْتِم forlayı ictik, peşinden kebabı yedik

Diger yerleri :

a) Tafsil (agıklama, genişletme) :

abdest aldı: elimi yüzümü yıkadı...

b) Ta'îl: Sorası, eveline illet (etkili sebep) olmak; oradan gık, çünkü sen kovulmuşsun

c) Cevap:

1 — Şarta ceza olarak gelen cümle başında:

Allahı seviyorsanız bana uyunuz ki...

Allah da sizi sevsin, de

2 — () ile başlayan ve şart ifade eden mübtedanın haberi ba-

şında:

d) Sebep: EVELİ sonrasına illet olmak:

onu kovdu da (kovulan) ağıladı

e) "İste, artık, gibi bir mana ifade eden ():

leş yemek ister misin? İste (bak) onu hoşlanmadın

f) Yeni bir cümle başlangıcında ():

ona sadece "ol, der o, olur

() : "Ancak, iste o kadar", demektir.

() : "Ve daha çok", () : "ve daha az", manasında iki haldir

85 — () : Cer harfi ve zarf edatı olup "de, da, karşılığıdır

baharda

Diğer manaları:

a) Beraberlik () : kullarında beraber girin

b) Mukayese:

ahirete göre dünya metali pek azdır

c) İliyet (sebe) : onun güzünden beni kinadin

Not : a) Bazı fiiller me'vünü bu edatla alırlar. Ö zaman

"de, da" ile terceme edilmez:

ra gelir :

1) "Nitekim" : bize larla iste, nitekim *هذه لارلا*

komşularımızın larlası var

2) Peşi sıra oluș :

هذه لارلا gıver gırmez selam ver

90 - (*قَالَ*) : "Söyle", demektir : *قَالَ* söyle dedim

قَالَ

91 - (*قَالَ*) : "Sanki, güya", manasına benzeltme edatıdır

(bak. II. kitap, mad. 80, 84).

92 - (*قَالَ*) : a) "Nice", manasına göklük edatıdır. Kendin

den sonra gelen kelime (temyizli), (*قَالَ*) ile mecrur olur :

قَالَ nice peygamber

b) "Kaf", manasına soru edatı da olur :

قَالَ banu kaça satarsın?

93 - (*قَالَ*) : Kapsama (ihata) edatıdır, çok defa muzaf olarak

kullanılır, "hep, her, bütün", diye terceme, edilir :

قَالَ bütün gün *قَالَ* hepsi

Muzaf olmadığında tevvin alır : *قَالَ* [*قَالَ*] → *قَالَ*

ru gola illetik

(*قَالَ*) : "Her ne zaman", manasına gelir ve daima zarf olarak

subdur : *قَالَ* her ne zaman onun yanına girdiyse...

Not : (*قَالَ*) ayrı yazıldığında (*قَالَ*) muzaf, (*قَالَ*) ism-i mevsul

her yaptığını biliyorum *قَالَ*

94 - (*قَالَ*) : "Vazgeç, semin anladığın gibi değil, hakikaten,

nalatına gelir :

قَالَ sana para vereceğimi mi unuyorsun, hayır

قَالَ hakikaten, vaz gecmezse alından yakalıyacagız

95 - (كِرْبَا) : "ikisi birden", anlamında ma'nevi te'kidir :
ikisi birden geldiler

96 - (كَاغ) : a) "Kag", manasına soru-edatidir (الْأَسْئَلَةُ) :
saat kaç ? الساعة

b) "Ne kadar", manasına göklük edatidir (الْأَمْرُ) :

bende ne kadar kitap var ! من كتابي بدي

97 - (لِجْنِ) : "Icin, ta ki", demektir. Muzârii nasbeder :
girmem için لي

(نِيَا) aynı manadadır, muzârii nasbetmez.

(نِيَا) : "Nicin", demektir. Sondaki (نِ) soru edatı olan (لِ) dan
kisaltılmıştır :
nicin asi oldun ? نيين

98 - (نَسِيلِ) : "Nasil", isim cümlesinde haber, fiil cümlesinde
nal olur :
nasilsin ? نيسين
nasil gördün ? نيسين

(نَسِيلِ) : Sarti-ceza edatı olup, muzârii cezmeder :
nasil yaparsan öyle yaparım نيسا

99 - (يَمِينِ) : Cesitleri :

1) Yeminin cevabına gelen lam (يَمِينِ) :

vallahı Allah seni bize tercih etti ! والله

2) (يَمِينِ) = yerleştirme lamı : Yemine bağlı cümlede sarti edatının
cevabına gelen lamdır : Vallahı cikarilsalar cikmazlar

(يَمِينِ) ni cevabına gelen lam :

siz olmasaydınız biz mümin olurduk

gevilseler aynı seyi yaparlardı

4) Te'kidî istenen cümlenin mübtedâsına ve (أَنْ) nin haberine ge
len lâm (الْأَنَّ) : sen benden daha cimrisin

biz gerekten gaflet ediyorumuz, günler ise bizi istemekte

5) Ayırıcı lâm (الْفَرْقِ) : Şeddesi almış (أَنْ) i şart için olan

(أَنْ) den ayıran lâm : muhakkak biz hatalıyız

100 - (أَنْ) : A) Fi'le ait olanlar :

1 - (أَنْ) : Emir-i gâiblerin başında bulunur ve

yardım etsin yazsın

(أَنْ) başa gelirse (أَنْ) sâkin okunur :

2 - (أَنْ) : "İçin" manasınadır. Muzârii acık veya gizli

(أَنْ) ile mansûb kılar : beni denemesi için

3 - (أَنْ) : Sonuç ve gaye bildiren lâm. Bunun önünde

muzâri' mansûb olur : ezberlemek için okuyor

4 - (أَنْ) : Fazladan lâm, bu da muzârii nasb eder. Emir

dileme gibi bir fiilden sonra gelir :

müstüman olmakla emrolundu

Allah size güçlük çıkarmak istemiyor

5 - (أَنْ) : İnkâr lâmı. Menfi olan (أَنْ) ve (أَنْ)

soora gelir. Muzârii mansûb kılar. Yalnız bunda (أَنْ) acık olarak

Junmaz : Allah onları affedecek değildir

B) İsm'e ait olanlar :

1 - (أَنْ) : Ait olma ve sahip bulunma bildi

hamd Allah'a mahsusdur

göklerde ve yerde ne varsa Allahındır

2 - (أَنْ) : illet ve sebep bildiren lâm :

insan mali sevmesi sebebiyle cimridir *انسان ماليه سيهمه سبباً لئيمه*

3 - (*الانسان*) : Sonuç bildiren :

ananın doğurduğu, ölüm içindir (sonucu öldür) *انسانه يولدوه وانه يموت*

4 - (*الانسان*) : ayı görünce oruç tutunuz *انسانه يولدوه وانه يموت*

5 - (*الانسان*) : Bazı müteaddi fiillerin türemişleri (*الانسان*)

ile bu fiillerin üst tarafında bulunan mefulleri ve muzafıla muzafun illeyh arasına giren lam :

انسانه يولدوه وانه يموت Allah dilediğimi yGPCİDIR *انسانه يولدوه وانه يموت*

انسانه يولدوه وانه يموت babası olmayışı

Not : (*الانسان*) , zamirlerin başında - (*انسانه*) müstesnâ - ve müstegas

evelinde (bak. II. kitap, mad. 128) mefthür : *انسانه يولدوه وانه يموت*

101 - (*انسانه*) : a) Atif edatı : Başka başka iki şeyi birbirine atfet-

mek (bağlamak) için kullanılır :

انسانه يولدوه وانه يموت Zeyd'e ikram et, Amr'a değil

Bu durumda (*انسانه*) nin üst tarafı müsbet (olumlu) olur.

b) Cevap (*انسانه*) sı : Bu, türkedeki "evet", in ziddi olan "hayır", gi-

bidir : *انسانه يولدوه وانه يموت* Halid sana geldi mi? Hayır ... (*انسانه يولدوه وانه يموت*)

c) "Yok, değil", manasına olumsuzluk edatı (bak. II. kitap, mad.

96, 172) :

انسانه يولدوه وانه يموت Her yüzünde hiç bir şey bakiy değildir

d) Muzari'den önce gelecek için olumsuzluk, maziden önce menfi

dua edatı : *انسانه يولدوه وانه يموت* Allah göstermesin *انسانه يولدوه وانه يموت* dönmiyecek

102 - (*انسانه*) : "Ayırlık yok", demektir. "Lazımdır, gereklidir,"

diye terceme edilir. Kendisinden sonra (*انسانه*) veya (*انسانه*) bulunur :

انسانه يولدوه وانه يموت yapman gereklidir

103 - (*انسانه*) : "Değil", Manasınadır (bak. II. kitap, mad. 96).

115 - (أ) : a) Şart edatıdır. (أ) gibi mâzî manasını muza-
ria çevirmeyip aksine, muzârîi de mâziye çevirir :
bana gelseydi ona ikram ederdim
لو كان لي شيء لكانت أكرمه
b) Temenni edatı olur :
bilseydin
لو كنت تعلم
kardeşim gelsin istiyorum
لو كان أخي أتى

c) (و) ile beraber "olsa bile", anlamında vasıl edatı :
uzak da olsa gideriz
لو كان بعيدا ذهبنا

116 - (و) : a) "Olmamış olsa", demektir (bak. II. kitap, mad.
75/II.) : kardeşim olmanmış olsaydı mahvolmuşum
لو كان أخي أتى

b) Teşvik, kinama ve temenni de ifade eder :

Allah'a istiğfar etseydiniz (keşki)
لو كان الله استغفروا

beni biraz daha yavaşlataydın
لو كان أبطأ قليلا

çalışsaydın a!
لو كان تعمل

117 - (ل) : Teşvik edatıdır :

bize melekleri getirirsen!
لو كان ملائكة أتتنا

118 - (ل) : "Keşki", manasına temenni edatıdır (bak. II. kitap,
mad. 80) :
keski Ebu Hanife olsam
لو كان أبو حنيفة أتى

119 - (ل) : Çesitleri :

1 - (الوجوه) : Buna ism-i mevsül denir. Önündeki cümlecigi
(sıla), daha önce geçen bir cümleye bağlar. Manası : "o ki, o şey ki...":
dediğin şeyi anladım
لو كنت تعلم

2 - (الوجوه) : "Şey", manasına belgisiz (münker) bir isim
geliyor, bundan sonra bir sıfat gelir : sana hoş gelen
لو كان ما أحب لك
Not : Şunlar da mevsüle sayılmıştır : ne güzeldir
لو كان ما أحب لك

geçer bakım

bu güzel olarak
لو كان ما أحب لك

122 - (Kim) : "Beraber", manasında bir isimdir. İki türlü kullanılır.

1 - İzfâtille (tamlama halinde) :

a) Zarf olarak : *فعلًا مع طوبى* : *فعلًا مع طوبى*

b) Sila (cümlecik) olarak : *فعلًا مع طوبى* : *فعلًا مع طوبى*

ederek

c) Haber olarak : *فعلًا مع طوبى* o, onlarla beraberdir *فعلًا مع طوبى*

2) - İzfâletsiz: Bu takdirde tenvinlenir ve hâl olarak bulunur:

فعلًا مع طوبى beraber geldiler *فعلًا مع طوبى*

123 - (Kim) "Kim, kim ki", demektir. Bir kaç çeşittir :

1 - (Kim) = soru : *فعلًا مع طوبى* ? bu kimdir ? *فعلًا مع طوبى*

Not : (Kim) şeklindeki cümlelerde (Kim) = *فعلًا مع طوبى* = *فعلًا مع طوبى* (fi'li)

İi var kabul edilir : *فعلًا مع طوبى* bana kabul olunacağımı kim temin eder ? *فعلًا مع طوبى*

2 - (Kim) : İki muzârii cezm eder. İkincisi muzâri' ol-

maza (Kim) ile başlar : *فعلًا مع طوبى* kim fenalık ederse karşı- *فعلًا مع طوبى* *فعلًا مع طوبى*

gini görür

Allahın dâşürdüğüni kimse kaldıramaz *فعلًا مع طوبى* *فعلًا مع طوبى*

3 - (Kim) = *فعلًا مع طوبى* (ism-i mevsül) (bak. II. kitap, mad. 14/B):

onlardan kimi iman etmiş, kimi küfretilmiştir *فعلًا مع طوبى* *فعلًا مع طوبى*

4 - (Kim) : Yani, kendisinden sonra bir sıfat gelen:

فعلًا مع طوبى iyilik eden bir kimseye uğradım *فعلًا مع طوبى*

124 - (Kim) : "Den, dan", manasında bir cer harfidir. Manaları :

1 - (Kim) = *فعلًا مع طوبى* (başlangıç) : *فعلًا مع طوبى* *فعلًا مع طوبى*

hastaya

2 - (Kim) : Bir kısım ifade eder :

kim bir topluma benzemeye ozenirse onlardan sayılır *فعلًا مع طوبى* *فعلًا مع طوبى*

3 - (التَّائِبُ = apiklama) :

istediğiniz hayrı Allah bilir *ما شاء الله*

güçten bir müddet edindim *ما كنت أجد*

4 - (الْبَيْتُ = sebep bildirmek) : Onündeki kelime mef'ûlün

leh olur : Allahın korktuğu için ağıyor *ما كنت أجد*

5 - (الْبَيْتُ = karşılık) :

âhirete karşılık (bedel) dünya hayatına razî *ما كنت أجد*

mi oldunuz?

6 - (الْأَيْتُ = hig bir, hig) :

bize hic bir yorgunluk dokunmadı *ما كنت أجد*

Not : a) Bazı fiiller mef'ûlün bîhîni (من) ile alır. Bu takdirde

"den, dan" ile terceme edilmez :

o bana yakındır *ما كنت أجد* onu bana sat *ما كنت أجد*

b) (لَا) ve (لَيْسَ) e bitiştiğinde şu şekli alır : *ما كنت أجد*

125 - (يَا) : "Yapma, etme", Fîil ismidir.

126 - (عَجَلًا) : "Ağır ol, acele etme", manasına, fî'li hazfedilmiş

bir mef'ûl-i mutlaktır.

127 - (لَيْسَ) : a) "Her ne ki", manasına şart edatı olup, ki mu

zârîl cezmeder :

sen yankı gibisin : ne söylenirse söylersin *ما كنت أجد*

b) "Her ne zaman", manasına geldiginde şart fî'li zarf olur :

mallarını sefihlere verdigin zaman mahv olur *ما كنت أجد*

128 - (لَيْسَ) : "Ne var, ne oldu", manasında soru edatıdır

— — —

129 - (لَيْسَ) : "Evet", demektir.

130 — (لَيْمٌ يَمِينٌ) : "Ne iyi, iyi," (bak. II. kitap, mad. 75/f)

131 — (و) Bir kaç türdür :

1 — (الطَّائِفَةُ) : (bak. II. kitap, mad. 222).

2 — (الْإِبْتِغَاءُ) = söz başında bulunun) :

gerçek bilgilerin Allah'a inandık derler *يُرَوْنَ أَنَّهُ يَمِينٌ يَمِينٌ فِي الْإِيمَانِ وَالْإِيمَانِ*

3 — (الْإِنْفِصَالُ) = hal cümlesinin başında bulunun) :

هَلْ جَاءَ فِي يَدَيْكَ كِتَابٌ كَذَابٌ كَذِبٌ Halid, ehnde kitap olduğu halde geldi

4 — (الْإِسْتِثْنَاءُ) : Söz arasında, üst tarafa bağlı olmayan

cümle başında : *... زُلْمِةٍ يَمِينٌ يَمِينٌ* ... zülm edenler bilecekler *ظَلَمُوا*

5 — (الْإِعْرَاقُ) : Parantez arası cümle başında :

هَذَا - وَاللَّهِ أَعْلَمُ - رَجُلٌ كَرِيمٌ bu — Allah bilir — iyi adamdır

6 — (الْحَاجَةُ) : Met'ülün mah' in başında bulunun (bak. II. kitap, mad. 143).

7 — (وَالْيَمِينُ) = yemin (vâvi) : *وَاللَّهُ وَالْحَبِيبُ وَالْمُهَيَّبُ*

8 — (وَالْوَجْهُ) : Hazfedilen (وَجْهٌ) nin yerine gelen vâv :

وَاللَّهُ لَيْسَ بِهَا أَتَى يَدِي يَدِي nice şehitler vardır ki oralarda dost yok

132 — (وَأَوْ) : Nüdbe edatidir. "Vay", demektir. Şaşırmada da kullanılır (bak. II. kitap, mad. 131).

133 — (وَأَوْ) : Tenvinsiz de okunur. "Oh ne güzel", demektir :

وَأَوْ مَا لَهَا أَطْمَئِنُّوا oh ne hoş !

134 — (وَأَوْ) : "Ne kadar cabuk, manasına bir fiil ismidir.

135 — (وَأَوْ) : Hayret bildirir : *شَاسِرِمَ سَانَا* *وَأَوْ لَيْلَانِ* , *وَأَوْ لَيْلَانِ*

136 — (وَأَوْ) : "Vah, gazik", demektir :

Fiati : 10 Lit

İsteme adresi :
Bekir Topaloglu, P. K. : 486 — İstanbul

Fiati : 10 Lit

İsteme adresi :
Bekir Topaloglu, P. K. : 486 — İstanbul

فہم نے اس وقت تک نہیں دیکھا تھا کہ ایک ایسا شخص ہو جس کا نام صرف ناہیہ ہے۔
میں نے اس وقت تک نہیں دیکھا تھا کہ ایک ایسا شخص ہو جس کا نام صرف ناہیہ ہے۔
میں نے اس وقت تک نہیں دیکھا تھا کہ ایک ایسا شخص ہو جس کا نام صرف ناہیہ ہے۔
میں نے اس وقت تک نہیں دیکھا تھا کہ ایک ایسا شخص ہو جس کا نام صرف ناہیہ ہے۔

سرف ناہیہ

ARAPA SARF-NAHIY

2/10